

Pimeiden kaavojen kieltö digipalveluasetuksessa – DSA 25 artiklan suhde sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevaan direktiiviin

Taloudellinen toiminta, sopimus ja vastuu
Pro gradu -tutkielma

Laatija:
Olli Kaitaluoma

26.5.2026

Turun yliopiston laatujärjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu
Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä.

Pro gradu -tutkielma

Oppiaine: Taloudellinen toiminta, sopimus ja vastuu

Tekijä(t): Olli Kaitaluoma

Otsikko: Pimeiden kaavojen kielto digipalveluasetuksessa – DSA 25 artiklan suhde sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevaan direktiiviin

Ohjaaja(t): Mika Viljanen

Sivumäärä: XIII + 77 sivua

Päivämäärä: 26.5.2026

Tutkielma käsittelee pimeiden kaavojen (*dark patterns*) sääntelyä Euroopan unionin oikeudessa keskittyen digipalveluasetuksen (DSA) 25 artiklan ja sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevan direktiivin (UCPD) väliseen suhteeseen verkkoalustojen harhaanjohtavan verkkorajapintasuunnittelun osalta. Tutkimuskohteena on se, millaisia velvollisuuksia DSA 25 artikla asettaa verkkoalustoille, miten UCPD soveltuu pimeisiin kaavoihin ja millainen jännite näiden kahden sääntelykehysten välille muodostuu DSA 25.2 artiklan delegointisäännöksen vuoksi.

Käytetty tutkimusmenetelmä on säädöskeskainen lainoppi, jota täydennetään oikeusvertailevalla otteella sekä poikkitieteellisellä aineistolla erityisesti pimeiden kaavojen käsitteellistämässä. Keskeinen aineisto on DSA:n ja UCPD:n säädöstekstit resitaaleineen, Euroopan komission X-päätös sekä Amsterdamin ali- ja valitustuomioistuimen Meta-tuomiot.

Tutkimustulokset näyttävät, että DSA 25 artikla on saanut sekä Euroopan komission että Amsterdamin tuomioistuinten ratkaisuisa itsenäisen aseman UCPD:n rinnalla huolimatta DSA 25.2 artiklan delegointisäännöksestä. DSA 25 artiklaa voi jopa pitää *lex specialis* -normina suhteessa UCPD:hen, mutta todennäköisemmin sitä sovelletaan rinnakkain UCPD:n kanssa. DSA 25 artikla suojaa koko verkkoalustaympäristöä, kun taas UCPD:n soveltaminen on yksittäistapauksellista. Komissio tulkitsi DSA 25 artiklan tarkoittaman päätöksen käsitteen laajemmaksi kuin UCPD:n tarkoittama kaupallinen ratkaisu, ja DSA 25 artiklaa sovellettiin eräänlaisena verkkorajapinnan governance-normina, joka suojaa etenkin muiden DSA-velvoitteiden tehokkuutta ja verkkoalustaympäristön integriteettiä. Sääntelykehys on kuitenkin osittain pirstaloitunut ja kärsii oikeusvarmuusongelmista soveltamisalojen päällekkäisyyden, DSA 25.1 artiklan avoimen muotoilun ja Meta-ratkaisun ilmentämän jäsenvaltiokohtaisuuden vuoksi. Jännite normien välillä tulee todennäköisesti selkenemään lähivuosina uusien tapausten ilmaantuessa.

Avainsanat: digipalveluasetus, DSA, UCPD, pimeät kaavat, dark patterns

Sisällys

Pimeiden kaavojen kielto digipalveluasetuksessa – DSA 25 artiklan suhde sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevaan direktiiviin	I
Lähteet	V
Lyhenteet	XIII
1 Johdanto	1
1.1 Tutkielman aihe	1
1.2 Tutkimuskysymykset, metodit, rajaukset ja aineisto	3
1.2.1 Tutkimuskysymykset	3
1.2.2 Teoreettiset lähtökohdat ja aineisto	3
1.2.3 Rajaukset	5
1.3 Mitä pimeät kaavat ovat?	5
2 Digipalveluasetus ja pimeät kaavat	10
2.1 DSA:n edeltäjä ja DSA:n tavoitteet	10
2.2 DSA:n rakenne, sääntelytekniikat ja digipalvelujen huolellisuusvelvoitteet ...	13
2.2.1 DSA:n rakenne	13
2.2.2 DSA:n sääntelytekniikka	15
2.2.3 Esimerkkejä DSA:n huolellisuusvelvoitteista	16
3 Pimeiden kaavojen sääntely	21
3.1 DSA:n tarkoittamat verkkorajapinta ja pimeät kaavat	21
3.1.1 Verkkoalusta ja verkkorajapinta	21
3.1.2 Pimeät kaavat ja niiden kielto DSA 25.1 artiklassa	22
3.1.3 DSA 25.1 artiklan suojeleobjekti	24
3.1.4 Suosittelevat järjestelmät	26
3.1.5 Järjestelmäriskit verkkorajapinnassa ja niiden vähentäminen	32
3.2 UCPD ja sen merkitys DSA:n soveltamiselle	34
3.2.1 UCPD ja pimeiden kaavojen kielto	34
3.2.2 Harhaanjohtavat kaupalliset menettelyt	36
3.2.3 Aggressiiviset kaupalliset menettelyt	39
3.2.4 Esimerkkejä UCPD:n soveltamisesta pimeisiin kaavoihin	40
3.3 UCPD:n ja DSA:n välinen jännite pimeiden kaavojen sääntelyssä	42
3.3.1 Esimerkkejä pimeistä kaavoista verkkoalustoilla	42
3.3.2 DSA:n ja UCPD:n jaettu soveltamisala	44

3.3.3	Keskivertokuluttaja	47
3.3.4	Taulukko tutkijoiden näkemyksistä DSA:n ja UCPD:n välisestä jännitteestä	48
4	DSA 25 artikla pimeiden kaavojen sääntelyn välineenä.....	51
4.1	Euroopan komissio ja X:n <i>blue checkmark</i> -käytäntöä koskeva DSA-menettely	51
4.1.1	Komission DSA-tutkintojen luottamuksellisuus	51
4.1.2	Komission alustavat havainnot X:n DSA-rikkomuksista	52
4.2	X:n vastaus komission alustaviin havaintoihin ja komission päätöksen oikeudelliset perustelut	53
4.2.1	Aluksi	53
4.2.2	DSA 25.3 artikla	53
4.2.3	Päätöksen käsite ja DSA 25 artiklan soveltamisala	54
4.2.4	Todisteiden riittämättömyys ja keskivertokäyttäjä	56
4.2.5	Tutkimuksen todistusarvo	58
4.2.6	Twitterin vanha vahvistuskäytäntö	58
4.2.7	X:n toteuttamat lieventämistoimenpiteet	59
4.2.8	Ei vaatimusta käyttäjien aitouden varmistamisesta	60
4.2.9	Eriyinen määrämuoto käyttäjien varmentamistapaan	61
4.2.10	Riskinarviointiraporttien kannustimet	62
4.2.11	DSA-tutkinnan puolueellisuus	62
4.2.12	Komission päätös ja sen analysointi	62
4.3	Bits of Freedom vs Meta.....	65
4.3.1	Lähtökohdat ja Bits of Freedomin vaatimukset	65
4.3.2	Tuomioistuimen perustelut ja niiden analysointi	67
5	Johtopäätökset	71

Lähteet

Kirjallisuus

Husovec, M. (2024). *Principles of the Digital Services Act* (1st ed.). Oxford University Press. Saatavilla: <https://doi.org/10.1093/law-ocl/9780192882455.001.0001>.

Hirvonen, A. (2011) *Mitkä metodit?: opas oikeustieteen metodologiaan*. Helsingin yliopiston oikeustieteellisen tiedekunnan julkaisuja. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/items/9f946224-556d-4b2e-a071-d23a6cfa78b6>.

De Gregorio, Giovanni and Dunn, Pietro, The European Risk-Based Approaches: Connecting Constitutional Dots in the Digital Age (March 31, 2022). 59(2) Common Market Law Review 2022, 473-500, Saatavilla: <https://ssrn.com/abstract=4071437> tai <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4071437>.

Alén, A 2024, 'Alustojen julkisuutta ja juridiikkaa', Defensor Legis : Suomen asianajajaliiton äänenkannattaja, Vuosikerta. 105, Nro 2, Sivut 286-293. Saatavilla: <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/8b40ba75-cf78-4942-ac31-84c861e5434a/content>.

Härkönen T., Vänskä R., Vahti J. ja Lehtonen K., 'Digivallan jäljillä', Sitran julkaisu numero 208, 54 sivua. Saatavilla: <https://www.sitra.fi/julkaisut/digivallan-jaljilla/>.

Colin M. Gray, Cristiana Teixeira Santos, Nataliia Bielova, and Thomas Mildner. 2024. An Ontology of Dark Patterns Knowledge: Foundations, Definitions, and a Pathway for Shared Knowledge-Building. In Proceedings of the 2024 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems (CHI '24). Association for Computing Machinery, New York, NY, USA, Article 289, 1–22. Saatavilla: <https://doi.org/10.1145/3613904.3642436>.

Annabell, T., Bishop, S., & Goanta, C. (2025). "You and TikTok are, and will remain at all times, independent contractors". *Internet Policy Review*, 14(3). Saatavilla: <https://doi.org/10.14763/2025.3.2014>.

Colin M. Gray, Yubo Kou, Bryan Battles, Joseph Hoggatt, and Austin L. Toombs. 2018. The Dark (Patterns) Side of UX Design. In Proceedings of the 2018 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems (CHI '18). Association for Computing Machinery, New York, NY, USA, Paper 534, 1–14. Saatavilla: <https://doi.org/10.1145/3173574.3174108>.

Cristiana Santos, Sanju Ahuja, Nataliia Bielova, Christine Utz. Understanding the scope of Article 25 of the DSA in regulating dark patterns, 2025. hal-05308131. Saatavilla: <https://inria.hal.science/hal-05308131v1/document>.

Akhurst T., Zurdo L., Rapparini R., Markhof C., 'How should the European Union regulate dark patterns?', SciencesPo Chair Digital, Governance and Sovereignty, April 2023. Saatavilla: <https://www.sciencespo.fr/public/chaire-numerique/wp-content/uploads/2023/09/Dark-Patterns.pdf>.

Susser, D. & Roessler, B. & Nissenbaum, H. (2019). Technology, autonomy, and manipulation. *InternetPolicyReview*, 8(2). Saatavilla: <https://doi.org/10.14763/2019.2.1410>.

Wilman, Folkert, The Digital Services Act (DSA) - An Overview (December 16, 2022). Saatavilla: <https://ssrn.com/abstract=4304586> tai <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.4304586>.

Benjamin Raue, 'Dark Patterns on online platforms and the interplay between the Digital Services Act and the Unfair Commercial Practices Directive', (2025), 14, *Journal of European Consumer and Market Law*, Issue 3, pp. 109-111, Saatavilla: <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/Journal+of+European+Consumer+and+Market+Law/14.3/EuCML2025017>.

Friedrich, O., Racine, E., Steinert, S. *et al.* An Analysis of the Impact of Brain-Computer Interfaces on Autonomy. *Neuroethics* 14, 17–29 (2021). Saatavilla: <https://doi.org/10.1007/s12152-018-9364-9>.

Newman, John M., *Attention Capitalism: The Law and Political Economy of Attention Markets*. (July 21, 2019). University of Miami Legal Studies Research

Paper, Saatavilla:

SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3423487> tai <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3423487>.

Pirttialo Mika, Vastuu digitaalisesta hyvinvoinnista alustojen huomiotaloudessa, 2021, Opiskelijakirjoitus, Edilex. Saatavilla: <https://www.edilex.fi/artikkelit/23404>.

Madalena Narciso, 'The Unfair Commercial Practices Directive – Fit for Digital Challenges?', (2022), 11, Journal of European Consumer and Market Law, Issue 4, pp. 147-153, Saatavilla: <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/Journal+of+European+Consumer+and+Market+Law/11.4/EuCML2022025>.

Anastasia Iliopoulou-Penot, Governing the 'Governors' of online speech: a review of the Digital Services Act's first steps in regulating social media platforms, *Yearbook of European Law*, 2025; Saatavilla: <https://doi.org/10.1093/yel/yeaf006>.

Pasquale Frank, The Black Box Society: The Secret Algorithms That Control Money And Information, Harvard University Press, 2015. Saatavilla: <https://www.jstor.org/stable/j.ctt13x0hch> tai <https://raley.english.ucsb.edu/wp-content/Engl800/Pasquale-blackbox.pdf>.

Eleni Kaprou, 'Aggressive commercial practices 2.0: Is the UCPD fit for the digital age?', (2023), 12, Journal of European Consumer and Market Law, Issue 2, pp. 76-84, Saatavilla: <https://kluwerlawonline.com/journalarticle/Journal+of+European+Consumer+and+Market+Law/12.3/EuCML2023020>.

Fabbri, M. The Role of Requests for Information in Governing Digital Platforms Under the Digital Services Act: The Case of X. *Journal. Media* 2025, 6, 41. Saatavilla: <https://doi.org/10.3390/journalmedia6010041>.

Liesenfeld A. The Legal Significance of Independent Research based on Article 40 DSA for the Management of Systemic Risks in the Digital Services Act. *European Journal of Risk Regulation*. 2025;16(1):184-196. Saatavilla: <https://doi.org/10.1017/err.2024.61>.

van de Kerkhof, Jacob. (2025). To Host or Not to Host: Rethinking Intermediary Liability Exemption in the DSA. *Nordic Journal of European Law*. 8. 79-120.

Saatavilla: [10.36969/njel.v8i3.28036](https://doi.org/10.36969/njel.v8i3.28036).

Esposito F, Isola C, Santos C, Farinha M. Back to the Future-Proof: Four Reforms for the Better Regulation of Dark Patterns Under the Unfair Commercial Practices Directive and Article 25 of the Digital Services Act. *European Journal of Risk Regulation*. Published online 2026:1-23. Saatavilla:

<https://doi.org/10.1017/err.2026.10088>.

Isola, Cecilia and Esposito, Fabrizio, A Systematic Literature Review on Dark Patterns for the Legal Community: Definitional Clarity and a Legal Classification Based on the Unfair Commercial Practices Directive (July 01, 2025). *Computer Law & Security Review*, volume 58, 2025[[10.1016/j.clsr.2025.106169](https://doi.org/10.1016/j.clsr.2025.106169)], Saatavilla: SSRN: <https://ssrn.com/abstract=6202278>.

Leonel Vinicio Morales Díaz. 2022. What is a User Interface, again? A Survey of Definitions of User Interface: Our shared and implicit understanding of the concept of User Interface. In *Proceedings of the 9th Mexican International Conference on Human-Computer Interaction (MexIHC '22)*. Association for Computing Machinery, New York, NY, USA, Article 2, 1–7. Saatavilla:

<https://doi.org/10.1145/3565494.3565504>.

Matus Tomlein, Branislav Pecher, Jakub Simko, Ivan Srba, Robert Moro, Elena Stefancova, Michal Kompan, Andrea Hrcckova, Juraj Podrouzek, and Maria Bielikova. 2021. An Audit of Misinformation Filter Bubbles on YouTube: Bubble Bursting and Recent Behavior Changes. In *Fifteenth ACM Conference on Recommender Systems (RecSys '21)*, September 27-October 1, 2021, Amsterdam, Netherlands. ACM, NewYork, NY, USA, 16 pages. Saatavilla:

<https://doi.org/10.1145/3460231.3474241>.

EU DisinfoLab, Re: Meta's non-compliance with Articles 27(3) and 38 of Regulation (EU) 2022/2065, 27.8.2025. Saatavilla:

<https://www.bitsoffreedom.nl/wp-content/uploads/2025/09/2025-statement-of-support-disinfo-bof-meta-dsa.pdf> (Luettu 8.4.2026).

Shoshana Zuboff, Surveillance Capitalism and the Challenge of Collective Action, New Labor Forum 2019, Vol. 28(1) 10-29, Saatavilla:

<https://doi.org/10.1177/1095796018819461>.

Franck Michel, Fabien Gandon. Pay Attention: a Call to Regulate the Attention Market and Prevent Algorithmic Emotional Governance. AIES 2024- 7th AAAI/ACM Conference on AI, Ethics, and Society, AAAI/ACM, Oct 2024, San Jose (CA), United States. Saatavilla: [10.1609/aies.v7i1.31696](https://doi.org/10.1609/aies.v7i1.31696). ([hal-04758276v2](https://arxiv.org/abs/2407.15827)).

Jon D Hanson and Douglas A Kysar. 1999. Taking behavioralism seriously: The problem of market manipulation. NYUL Rev. 74 (1999). Saatavilla:

<https://www.nyulawreview.org/wp-content/uploads/2018/08/NYULawReview-74-3-Hanson-Kysar.pdf>.

Arunesh Mathur, Gunes Acar, Michael J. Friedman, Eli Lucherini, Jonathan Mayer, Marshini Chetty, and Arvind Narayanan. 2019. Dark Patterns at Scale: Findings from a Crawl of 11K Shopping Websites. Proc. ACMHum.-Comput. Interact. 3, CSCW, Article 81 (November 2019), 32 pages. Saatavilla:

<https://doi.org/10.1145/3359183>.

Nick Seaver, 2019. Captivating Algorithms: Recommender Systems as Traps. Journal of Material Culture, Volume 24, issue 4. Sivut 421-436. Saatavilla:

<https://doi.org/10.1177/1359183518820366>.

Virallislähteet

European Ombudsman. (2024). The European Ombudsman’s preliminary views on the European Commission’s refusal to give public access to the risk assessment report of a large social media company on its compliance with the provisions of the Digital Services Act.,

<https://www.ombudsman.europa.eu/en/doc/correspondence/en/199731>,

(Luettu 25.3.2026).

Euroopan komissio, Commission Notice on Guidance on the interpretation and application of Directive 2005/29/EC of the European Parliament and of the

- Council concerning unfair business-to-consumer commercial practices, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52021XC1229%2805%29> (Luettu 31.3.2026).
- Euroopan komissio, Digipalvelusäädös: Erittäin suuret verkkoalustat ja hakukoneet, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/fi/policies/dsa-vlops> (Luettu 31.3.2026).
- Euroopan komissio, Commission sends preliminary findings to X for breach of the Digital Services Act, 12.7.2024, Saatavilla: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_3761 (Luettu 19.3.2026).
- Euroopan komissio, European Commission, e-Commerce Directive, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/e-commerce-directive>. (Luettu 31.3.2026).
- Euroopan komissio, Commission letter to ISFE EGDF on loot boxes from September 2022, Subject: Loot boxes in video games, 2022. Saatavilla: https://commission.europa.eu/topics/consumers/consumer-rights-and-complaints/enforcement-consumer-protection/coordinated-actions/social-media-online-games-and-search-engines_en (Luettu 27.4.2026).
- Euroopan komissio, Communication from the Commission, Illegal and harmful content on the Internet, COM(96) 487, s. 12-13, <https://cordis.europa.eu/article/id/7136-harmful-and-illegal-content-on-the-internet-protection-of-minors> (Luettu 31.3.2026)
- Euroopan parlamentin ja neuvoston asetus (EU) 2022/2065, 19.10.2022, digitaalisten palvelujen sisämarkkinoista ja direktiivin 2000/31/EY muuttamisesta (digipalvelusäädös), *Digipalveluasetus*.
- Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2005/29/EY, annettu 11.5.2005, sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla.
- Euroopan komission päätös, European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, Saatavilla: https://judiciary.house.gov/sites/evo-subsites/republicans-judiciary.house.gov/files/2026-01/ACT_part1.pdf (Luettu 1.5.2026).

Oikeustapaukset

Euroopan unionin tuomioistuin, Case 24/62, F.R.G. v. Comm'n of the Eur. Econ. Cmty., 1963 E.C.R., kohta 18.

Italian Competition Authority (AGCM), PS8985 – EasyJet. optional insurance policies (Decision No 24823, 6 October 2014), kohdat 2-9.

https://en.agcm.it/dotcmsDOC/pressrelease/PS7488_Easyjet_measure.pdf

(Luettu 22.4.2026).

Rechtbank Amsterdam, asianumero C 13/774725 / KG ZA 25-687 MK/JD, 2.10.2025, Saatavilla:

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBAMS:2025:7253> (NL)

(Luettu 8.4.2026).

Gerechtshof Amsterdam, Amsterdam Court of Appeal, 10.3.2026, asianumero 200.360.457/01, Saatavilla:

<https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:GHAMS:2026:594> (NL)

(Luettu 8.4.2026).

Euroopan unionin tuomioistuin, C 54/17, Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato vastaan Wind Tre SpA ja Vodafone Italia SpA. 13.9.2018.

Euroopan unionin tuomioistuin, C 281/12, Trento Sviluppo srl ja Centrale Adriatica Soc. coop. arl vastaan Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, 19.12.2023.

Internetlähteet

TechCrunch, Shieber, *Dopamine Labs Slings Tools to Boost and Reduce App Addiction*, Saatavilla: <https://techcrunch.com/2017/02/13/dopamine-labs-slings-tools-to-boost-and-reduce-app-addiction/> (Luettu 18.4.2026).

Tech Policy, What the EU's X Decision Reveals About How the DSA Is Enforced, 11.2.2026, Saatavilla: <https://www.techpolicy.press/what-the-eus-x-decision-reveals-about-how-the-dsa-is-enforced/> (Luettu 14.4.2026).

BEUC, The European Consumer Organisation, "Dark Patterns" and the Eu Consumer Law Acquis, 7.2.2022, Ref: BEUC-X-2022-013, Saatavilla: https://www.beuc.eu/sites/default/files/publications/beuc-x-2022-013_dark_patterns_paper.pdf (Luettu 15.4.2026).

NIST, Computer Security Resource Center, Glossary, Parameter,
(<https://csrc.nist.gov/glossary/term/parameter>) (Luettu 1.4.2026).

DSA Observatory. Investigation: Platforms still use manipulative design despite DSA rules, 7.8.2025, Saatavilla: <https://dsa-observatory.eu/2025/08/07/investigation-platforms-still-use-manipulative-design-despite-dsa-rules/> (Luettu 20.4.2026).

X, käyttäjä: @globalaffairs, Saatavilla:
<https://x.com/GlobalAffairs/status/2024803983093629298>, 20.2.2026 (Luettu 4.5.2026).

X, käyttäjä @peraxbom, Saatavilla:
<https://x.com/axbom/status/1432004956190556163>, 29.8.2026 (Luettu 19.5.2026).

Wikipedia, List of most-visited websites, Saatavilla:
https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_most-visited_websites (Luettu 1.3.2026).

Brignull, H., Leiser, M., Santos, C., & Doshi, K. (2023, April 25). *Deceptive patterns – user interfaces designed to trick you*. deceptive.design. Retrieved April 25, 2023. Saatavilla: <https://www.deceptive.design/> (Luettu 16.5.2026).

Lyhenteet

DSA	Digipalveluasetus
UCPD	Sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeva direktiivi
TSA	Tietosuoja-asetus
EU	Euroopan unioni
EUT	Euroopan unionin tuomioistuin
SEUT	Sopimus Euroopan unionin toiminnasta
DMA	Digimarkkinasäädös

1 Johdanto

1.1 Tutkielman aihe

Digitaalisten palveluiden käyttö on viimeisen kahdenkymmenen vuoden aikana kasvanut räjähdysmäisesti maailmanlaajuisesti. Digipalvelut eivät ole enää marginaalinen ilmiö, vaan keskeinen osa ihmisten jokapäiväistä elämää. Sosiaalisen median alustat, verkkokaupat, hakukoneet ja muut digitaaliset palvelut eivät ole pelkkiä teknisiä välineitä tiedon levittämiseen, vaan ne muodostavat keskeisen osan modernia yhteiskunnallista infrastruktuuria.¹ Samaan aikaan verkkoalustojen vaikutusvalta käyttäjien toimintaan, päätöksentekoon ja tiedonsaantiin on saanut yhä suurempia mittasuhteita. Käyttäjien huomiosta, sitouttamisesta ja datasta on tullut digipalveluiden keskeisiä kulmakiviä, jolloin palveluiden suunnittelutavoilla on entistä suurempi merkitys käyttäjien käyttäytymiseen vaikuttamisessa.²

Tässä kehityksessä huomiota ovat saaneet niin sanotut *pimeät kaavat* (*dark patterns*). Pimeillä kaavoilla tarkoitetaan verkkorajapintojen suunnitteluratkaisuja, joiden tarkoituksena on ohjata, manipuloida tai painostaa käyttäjiä tekemään palveluntarjoajan kannalta edullisia valintoja, jotka eivät välttämättä vastaa käyttäjän todellista tahtoa tai etua. Pimeät kaavat voivat ilmetä esimerkiksi harhaanjohtavina painikkeina, vaikeasti löydettävänä kieltäytymisvaihtoehtoina, esivalittuina suostumuksina tai keinotekoisella kiireen tunteella.³ Yksittäiset suunnitteluratkaisut saattavat ensisilmäyksellä vaikuttaa vähäpätöisiltä, mutta niiden yhteiskunnallinen merkitys korostuu tilanteessa, jossa miljardit käyttäjät asioivat päivittäin digitaalisten alustojen kanssa.

Pimeiden kaavojen ongelmallisuus ei rajoitu pelkästään kuluttajansuojaan tai sopimusoikeudelliseen kehykseen. Ilmiö liittyy laajemmin yksilöiden autonomiaan, mahdollisuuksiin tehdä vapaita ja tietoon perustuvia päätöksiä sekä digiympäristön vallankäyttöön. Alustat keräävät käyttäjistään valtavia määriä tietoa ja hyödyntävät tätä tietoa

¹ Alén, 2024, s. 1 sekä Härkönen – Vänskä – Vahti – Lehtonen, 2022, Digivallan jäljillä, Esipuhe.

² Newman, 2025, s. 3.

³ Brignull et al., Deceptive Patterns, What are Deceptive Patterns?, <https://www.deceptive.design/>.

käyttöliittymien optimoinnissa⁴ tavoilla, joilla voidaan hämärtää käyttäjien kykyä arvioida valintojaan kriittisesti.

EU:ssa digipalveluiden kasvaneeseen valtaan ja niiden aiheuttamiin riskeihin on pyritty vastaamaan uudella sääntelyllä. Keskeinen säädös on digipalveluasetus (*Digital Services Act, DSA*), jonka tavoitteena on luoda turvallisempi ja läpinäkyvämpi digitaalinen toimintaympäristö unionin alueella.⁵ DSA 25 artikla sisältää nimenomaisen kiellon suunnitella, järjestää tai operoida verkkoalustojen verkkorajapintoja tavalla, joka harhauttaa tai manipuloi käyttäjiä tai muutoin olennaisesti heikentää heidän kykyään tehdä vapaita ja tietoon perustuvia päätöksiä. Kyseessä on ensimmäinen EU-tasoinen sääntelyratkaisu, jossa pimeät kaavat tunnustetaan näin selkeästi omana oikeudellisena ongelmakokonaisuutena.

DSA ei kuitenkaan syntynyt oikeudelliseen tyhjiöön. Ennen DSA:n voimaantuloa pimeisiin kaavoihin puututtiin sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevan direktiivin (*Unfair Commercial Practices Directive, UCPD*) avulla. UCPD:n harhaanjohtavia ja aggressiivisia kaupallisia menettelyjä koskevia säännöksiä voidaan soveltaa myös digitaalisiin käyttöliittymiin ja manipuloiviin suunnitteluratkaisuihin. DSA:n voimaantulon myötä syntyi kysymys siitä, miten uusi sääntelykehys suhtautuu aiempaan kuluttajansuojasääntelyyn: täydentääkö DSA olemassa olevaa sääntelyä vai muodostaako se uuden, itsenäisen oikeudellisen lähestymistavan verkkoalustojen toimintaan taikka jotain näiden väliltä?

Tämä tutkielma tarkastelee pimeiden kaavojen kieltoa erityisesti DSA 25 artiklan näkökulmasta ja analysoi sen suhdetta UCPD:hen. Tutkielman tavoitteena on selvittää, millaisia velvollisuuksia DSA asettaa verkkoalustojen verkkorajapintojen suunnittelulle, miten nämä velvollisuudet eroavat aiemmasta kuluttajansuojasääntelystä ja millaisia jännitteitä DSA 25 artiklan ja UCPD:n välille syntyy. Tutkielman tavoitteena on osaltaan selventää tätä nopeasti kehittyvää oikeudellista ilmiötä ja arvioida, miten tehokkaasti nykyinen EU-sääntely kykenee vastaamaan digitaalisen ympäristön manipuloiviin suunnittelukäytäntöihin. Tutkielmassa sivutaan myös DSA 27 artiklan tarkoittamia suosittelujärjestelmiä, koska ne liittyvät läheisesti verkkoalustojen manipuloivaan suunnitteluun.

⁴ Michel – Gandon, 2024, 1. An Unsustainable Attention Market; sekä Zuboff, 2019, s. 13.

⁵ Euroopan komissio, The Digital Services Act, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act>, luettu 10.3.2026.

1.2 Tutkimuskysymykset, metodit, rajaukset ja aineisto

1.2.1 Tutkimuskysymykset

Tutkielman keskeinen päätutkimuskysymys on seuraava:

Millainen oikeudellinen suhde vallitsee DSA 25 artiklan pimeiden kaavojen kiellon ja sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevan direktiivin (UCPD) välillä verkkoalustojen verkkorajapintojen suunnittelussa? Tätä pääkysymystä lähestytään kolmen toisiaan tukevan alakysymyksen kautta.

Ensimmäinen alatutkimuskysymys koskee DSA 25 artiklan soveltamisalaa: millaisia velvollisuuksia DSA 25 artikla asettaa verkkorajapintojen suunnittelulle ja mikä on säännöksen suojeleobjekti? Tähän kysymykseen vastataan tutkimalla DSA 25 artiklan sanamuotoa, DSA:n resitaaleja, sekä säännöksen suhdetta DSA:n muihin huolellisuusvelvoitteisiin, erityisesti suosittelujärjestelmiä koskeviin DSA 27 ja 38 artikloihin.

Toinen alatutkimuskysymys kohdistuu UCPD:n rooliin pimeiden kaavojen sääntelyssä: miten UCPD:n harhaanjohtavia ja aggressiivisia kaupallisia menettelyjä koskevat säännökset soveltuvat verkkoalustojen pimeisiin kaavoihin, ja millaisia rajoitteita UCPD:n soveltamisalalle voi muodostua verkkoalustakontekstissa? UCPD:n soveltuvuutta tarkastellaan kaupallisen ratkaisun, kaupallisen menettelyn sekä keskivertokuluttajan näkökulmasta.

Kolmas alatutkimuskysymys koskee DSA 25 artiklan ja UCPD:n välistä jännitettä: miten DSA 25.2 artiklan delegointisäännös vaikuttaa DSA 25.1 artiklan pimeiden kaavojen kiellon itsenäiseen soveltamiseen, ja millaisen oikeudellisen aseman DSA 25 artikla saa suhteessa UCPD:hen komission ja kansallisten tuomioistuinten ratkaisukäytännössä? Kysymykseen vastataan analysoimalla Euroopan komission päätöstä X:n *blue checkmark*-käytäntöä koskevaa päätöstä sekä Amsterdamin alituomioistuimen Meta-tuomiota ja vertaamalla näissä omaksuttuja tulkintalinjoja oikeuskirjallisuudessa esitettyihin näkemyksiin.

1.2.2 Teoreettiset lähtökohdat ja aineisto

Tutkielman metodologisena lähtökohtana on lainopillinen eli oikeusdogmaattinen tutkimusote, koska tarkoituksena on selvittää voimassaolevan oikeuden sisältö pimeiden

kaavojen osalta.⁶ Tutkielma sijoittuu tarkemmin säädöskeskeisen lainopin piiriin. Lähtökohtana toimii DSA 25 artikla ja sen suhde UCPD:hen. Tutkielma pyritään pitämään säädöskeskeisen lainopin puolella, eikä tutkia pimeitä kaavoja yhteiskunnallisina ilmiöinä. Säännökset ja normit ovat tutkielmassa lähtökohta, eivätkä ne toimi vain välineinä muun tavoitteen saavuttamiseksi. Tutkielma nojaa käytännölliseen lainoppiin, mutta systematisoinnin vuoksi osin nojataan myös teoreettiseen lainoppiin. Tulkinta edellyttää systematisointia, ja systematisointi edellyttää tulkintaa, koska kumpikaan suuntaus ei elä tyhjiössä.⁷

Tutkielman metodologinen runko nojaa normien tulkintaan ja systematisointiin. Tutkielmassa systematisoidaan ja tulkitaan voimassa olevaa EU-oikeutta, erityisesti DSA 25 artiklan ja UCPD:n säännöksiä, niiden resitaaleja sekä näitä koskevaa oikeuskäytäntöä ja oikeuskirjallisuutta. Tutkielmassa hyödynnetään lisäksi oikeusvertailevaa otetta siltä osin, kun verrataan DSA 25 artiklan ja UCPD:n sääntelyratkaisuja toisiinsa niiden suojeleobjektien, soveltamisalojen ja käsitteiden osalta. Vertailun tarkoituksena on tunnistaa näiden kahden sääntelykehyksen väliset jännitteet.

Pimeiden kaavojen ilmiön ymmärtämiseksi tutkielmassa nojataan myös poikkitieteelliseen aineistoon. Pimeät kaavat ovat syntyneet oikeudellisen sääntelyn ulkopuolella käyttöliittymäsuunnittelun ja ihmisen ja tietokoneen vuorovaikutuksen (HCI) tutkimuksen piirissä, minkä vuoksi pimeiden kaavojen käsitteellinen ja ontologinen perusta edellyttää tukeutumista myös tämän tutkimusperinteen lähteisiin. Erityisessä asemassa ovat Grayn et al., Santosin et al. ja Brignullin et al. pimeiden kaavojen luokittelut, joita käytetään pimeiden kaavojen ilmiön jäsentämiseen tavalla, joka mahdollistaa niiden oikeudellisen arvioinnin DSA 25 artiklan ja UCPD:n puitteissa. Luokittelut eivät kuitenkaan ole pääosassa tutkielmassa, vaan niiden funktio on havainnollistava. Käyttäjien autonomian käsitteen osalta tutkielma tukeutuu filosofiseen ja neurotieteellisen kirjallisuuteen, erityisesti Susserin et al. manipulaatiota koskevaan tutkimukseen sekä Friedrichin et al. autonomian osakykyjä koskevaan analyysiin.

Tutkielman keskeisenä oikeuslähdeaineistona toimii DSA:n säädösteksti resitaaleineen, UCPD:n säädösteksti resitaaleineen, Euroopan komission X-päätös *C(2025) 8630*, Amsterdamin alioikeuden ja valitustuomioistuimen Meta-tuomiot sekä komission UCPD:tä

⁶ Hirvonen, 2011, s. 23.

⁷ Hirvonen, 2011, s. 25.

koskevat tulkintaohjeet. Oikeuskirjallisuudesta keskeisimmässä asemassa ovat Husovecin *Principles of the Digital Services Act (2024)* -teos, Santosin et al. DSA 25 artiklan soveltamisalaa koskeva analyysi, Espositon et al. DSA:n ja UCPD:n pimeiden kaavojen sääntelyä koskeva tutkimus sekä Isolan ja Espositon UCPD:hen perustuva pimeiden kaavojen katsaus. Huomiotalouden ja suosittelujärjestelmien taustoituksessa hyödynnetään Zuboffin, Newmanin ja Seaverin sekä Michelin ja Gandonin tutkimuksia.

1.2.3 Rajaukset

Tutkielma rajautuu pimeiden kaavojen sääntelyyn EU-oikeudessa ja erityisesti DSA 25 artiklan ja UCPD:n väliseen suhteeseen. Tutkielman ulkopuolelle rajataan tietosuoja-asetuksen (TSA) pimeiden kaavojen sääntely, vaikka DSA 25.2 artiklan delegointisäännös sisältää viittauksen myös tietosuoja-asetukseen. Rajaus tehdään, koska TSA:n pimeitä kaavoja koskeva sääntely kohdistuu erityisesti henkilötietojen käsittelyyn liittyviin suunnitteluratkaisuihin, kun tutkielman painopiste on verkkoalustojen yleisimmissä verkkorajapintaratkaisuisissa ja niiden suhteessa kuluttajansuojasääntelyyn.

Digimarkkinasäädöksen (DMA) sääntelyä ei käsitellä, koska DMA:n sääntely kohdistuu alustojen markkina-asemaan ja kilpailukysymyksiin⁸, kun taas tutkielman näkökulma on verkkorajapinnan suunnitteluvälvoiteissa. Tutkielmassa sivutaan DSA 27 ja 38 artiklojen tarkoittamia suosittelujärjestelmiä koskevaa sääntelyä siltä osin kuin se liittyy DSA 25 artiklan pimeiden kaavojen kieltoon, mutta suosittelujärjestelmiä ei tarkastella itsenäisenä tutkimuskohteena.

1.3 Mitä pimeät kaavat ovat?

Ennen pimeitä kaavoja koskevaan sääntelyyn tutustumista on määriteltävä se, mitä pimeät kaavat yleensäkin ovat. Pimeä kaava ilmiönä ja käsitteenä on syntynyt oikeudellisen sääntelyn ulkopuolella, ja vasta jälkikäteen sääntelyllä on pyritty vastaamaan pimeiden kaavojen aiheuttamiin ongelmiin. Yksinkertaisena, mutta tehokkaana pimeiden kaavojen määritelmänä voidaan pitää seuraavaa: pimeät kaavat ovat verkkosivustoilla ja sovelluksissa käytettyjä ”temppeja”, jotka saavat käyttäjän tekemään asioita, joita hän ei tarkoittanut. Eitoivottuja asioita voivat olla esimerkiksi jonkin tuotteen ostaminen tai rekisteröinti johonkin

⁸ DMA, 5 resitaali ja 10 resitaali.

palveluun.⁹ Pimeät kaavat ovat laaja joukko käytäntöjä, eikä niiden ilmenemismuotojen täydellinen esitys ole mahdollista tai edes tarkoituksenmukaista. Pimeiden kaavojen tutkijat Brignull et al. ovat luokitelleet pimeitä kaavoja omiin luokkiinsa, joita esitetään seuraavaksi. He ovat esitelleet myös konkreettisia esimerkkejä, missä kyseisen pimeän kaavan luokka ilmenee. Näihin esimerkkeihin viitataan tarvittaessa.

Vertailun estämisellä tarkoitetaan menettelyä, jossa tuotteiden ominaisuudet ja hinnat on yhdistetty monimutkaisella tavalla tai koska olennaisia tietoja on vaikea löytää. Tällöin käyttäjän kyky arvioida tuotteita objektiivisesti vaarantuu.¹⁰

Confirmshamingilla tarkoitetaan menettelyä, jossa käyttäjää manipuloidaan tunteisiin vetoamalla. Se toimii laukaisemalla epämiellyttäviä tunteita, kuten syyllisyyttä vaikuttaakseen käyttäjän päätöksentekoon. Se voi ilmentyä esimerkiksi kieltäytymispainikkeina, jotka on muotoiltu halventavalla tai vähättelevällä tavalla. Esimerkiksi vuonna 2018 ensiaputarvikkeita myyvä verkkokauppa ”mimedico.com” kysyi käyttäjiltä, että haluavatko nämä vastaanottaa ilmoituksia sivustolta. Jos käyttäjä halusi valita kieltäytymistä ilmentävän valintavaihtoehdon, tuli hänen valita ”Ei, en halua pysyä hengissä” -vaihtoehto.¹¹

Naamioituilla mainoksilla tarkoitetaan menettelyä, jolla mainokset saadaan muistuttamaan sivuston muita suunnitteluratkaisuja. Käyttäjä luulee klikkaavansa sivuston elementtiä, mutta kyseessä onkin kolmannen osapuolen mainos, joka erehdyttävästi muistuttaa sivuston muita elementtejä. Esimerkiksi tietokonesovellusten lataamiseen keskittyneellä Softpedia-sivustolla käytetään naamioituja mainoksia siten, että halutun ohjelmiston ”lataus”-valintanappulan läheisyyteen on sijoitettu toinen ”lataus”-valintanappula, joka ohjaakin käyttäjän mainossivustolle. Tämä käyttäjän virheellinen valinta taas tuottaa mainostuloja harhauttavaa käytäntöä harjoittavalle sivustolle.¹²

Valeniukkuudella tarkoitetaan menettelyä, jossa käyttäjälle luodaan virheellinen kuva, että jotain tuotetta tai palvelua olisi saatavilla rajallinen määrä. Menettelyllä yritetään saada

⁹ Brignull et al., Deceptive Patterns, What are Deceptive Patterns?, <https://www.deceptive.design/> (Luettu 14.5.2026).

¹⁰ Brignull et al., Deceptive Patterns, Types of deceptive pattern, <https://www.deceptive.design/types> (Luettu 18.5.2026).

¹¹ Brignull et al., Deceptive Patterns, Confirmshaming, <https://www.deceptive.design/types/confirmshaming> ja Per Axbom, X.com: @axbom, <https://x.com/axbom/status/1432004956190556163> (Luettu 18.5.2026).

¹² Brignull et al., Deceptive Patterns, Disguised ads, <https://www.deceptive.design/types/disguised-ads> (Luettu 18.5.2026).

käyttäjät toimimaan nopeasti vetoamalla käyttäjän pelkoon jäädä paitsi jostain.¹³

Samankaltaisia tiedon valheellisuuden perustuvia pimeitä kaavoja ovat *harhaanjohtava sosiaalinen todiste* sekä *valheellinen kiireellisyys*. Harhaanjohtavalla sosiaalisella todisteella tarkoitetaan tilanteita, jossa käyttäjille luodaan käsitys tai illuusio suosiosta tai luotettavuudesta siten, että ihminen ohittaa oman kriittisen arviointinsa, taikka luodaan käsitys, että jokin tuote on suositumpi kuin se todellisuudessa on, esimerkiksi valheellisia käyttäjäarvosteluita käyttämällä. Valheellisella kiireellisyydellä taas tarkoitetaan tilannetta, jossa käyttäjä painostetaan tekemään valintoja esittämällä valheellinen aikaraja jollekin valinnalle.¹⁴

Pakotetulla toiminnolla tarkoitetaan menettelyä, jossa käyttäjälle tarjotaan jotain käyttäjän toivomaa, mutta vaatii käyttäjiä tekemään jotain vastineeksi. Esimerkiksi käyttöliittymissä, joissa pyydetään hyväksyntää evästeiden käytölle, usein ”niputetaan” käyttäjän suostumus, jolloin usea sopimus yhdistetään useaksi toiminnoksi. Tällöin käyttäjän yksilöity suostumuksen antaminen muuttuu vaikeaksi taikka mahdottomaksi.¹⁵

Vaikea peruutus on menettely, jossa jonkin palvelun tilaaminen on helppoa, mutta palvelun peruuttamisesta on tehty erittäin vaikeaa. *Piilotetut kulut* on menettely, jossa käyttäjälle markkinoidaan tuotetta halpaan hintaan, mutta kassalle siirryttäessä tuotteen hintaan onkin lisätty ylimääräisiä kuluja. *Piilotettu tilaus* on menettely, jossa käyttäjä lisätään toistuvaksi tilaajaksi tai maksuohjelmaan ilmoittamatta tai kysymättä suostumusta.¹⁶

Naggingilla tai *valintaväsymyksellä* tarkoitetaan menettelyä, jossa käyttäjä jatkuvasti keskeytetään hänen yrittäessä tehdä jotain toimintoa. Sillä yritetään väsyttää käyttäjä kuluttamalla tämän henkisiä resursseja. Menettelyllä pyritään siihen, että käyttäjä luovuttaisi ja toteaisi olevan helpompi noudattaa palveluntarjoajan toivetta, vaikka tämä olisi käyttäjän etujen vastaista.¹⁷

¹³ Brignull et al., Deceptive Patterns, Types, Fake scarcity, <https://www.deceptive.design/types> (Luettu 18.5.2026).

¹⁴ Brignull et al., Deceptive Patterns, Types, Fake social proof, Fake urgency, <https://www.deceptive.design/types> (Luettu 18.5.2026).

¹⁵ Brignull et al., Deceptive Patterns, Forced action, <https://www.deceptive.design/types/forced-action> (Luettu 18.5.2026).

¹⁶ Brignull et al., Deceptive Patterns, Types, Hard to cancel, Hidden Costs, Hidden subscription, <https://www.deceptive.design/types> (Luettu 18.5.2026).

¹⁷ Brignull et al., Deceptive Patterns, Nagging, <https://www.deceptive.design/types/nagging> (Luettu 18.5.2026).

Estämisellä tarkoitetaan menettelyä, jolla pyritään luomaan esteitä käyttäjän tekemille ei-toivotuille valinnoille tai toiminnoille. Tarkoituksena on väsyttää käyttäjä hyväksymään palveluntarjoajaa hyödyttävä vaihtoehto. Esimerkiksi *Facebook* käytti estämiseen perustuvaa menettelyä, kun yksityisyysasetusten hyväksymisestä oli tehty helppoa, mutta jos käyttäjä halusi kieltäytyä tietojen antamisesta, tuli hänen navigoida useita piilotettuja valikoita.¹⁸

Esivalinnalla tarkoitetaan menettelyä, jossa käyttäjille valintatilanteessa esitetään heidän puolestaan valmiiksi tehty valinta. Tämän menettelyn tehokkuus perustuu kognitiiviseen vinoumaan: ihmiset usein valitsevat esivalitun vaihtoehdon.¹⁹ Menettelyn tehokkuus perustuu toisaalta myös siihen, että kaikki käyttäjät eivät välttämättä huomaa tehtyä esivalintaa. Tällä menettelyllä pyritään saamaan käyttäjä valitsemaan esivalittu vaihtoehto, joka hyödyttää palveluntarjoajaa.

Sneaking on menettely, jossa käyttäjä houkutellessaan tekemään päätös väärillä verukkeilla. Tämä voidaan toteuttaa pimittämällä asiaankuuluvia tietoja kuten hintaa koskevia tietoja tai muita seurauksia. Esimerkiksi vuonna 2015 urheilukauppa ”sportsdirect.com” lisäsi lehden maksullisen tilauksen ostoskärryyn ilmoittamatta tästä kuluttajille.²⁰

Harhaanjohtava sanamuoto on menettely, jossa hyödynnetään käyttäjien odotuksia käyttämällä epäselvää kieltä harhaanjohtaakseen käyttäjiä. Tämä pimeä kaava pyrkii hyödyntämään sitä, että käyttäjät eivät lue sanatarkkaan jokaista palveluissa esiintyvää sanaa.²¹

Visuaalinen häirintä on menettely, jolla pyritään visuaalisen suunnittelun keinoin piilottamaan, peittämään taikka naamioimaan käyttäjän päätöksenteon kannalta relevanttia tietoa. Visuaaliseen häirintään perustuvilla pimeillä kaavoilla voidaan haitata käyttäjien päätöksentekokykyä esimerkiksi käyttämällä pientä tekstiä tai luomalla sekava

¹⁸ Brignull et al., Deceptive Patterns, Obstruction, <https://www.deceptive.design/types/obstruction> (Luettu 18.5.2026).

¹⁹ Brignull et al., Deceptive Patterns, Preselection, <https://www.deceptive.design/types/preselection> (Luettu 18.5.2026).

²⁰ Brignull et al., Deceptive Patterns, Sneaking, <https://www.deceptive.design/types/sneaking> (Luettu 18.5.2026).

²¹ Brignull et al., Deceptive Patterns, Trick wording, <https://www.deceptive.design/types/trick-wording> (Luettu 18.5.2026).

verkkorajapinta. Tärkeää tietoa voidaan piilottaa paikkoihin, joista käyttäjät eivät yleensä tällaista tietoa etsisi.²²

Kuten Brignullin et al. edellä luetelluista luokitteluista voidaan huomata, ilmenevät pimeät kaavat hyvin erilaisilla tavoilla. Pimeät kaavat kattavat laajan määrän eri käytäntöjä, joille yhteistä on, että ne pyrkivät parantamaan palveluntarjoajan asemaa käyttäjän kustannuksella. Sääntelyratkaisut, joilla pimeisiin kaavoihin Euroopan unionissa on pyritty vastaamaan, ovat UCPD ja myöhemmin DSA:n 25 artikla. Ne luottavat laajasti ja avoimesti muotoiltuihin kieltoihin, mikä auttaa vastaamaan laajasti erilaisiin harhaanjohtaviin suunnittelukäytäntöihin.

²² Brignull et al., Deceptive Patterns, Visual interference, <https://www.deceptive.design/types/visual-interference> (Luettu 18.5.2026).

2 Digipalveluasetus ja pimeät kaavat

2.1 DSA:n edeltäjä ja DSA:n tavoitteet

Ennen varsinaista digipalveluasetukseen tutustumista, on aiheellista tutustua siihen, miksi DSA ylipäättään säädettiin ja mikä oli se oikeudellinen kehikko, joka vallitsi ennen DSA:ta. Ensimmäinen kattava internet-ajan säännöskokonaisuus Euroopan unionissa oli direktiivi sähköisestä kaupankäynnistä 2000/31/EY eli tietoyhteiskuntadirektiivi.²³ Se oli ensimmäinen eurooppalainen säännöskokonaisuus, joka tiedosti sen, että internetiä tulisi säännellä jotenkin. Tietoyhteiskuntadirektiiviä voidaan kutsua jonkinlaiseksi perustavanlaatuiseksi oikeudelliseksi kehykseksi internet-ajan EU-lainsäädännölle. Se harmonisoi säännöt unionissa koskien esimerkiksi verkkopalveluntarjoajien läpinäkyvyys- ja tiedonantovaatimuksia, kaupallista viestintää, sähköisiä sopimuksia ja välittäjäpalveluntarjoajien vastuunrajoituksia.²⁴ Esimerkiksi tietoyhteiskuntadirektiivin mukanaan tuomat välittäjäpalveluntarjoajien vastuunrajoitukset olivat oikeustilaa selkeyttävä tekijä. Tietoyhteiskuntadirektiiviä koskevassa lainvalmistelussa Euroopan komissio otti kantaa välittäjäpalvelujen ongelmalliseen tilanteeseen laittoman ja haitallisen sisällön osalta: välittäjäpalvelut olivat joutuneet ennen tietoyhteiskuntadirektiiviä viranomaistutkintojen kohteeksi vain teknisesti hallinnoimansa sisällön perusteella, ilman että välittäjäpalvelut itse olivat edes tietoisia hallinnoimastaan laittomasta sisällöstä. Tietoyhteiskuntadirektiivin voimaantulon jälkeen välittäjäpalvelut olivat laitonta sisältöä koskevasta vastuusta vapaita, jos ne poistivat sisällön taikka estivät pääsyn siihen mahdollisimman nopeasti, kun ne tulivat tietoisiksi sisällön laittomasta luonteesta.²⁵

Ennen tietoyhteiskuntadirektiivin voimaantuloa välittäjäpalvelut joutuivat pohtimaan oikeaa toimintatapaa käyttäjien palveluun syöttämän laittoman sisällön aktiivisen seurannan ja sensuroinnin väliltä. Aktiivisella puuttumisella laittomaan sisältöön voitiin välttää laitonta sisältöä koskevan vastuunkanto.²⁶ Useilla EU:n jäsenvaltioilla oli vaihtelevat käytännöt laittoman sisällön osalta, joten oikeustila oli vähintäänkin epäselvä.

Tietoyhteiskuntadirektiivin sääntelyratkaisu vapautti välityspalvelut epätietoisuudesta koskien

²³ Husovec, 2024, s. 4.

²⁴ European Commission, e-Commerce Directive, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/e-commerce-directive>. (luettu 15.3.2026).

²⁵ ibid.

²⁶ Communication from the Commission, Illegal and harmful content on the Internet, COM(96) 487, s. 12-13, <https://cordis.europa.eu/article/id/7136-harmful-and-illegal-content-on-the-internet-protection-of-minors> (luettu 31.3.2026)

valvontavelvollisuuttaan ja vastuutaan. Samalla tietoyhteiskuntadirektiivin 15 artiklassa jäsenvaltioita kiellettiin velvoittamasta välityspalvelut yleiseen seurantavelvollisuuteen palveluiden hallinnoimien sisältöjen osalta. Tietoyhteiskuntadirektiivin voi katsoa rakentavan oikeudellisen pohjan verkkoalustoja koskevalle sääntelylle DSA:ssa. DSA säilyttää ja päivittää tietoyhteiskuntadirektiivin sääntelyratkaisuja. Kuten tietoyhteiskuntadirektiivi, digipalveluasetus säilyttää kiellon yleiselle valvontavelvollisuudelle sekä vastuuvapauden neutraaleille välityspalveluille.²⁷ Myös DSA:n resitaalissa viitataan tietoyhteiskuntadirektiiviin. DSA 16 resitaalin mukaan välityspalvelujen tarjoajien osalta tietoyhteiskuntadirektiiviin säädetty ehdollisten vastuuta koskevien vapautusten horisontaalinen kehys on luonut oikeusvarmuuden, joka on mahdollistanut uusien palvelujen syntymisen ja kehittymisen. Tämä kehys tulisi lainsäätäjän mukaan säilyttää myös DSA:ssa.²⁸

Kun tietoyhteiskuntadirektiivi säädettiin 2000-luvun taitteessa, maailma näytti hyvin erilaiselta. Euroopassa internetin käyttäjät olivat vähemmistö, ja internetin kaupallistuminen oli vasta alkutekijöissään. Internetin tarjoamista palveluista on sittemmin tullut päivittäisiä työkaluja lähes kaikille unionin kansalaisille. Kasvava digitalisaatio ja digipalvelujen käyttö on kuitenkin aiheuttanut uusia riskejä käyttäjille ja koko yhteiskunnalle.²⁹

Aikana ennen DSA:ta EU:n jäsenvaltiot olivat antaneet tai pyrkineet antamaan säännöksiä välityspalveluille esimerkiksi palveluiden huolellisuusvaatimuksista laitonta sisältöä koskien. Jäsenvaltioiden vaihtelevat kannat välityspalveluiden huolellisuusvaatimuksista aiheuttivat pirstaloitumista unionin sisämarkkinoilla.³⁰ Jäsenvaltioilla saattoi olla hyvinkin erilaisia näkemyksiä siitä, minkälaista huolellisuutta käyttäjien toimittaman sisällön suhteen välityspalveluilta voitiin edellyttää. DSA:lla pyritään osaltaan vastaamaan tähän pirstaloitumiseen yhdenmukaistamalla sääntelyä välityspalveluiden osalta. Näin voidaan lainsäätäjän mukaan luoda edellytykset taata turvallinen, ennustettava ja luotettava verkkoympäristö, jolloin unionin kansalaiset voisivat käyttää taattuja perusoikeuksiaan, kuten sananvapautta, tiedonvälityksen vapautta, elinkeinovapautta ja syrjimättömyysoikeutta.³¹

Jos tutustuu nykyaikana suosituimpiin internetsivustoihin, käy heti selväksi, että käydyimmät internet-sivustot sisältävät merkittävältä osin käyttäjien luomaa sisältöä. Seitsemän

²⁷ Husovec, 2024, s. 21.

²⁸ Digipalveluasetus, resitaali 16.

²⁹ DSA, resitaali 1.

³⁰ DSA, resitaali 2.

³¹ DSA, resitaali 3 ja resitaali 9.

kymmenestä suurimmasta internetsivustosta keskittyvät käyttäjien välisen sisällön jakamiseen. Loput suurimmat sivustot ovat hakukoneita ja tekoäly sivusto.³² On kuitenkin selvää, että voittajia internetissä ovat ne sivustot, jotka keskittyvät ihmisten perustarpeeseen sosiaalisitua, jakaa tietoa ja toimia yhdessä eri tavoin. Tämä ihmisten primitiivinen tarve on johtanut osaltaan siihen, että verkkoalustojen valta ja läsnäolo on saavuttanut yhteiskunnallisesti merkittäviä mittasuhteita ja asemia. Alén kutsuu tätä kehitystä alustojen merkityksen kasvamista eri elämänaleilla alustoitumiskehitykseksi (*platformization*).³³ Suuret internetalustat ovat siis kasvattaneet valtaansa pääsemällä tilanteeseen, jossa niiden potentiaalisesti käyttäjäkunnaksi on käytännössä tullut lähes koko maailman väestö. Internetalustat ovat silti samaan aikaan vain yksityisiä toimijoita, joita ohjaa aina markkinavetoinen toimintatapa, eikä niinkään periaatteet yksilöiden vapauksista taikka muista oikeuksista.

Bishopin ja Goantan mukaan verkkoalustat, kuten somealustat, ovat kehittyneet eräiksi merkittävimmistä kaupallisista toimijoista, jotka päättävät ja muovaavat sitä, miten ”vaikuttaminen” ja sisällöntuotanto muutetaan rahaksi, mutta myös sitä, miten ja mikä sisältö näkyy parhaiten muille käyttäjille. Vaikuttajat ja käyttäjät joutuvat alistamaan tuottamansa sisällön vastaamaan alustojen algoritmisia järjestelmiä, jotka joko edistävät tai rajoittavat heidän sisältönsä näkyvyyttä.³⁴ Alustoille kertyy merkittävä valta tiedon välityksessä sen sijaan, että ne tyytyisivät vain välittämään viestejä neutraalisti.

Verkkoalustojen yksityinen valta on saavuttanut merkittävät mittasuhteet, ja tähän on pyritty vastaamaan sääntelyllä. Husovec esittää, että DSA toteuttaa perustavanlaatuisia periaatteita, jonka mukaan yksityisen vallan tulisi väistyä yksilön vapauden tieltä.³⁵ Digipalveluasetus ratkaisee digitaalisten toimijoiden vallan väärinkäytön yksilöitä kohtaan luomalla minimisäännöt tilanteissa, joissa pelkkä kilpailu ei kykene suojelemaan yksilöitä. Kilpailu saattaa Husovecin mukaan itse asiassa jopa vaarantaa yksilöiden perusoikeudet.³⁶ Hän käyttää esimerkkinä minimisäännöistä sovelluskauppoja (kuten *Apple App Store*), joiden säännöt sovelluksille muodostavat *de facto* sääntelykehikon digitaalisille palveluille, jotka haluavat

³² Wikipedia, List of most-visited websites, https://en.wikipedia.org/wiki/List_of_most-visited_websites. (Luettu 1.3.2026).

³³ Alén, 2024, s. 1.

³⁴ Bishop – Goanta, 2025, s. 2.

³⁵ Husovec, 2024, s. 9.

³⁶ Husovec, 2024, s. 9.

olla App Storen alustalla. Sovelluskauppojen markkinavalta on niin merkittävä, ettei yksittäisellä sovelluksella ole mahdollisuutta kieltäytyä sääntöjen noudattamisesta.

Sitran mukaan sosiaalisen median alustat ja digitaaliset kauppapaikat muodostavat kriittisen infrastruktuurin. Alustat ja algoritmit vaikuttavat siihen, mitä informaatiota yksilöille tarjotaan.³⁷ Globaalit jättialustat ovat datatalouden merkittävimmät vallankäyttäjät, mutta samalla niiden liiketoimintaa toteutetaan tavalla, joka on yhteiskunnan ja yksilöiden hyvinvoinnin kannalta ongelmallinen.³⁸ Digipalveluasetuksen avulla pyritään siirtämään verkkoalustojen markkina-aseman synnyttämää valtaa jäsenvaltioille³⁹, jolloin verkkoalustojen pelisäännöt eivät ole sidottuja ansaintamalleihin.

Verkkoalustoille on kertynyt merkittävää yhteiskunnallista ja kaupallista valtaa sekä ne muodostavat internetin kriittisen infrastruktuurin. Näihin tosiasioihin peilattaessa DSA:n tarve on ollut helposti perusteltavissa. Euroopan komission mukaan DSA:n päätavoite on luoda digitaalinen tila, joka kunnioittaa kansalaisten ja kuluttajien perusoikeuksia laatimalla selkeät säännöt koko EU:n alueella.⁴⁰ DSA:lla pyritään siis edistämään ja turvaamaan nimenomaan käyttäjien asemaa, jota ei ollut turvattu aiemmin riittäväällä tavalla.

DSA:n tavoitteet pyritään saavuttamaan siten, että välityspalveluille vahvistetaan selkeät ja ennakoitavat yhdenmukaistetut huolellisuusveloitteet. Huolellisuusveloitteilla taas pyritään varmistamaan julkisen politiikan tavoitteita, kuten haavoittuvassa asemassa olevien käyttäjien turvallisuuden ja luottamuksen suojaaminen, perusoikeuksien suojeleminen, palvelun tarjoajien todellinen vastuuvastuu, käyttäjien vaikutusmahdollisuuksien lisääminen ja viranomaisten suorittaman valvonnan helpottaminen.⁴¹

2.2 DSA:n rakenne, sääntelytekniikat ja digipalvelujen huolellisuusveloitteet

2.2.1 DSA:n rakenne

Digipalveluasetus on laaja säännös, joka on sellaisenaan sovellettavissa kaikissa unionin jäsenmaissa, eikä jäsenmaiden tarvitse erikseen implementoida sitä. DSA:n 1. luku (1–5

³⁷ Härkönen – Vänskä – Vahti – Lehtonen, 2022, Digivallan jäljillä, Esipuhe.

³⁸ Härkönen – Vänskä – Vahti – Lehtonen, 2022, Digivallan jäljillä, 2. Testiryhmänä eurooppalaisia poliittisia päättäjiä ja yhteiskunnallisia vaikuttajia.

³⁹ Husovec, 2024, s. 10.

⁴⁰ Euroopan komissio, The Digital Services Act, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act>, luettu 10.3.2026.

⁴¹ DSA, resitaali 40.

artiklat) sisältää *digipalveluasetuksen yleiset säännökset*, 2. luku (6–10 artiklat) sisältää *välityspalvelujen tarjoajien vastuuta koskevat säännökset*, 3. luku (11–48 artiklat) sisältää *avoimen ja turvallisen verkkoympäristön huolellisuusvelvoitteet*, 4. luku 49–88 artiklat) sisältää *täytäntöönpanoa, yhteistyötä, seuraamuksia ja täytäntöönpanon valvontaa koskevat säännökset* sekä 5. luku (89–93 artiklat) sisältää *loppusäännökset*.

DSA:lla säädetyt huolellisuusvelvoitteet eivät ole identtisiä kaikille palvelutyypeille.

Huolellisuusvelvoitteet mukautetaan yksittäistapauksellisesti kyseessä olevan välityspalvelun tyyppiin, kokoon ja luonteeseen. Perusluontoisia huolellisuusvelvoitteita sovelletaan kaikkiin *välityspalveluiden* tarjoajiin. *Säilytyspalveluihin* sovelletaan lisävelvoitteita perusluontoisten huolellisuusvelvoitteiden lisäksi. *Verkkoalustoihin, erittäin suuriin verkkoalustoihin ja erittäin suuriin hakukoneisiin* sovelletaan edellä mainittujen perusluontoisten huolellisuusvelvoitteiden ja lisävelvoitteiden lisäksi vielä muitakin huolellisuusvelvoitteita. Jos digipalvelu kuuluu useaan eri luokkaan, sovelletaan siihen kaikkia kyseisiin palveluihin liittyviä alempia DSA:n asettamia huolellisuusvelvoitteita.⁴² DSA:n asettamat velvoitteet jaetaan siis neljään kumuloituvaan kerrokseen: alimpana on suppeimmat huolellisuusvelvoitteet omaavat välityspalvelut, sitten säilytyspalvelut, sitten verkkoalustat ja viimeisenä kaikkein laajimmat huolellisuusvelvoitteet omaavat erittäin suuret verkkoalustat ja hakukoneet.

Husovecin mukaan DSA:n uutuusarvo piilee juuri huolellisuusvelvoitteisiin liittyvässä tasojärjestelmässä, jossa varsinaisen vastuun sijaan DSA edellyttää palvelun tarjoajilta vastuullisuutta, joka kasvaa palvelun koon ja luonteen mukana.⁴³ Vastuun (*liability*) ja vastuullisuuden (*responsibility*) välistä eroa voi olla vaikea yksilöidä, mutta ero voidaan mieltää siten, että vastuu ilmenee jälkikäteisenä vastuunkantona, kun taas vastuullisuus ilmenee etukäteisenä valvontana ja kestävinä toimintatapoina. Joka tapauksessa ennakkollista vastuullisuutta edellytetään sitä enemmän, mitä suurempi yksittäinen digipalvelu on.⁴⁴

DSA:lla säännellään muun muassa erimielisyyksiä koskevia menettelyjä, joita DSA:n piirissä olevien digipalvelujen on noudatettava. Se pyrkii luomaan luottamusta herättävän järjestelmän, jossa esimerkiksi laitton sisältö poistetaan mahdollisimman nopeasti ja käyttäjillä on mahdollisuus riitauttaa digipalvelun tekemiä käyttäjiä koskevia moderointipäätöksiä

⁴² DSA, resitaali 41.

⁴³ Husovec, 2024, s. 22.

⁴⁴ Husovec, 2024, s. 22–23, Wilman, 2022, s. 3.

puolueettomasti.⁴⁵ DSA pyrkii edistämään palveluiden vastuullisuutta ja huolellista käyttäytymistä mutta se pyrkii kunnioittamaan myös palveluiden sopimusvapautta.⁴⁶ DSA:n säännökset ovat yleisesti luonteeltaan menettelyllisiä, eikä DSA:n tarkoituksena ole tuottaa muotovaatimuksia palveluilla taikka kertoa yksityiskohtaisesti, miten palvelut tulee järjestää. Tämä ei kuitenkaan ole poikkeukseton fakta: DSA:lla säännellään esimerkiksi sitä, miten verkkoalustaa ei saa suunnitella tai operoida. Tutkimuskysymyksen kannalta keskeisellä säännöksellä DSA 25 artiklalla kielletään verkkoalustan verkkorajapinnan suunnittelu, järjestäminen tai operointi tavalla, jolla harhautetaan tai manipuloidaan palvelun vastaanottajia tai muutoin olennaisesti vääristetään tai haitataan palvelun vastaanottajien kykyä tehdä vapaita ja tietoon perustuvia päätöksiä.

2.2.2 DSA:n sääntelytekniikka

Keskeistä on esitellä DSA:n sääntelytekniikka eli ne erilaiset keinot ja menetelmät, joilla DSA on muotoiltu, jotta se toimisi halutulla tavalla. Kyse on siis siitä, miten sääntely on rakennettu. DSA yhdistelee useaa erilaista sääntelytekniikkaa, joiden tunnistaminen auttaa ymmärtämään asetusta. DSA:n sääntelytekniikoita on tunnistettavissa karkeasti seitsemän erilaista.

Ensinnäkin DSA 4–6 artiklojen tarkoittamat vastuuvapaussäännöt kuvastavat negatiivista sääntelyä, jolla kerrotaan, milloin vastuuta ei synny. DSA 4–6 artiklojen mukaan vastuuta laittomasta sisällöstä ei synny, jos digipalvelu on passiivinen suhteessa sisältöön, mutta toimii saatuaan tiedon sisällön laittomuudesta. Toisena keskeisenä tekniikkana on menettelylliset velvoitteet. DSA ei pääsääntöisesti määrittele laitonta sisältöä, vaan delegoi määrittelyn muulle EU- ja kansalliselle lainsäädännölle. Menettelylliset velvoitteet koskevat prosesseja esimerkiksi sen suhteen, miten ilmoituksia käsitellään, päätöksiä perustellaan ja valituksia ratkotaan.⁴⁷ Sääntelyn kohteena ei ole sisältö, vaan palveluiden infrastruktuuri. Kolmatta sääntelytekniikkaa kuvastaa DSA:lla asetetut läpinäkyvyysvelvoitteet kuten verkkoalustojen avoimuusraportointivelvoitteet, tutkijoiden pääsy dataan ja verkkoalustojen suositelujärjestelmien avaaminen.⁴⁸ Läpinäkyvyysvelvoitteet kuvastavat uudenlaista

⁴⁵ Husovec, 2024, s.31–32, myös DSA resitaali 59 ja resitaali 12.

⁴⁶ DSA, resitaali 3 sekä resitaali 45.

⁴⁷ Esim. DSA 16 artikla *Ilmoitus- ja toimintamenettelyt* ja 20 artikla *Sisäinen valitusten käsittelyjärjestelmä*.

⁴⁸ Esim. DSA 24 artikla ja 27 artikla.

digipalveluihin kohdistuvaa sääntelytekniikkaa. Ne paljastavat palveluiden käyttäjille osia digipalveluista, jotka aiemmin olivat piilossa⁴⁹ esimerkiksi liikesalaisuuksien takana.

Neljäntenä sääntelytekniikkana toimii riskiperusteinen sääntely, jota kuvastaa esimerkiksi erittäin suurten verkkoalustojen ja hakukoneiden velvollisuus tunnistaa ja vähentää systeemisistä riskejä.⁵⁰ Sen jälkeen, kun Euroopan unionin komissio esitteli digitaalisten sisämarkkinoiden strategian vuonna 2015, unioni on ottanut yhä laajemmin käyttöön riskiperustaisen lähestymistavan digimarkkinoihin ja -palveluihin. Tätä lähestymistapaa kuvastaa myös DSA, joka pyrkii vähentämään riskejä lisäämällä toimijoiden vastuuta sen sijaan, että pelkästään käyttäjille myönnettäisiin oikeuksia.⁵¹

Viidentenä sääntelytekniikkana käytetään eräänlaista vapaaehtoista yhteissääntelyä: komissio kutsuu digipalveluiden toimialan muotoilemaan itse sitoumuksia, jotka sitten ikään kuin lasketaan osaksi palveluiden vaatimuksia.⁵² Kuudes sääntelytekniikka ilmenee eräänlaisesta institutionaalisesta arkkitehtuurista. DSA:n toimivalta on jaettu jäsenvaltioiden digitaalisten palveluiden koordinaattoreille ja erittäin suurten verkkoalustojen ja hakukoneiden osalta suoraan komissiolle.⁵³ Seitsemäs ja viimeinen sääntelytekniikka on DSA:n sanktioarkkitehtuuri. Digipalvelut, jotka eivät noudata DSA:ta, voivat saada sakot, jotka ovat enintään 6 % liikevaihdosta; uhkasakot taikka äärimmäisenä keinona digipalvelun pääsyn rajoittaminen.⁵⁴

2.2.3 Esimerkkejä DSA:n huolellisuusvelvoitteista

DSA 3 luku eli artikkelit 11–48 sisältää *avoimen ja turvallisen verkkoympäristön huolellisuusvelvoitteet*. DSA:n 3 luku on rakennettu teknisesti siten, että artiklojen edetessä myös palvelun tarjoajan vastuullisuus lisääntyy. Tutkielman päähuomio keskittyy verkkoalustoihin sekä erittäin suuriin verkkoalustoihin ja niiden velvoitteisiin pimeiden kaavojen osalta. Tärkeää on kuitenkin muodostaa yleiskuva niistä velvoitteista, joita palveluntarjoajiin yleensäkin voidaan kohdistaa DSA:n nojalla. Ei ole tarkoituksenmukaista esitellä koko DSA:n sisältöä artikla kerrallaan, joten suppea yleiskuva DSA:n sisältämistä velvoitteista pyritään rakentamaan DSA 25 artiklan tarkoittama verkkorajapinnan suunnittelu

⁴⁹ Husovec, 2024, s. 349.

⁵⁰ DSA 34 artikla ja 35 artikla.

⁵¹ De Gregorio – Dunn, 2022, p. 3.

⁵² DSA 45–47 artikkelit sekä Husovec, 2024, s. 446.

⁵³ Ks. DSA 56 artikla.

⁵⁴ DSA 75 artikla *Sakot*, DSA 76 artikla *Uhkasakot* sekä DSA 82 artikla.

mielessä pitäen. DSA:n velvoitteiden moniportaisen luonteen vuoksi suurinta osaa huolellisuusvelvoitteista sovelletaan verkkoalustoihin ja kaikkia DSA:lla asetettuja velvoitteita sovelletaan erittäin suuriin verkkoalustoihin.

Seuraavaksi esitetään DSA:n moniportaista sääntelyä konkreettisiin artikloihin tutustumalla. Erityishuomiota kiinnitetään nimenomaan verkkorajapintaan kohdistuviin säännöksiin. Tarkoituksena on esitellä esimerkki jokaisesta huolellisuusvelvoitteen portaasta.

DSA 11–15 artiklat sisältävät *kaikkiin välityspalvelujen tarjoajiin sovellettavat säännökset*. Näitä sääntöjä sovelletaan kaikkiin välityspalvelujen tarjoajiin, ja ne ovat digipalveluasetuksen moniportaisen vastuullisuusasteikon alin taso. DSA 11–15 artiklat sisältävät eräänlaisen hallinnollisen läpinäkyvyysvaatimuksen: ne koskevat palvelun yhteyspisteitä, tietoa rajoituksista ehdoissa ja moderointiraporttien julkaisusta. Esimerkiksi DSA 12 artikla velvoittaa palvelun tarjoajia perustamaan keskitetyn yhteyspisteen, jonka avulla palvelun vastaanottaja voi viestiä palveluntarjoajien kanssa. Tämä on konkreettinen verkkorajapintaan kohdistuva vaatimus, koska yhteyspiste sijaitsee digipalvelun verkkorajapinnassa. DSA 11-15 artiklojen vaatimuksia voidaan Husovecin mukaan pitää universaaleina huolellisuusvelvoitteina⁵⁵. Ne eivät päde pelkkiin välityspalveluihin, vaan ne pätevät kaikkiin palveluihin, jotka harjoittavat tiedon siirtotoimintaa sekä esimerkiksi tiedon välimuistiin tallentamista tai tiedon säilytystä,⁵⁶ eli esimerkiksi myös verkkoalustoihin, kuten Facebook tai Instagram. Tiedon siirtotoiminta on välttämätöntä käytännössä kaikille DSA:n tarkoittamille digipalveluille. Tämän vuoksi universaaleja huolellisuusvelvoitteita sovelletaan kaikkiin digipalveluihin.

DSA 16–18 artiklat sisältävät *säilytyspalvelujen, verkkoalustat mukaan lukien, tarjoajiin sovellettavat lisäsäännökset*. Artiklat sisältävät lisävelvoitteita liittyen ilmoitus- ja toimintamenettelyihin, perusteluvelvollisuudesta käyttäjille asetetuista rajoituksista sekä rikoksia koskevista epäilyistä ilmoittamisesta. DSA 16–18 artiklojen lisäsäännöksiä sovelletaan säilytyspalveluihin ja verkkoalustoihin.⁵⁷

Esimerkkinä säilytyspalveluille kohdistetusta menettelyllisestä huolellisuusvelvoitteesta toimii DSA 16.1 artikla, jonka mukaan säilytyspalvelujen tarjoajien on otettava käyttöön

⁵⁵ Myös *perusluontoiset huolellisuusvelvoitteet*.

⁵⁶ Husovec, 2024, s. 22–23.

⁵⁷ Husovec, 2024, s. 23.

menettelyjä, joiden avulla kuka tahansa voi ilmoittaa säilytyspalvelujen tarjoajan palvelussa olevan tiettyjä tietoja, joita kyseinen käyttäjä pitää laittomana sisältönä. Näiden menettelyjen on oltava helposti käytettävissä ja käyttäjäystävällisiä, ja ilmoituksia on voitava tehdä myös ainoastaan sähköisesti. DSA 16.1 artiklalla asetetaan palveluille velvoite luoda ilmoitusmenettelytyökalu, jossa käyttäjät voivat ilmoittaa laittomasta sisällöstä palvelussa. Ilmoitusmenettelyn on oltava helposti käytettävissä ja käyttäjäystävällinen. Tämä myös tarkoittaa velvollisuutta järjestää verkkorajapinta siten, että ilmoitusmenettelytyökalu on saatavilla.

DSA 19–28 artiklat sisältävät *verkkoalustojen tarjoajiin sovellettavat lisäsäännökset*.

Kyseessä on joukko lisävaatimuksia, jotka koskevat vain verkkoalustoja sekä erittäin suuria verkkoalustoja ja hakukoneita.

DSA 20.1 artiklan mukaan verkkoalustojen tarjoajat on velvoitettu tarjoamaan maksuttoman ja tehokkaan *sisäisen valitusten käsittelyjärjestelmän*, jossa käyttäjä voi riitauttaa häntä koskevan laitonta sisältöä tai ehtojen kanssa yhteensopimatonta sisältöä koskevan moderointipäätöksen. DSA 20.3 artiklan mukaan verkkoalustojen tarjoajien on varmistettava, että niiden sisäiset valitusten käsittelyjärjestelmät ovat helposti käytettävissä ja käyttäjäystävällisiä sekä mahdollistavat riittävän täsmällisten ja perusteltujen valitusten esittämisen ja helpottavat sitä. Vaatimus helposta käytettävyydestä ja käyttäjäystävällisyydestä merkitsee jälleen muotovaatimuksia verkkoalustojen verkkorajapinnoille.

Tutkimuksen kannalta keskeinen säännös on kielto­säännös DSA 25 artikla, jolla kielletään verkkorajapintojen suunnittelu ja järjestäminen harhauttavalla ja manipuloivalla tavalla. Säännökseen palataan seuraavassa pääluvussa tarkemmin. DSA 26 artiklan mukaan mainonnan verkkoalustalla tulee olla tunnistettavaa. DSA 27 artiklan mukaan verkkoalustojen käyttämien suosittelujärjestelmien on oltava avoimia sekä selitettävä keskeiset suosittelujärjestelmien parametrit käyttämällä selkeää ja ymmärrettävää kieltä.

DSA 29–32 artiklat sisältävät *sellaisten verkkoalustojen tarjoajiin, jotka antavat kuluttajille mahdollisuuden tehdä etäsopimuksia elinkeinonharjoittajien kanssa, sovellettavat lisäsäännökset*.

DSA 31 artiklan mukaan verkkoalustan tarjoajien, jotka antavat kuluttajille mahdollisuuden tehdä etäsopimuksia elinkeinonharjoittajien kanssa, on varmistettava, että niiden

verkkorajapinta on suunniteltu ja järjestetty siten, että elinkeinonharjoittajat voivat noudattaa sovellettavan unionin lainsäädännön mukaisia velvoitteitaan, jotka koskevat ennen sopimuksen tekoa annettavia tietoja, vaatimustenmukaisuutta ja tuoteturvallisuustietoja. Tämä asettaa konkreettisen vaatimuksen verkkorajapinnalle, jos verkkoalusta tarjoaa mahdollisuuden etäsopimuksille. Verkkoalustan tarjoajan on varmistettava, että verkkorajapinta on toteutettu siten, että elinkeinonharjoittajat voivat tarjota tiedot unionin oikeuden edellyttämällä tavalla.

33–43 artiklat sisältävät *erittäin suurten verkkoalustojen ja erittäin suurten verkossa toimivien hakukoneiden tarjoajien lisävelvoitteet järjestelmäriskien hallitsemiseksi*.

DSA 33 artiklan mukaan DSA 33–43 artikloja sovelletaan verkkoalustoihin ja verkossa toimiviin hakukoneisiin, joiden unionissa olevan palvelun aktiivisten vastaanottajien (käyttäjien) kuukausittainen keskimäärä on vähintään 45 miljoonaa ja jotka on nimetty erittäin suuriksi verkkoalustoiksi tai erittäin suuriksi verkossa toimiviksi hakukoneiksi DSA 33.4 artiklan mukaisesti. DSA 33.4 artiklan mukaan komissio tekee päätöksen nimeämisestä kuultuaan tai otettuaan huomioon sijoittautumispaikan digitaalisten palvelujen koordinaattorin antamat tiedot. Jos palvelu nimetään erittäin suureksi verkkoalustaksi taikka erittäin suureksi verkossa toimivaksi hakukoneeksi, lisää se palvelun velvollisuuksia merkittävästi. Tällä hetkellä erittäin suuria verkkoalustoja ja erittäin suuria verkossa toimivia hakukoneita on nimetty 21 kappaletta, joista 19 ovat verkkoalustoja ja 2 ovat hakukoneita.⁵⁸

DSA 34 artiklan mukaan erittäin suurten verkkoalustojen ja erittäin suurten hakukoneiden tarjoajien on huolellisesti tunnistettava, analysoitava ja arvioitava järjestelmäriskit, joita aiheutuu unionissa niiden palvelujen ja niihin liittyvien järjestelmien suunnittelusta ja toiminnasta ja niiden palvelujen käytöstä unionissa. Riskinarviointi tulee kohdentaa niiden palveluihin, ja riskinarvioinnin on oltava oikeassa suhteessa järjestelmäriskeihin niiden vakavuuden ja todennäköisyyden huomioon ottaen.

Erittäin suuret verkkoalustat ja hakukoneet ovat velvoitettuja vähentämään järjestelmäriskejä DSA 35 artiklan nojalla. Niiden on otettava käyttöön kohtuullisia, oikeasuhtaisia ja tehokkaita riskinvähentämistoimenpiteitä, jotka on mitoitettu vastaamaan DSA 34 artiklan mukaisesti tunnistettuja erityisiä järjestelmäriskejä. Riskinvähentämistoimenpiteitä voivat olla

⁵⁸ Euroopan komissio, Supervision of the designated very large online platforms and search engines under DSA, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/list-designated-vlops-and-vloses> (Luettu 12.3.2026).

esimerkiksi palvelujen verkkorajapinnan, suunnittelun, ominaisuuksien tai toiminnan mukauttaminen; ehtojen ja niiden noudattamisen valvonnan mukauttaminen; sisällön moderointiprosessien mukauttaminen; algoritmisten järjestelmien mukauttaminen taikka mainontajärjestelmien mukauttaminen.

DSA 44–48 artikkelit sisältävät *muut huolellisuusvelvoitteita koskevat säännökset*. Nämä artikkelit muodostavat kokonaisuuden, joka koskee vapaaehtoisia itsesääntelyvälineitä kuten standardeja, käytännesääntöjä ja kriisiprotokollia. DSA:n sitovien velvoitteiden sijaan näillä artikloilla pyritään edistämään joustavia yhteistyömuotoja.⁵⁹

Seuraavassa tutkielman pääluvussa keskitytään niihin ratkaisuihin, joilla lainsäätäjä on pyrkinyt vastaamaan pimeisiin kaavoihin.

⁵⁹ DSA 44-48 artikkelit.

3 Pimeiden kaavojen sääntely

3.1 DSA:n tarkoittamat verkkorajapinta ja pimeät kaavat

3.1.1 Verkkoalusta ja verkkorajapinta

Ennen pimeiden kaavojen tarkkaa oikeudellista määrittelyä on määriteltävä se ympäristö, missä niitä esiintyy. Tämä johtuu siitä, että DSA:n tarkoittamat pimeät kaavat ovat kiellettyjä nimenomaan *verkkoalustan verkkorajapinnassa*.⁶⁰

DSA 3 (i) artiklan mukaan *verkkoalustalla* tarkoitetaan säilytyspalvelujen tarjoajaa, joka käyttäjän pyynnöstä tallentaa tai levittää tietoa yleisölle. Esimerkiksi kaikki nykyaikaiset somealustat kuuluvat tämän määritelmän alle. Jos digipalvelu harjoittaa käyttäjien tietojen palveluun tallentamista ja tällaisten tietojen levittämistä, sovelletaan siihen DSA:n verkkoalustoja koskevaa sääntelyä.

Verkkorajapinnan käsitettä ei ole määritelty DSA:ssa kovin tarkkarajaisesti. DSA 3(m) artiklan mukaan verkkorajapinnalla tarkoitetaan *mitä tahansa ohjelmistoa, mukaan lukien verkkosivustoa tai sen osaa, ja sovelluksia, mukaan lukien mobiilisovelluksia*. DSA:n määritelmä verkkorajapinnalle on niin laaja, ettei verkkorajapinnan määritelmä aukene kovin selvästi. Selvyyden vuoksi tarkennusta ja lisätukea määritelmälle voidaan hakea käyttäjärajapinnan (*user interface*) määritelmästä, jonka mukaan käyttäjärajapinta on yhteyspiste, jossa käyttäjät ovat vuorovaikutuksessa mallien tai suunnitteluvalintojen kanssa.⁶¹ Käyttäjärajapinnan määritelmä nojaa yhteyspisteen käsitteeseen ja pyrkii välittämään ajatuksen käyttäjän ja laitteen välisestä kohtaamisesta.

Käyttäjärajapinnan määritelmästä saadaan lisätukea verkkorajapinnan määritelmälle. Verkkorajapinta, jossa pimeät kaavat esiintyvät, on se yhteyspiste, jossa käyttäjät ovat vuorovaikutuksessa digipalvelujen mallien ja suunnitteluvalintojen kanssa. Nimenomaan vuorovaikutus verkkorajapinnan kanssa on keskeistä. Käyttäjä ei voi tulla pimeän kaavan manipuloimaksi tai harhauttamaksi, jos ei alkujaankaan ole missään vuorovaikutuksessa verkkorajapinnan kanssa. Nämä määritelmät eivät välttämättä suoraan palvele

⁶⁰ DSA artikla 25: ”*Verkkoalustojen tarjoajat eivät saa suunnitella, järjestää tai operoida verkkorajapintojaan tavalla, jolla harhautetaan tai manipuloidaan niiden palvelun vastaanottajia tai muutoin olennaisesti vääristetään tai haitataan palvelun vastaanottajien kykyä tehdä vapaita ja tietoon perustuvia päätöksiä.*”, Myös DSA resitaali 67.

⁶¹ Díaz, 2022, Introduction.

tutkimuskysymyksiä, mutta tarkoituksena on lähinnä avata pimeiden kaavojen ympäristöä tavalla, joka tekee asiasta sisäistettävämmän lukijalle. On kuitenkin muistettava, että DSA 25 artiklan pimeiden kaavojen kieltoa sovelletaan verkkoalustan verkkorajapintaan, joka kattaa DSA 3(m) artiklan mukaan verkkosivuston tai sen osan, ja sovelluksen, mukaan lukien mobiilisovelluksen.

3.1.2 Pimeät kaavat ja niiden kieltäminen DSA 25.1 artiklassa

Keskeinen säännös tutkimuskysymyksen kannalta on verkkoalustan tarjoajiin sovellettava DSA 25 artikla (*Verkkorajapintojen suunnittelu ja järjestäminen*), jonka 1 kohdan mukaan *verkkoalustojen tarjoajat eivät saa suunnitella, järjestää tai operoida verkkorajapintojaan tavalla, jolla harhautetaan tai manipuloidaan niiden palvelun vastaanottajia tai muutoin olennaisesti vääristetään tai haitataan palvelun vastaanottajien kykyä tehdä vapaita ja tietoon perustuvia päätöksiä*. DSA 25 artiklan tarkoittamia kiellettyjä käytäntöjä kutsutaan pimeiksi kaavoiksi.⁶²

DSA 25.1 artikla on kielto­säännös, joka itsessään ei tyhjentävästi kerro sitä, mitä varsinaisesti tarkoitetaan palvelun vastaanottajien harhauttamisella tai manipuloinnilla. DSA:n soveltajien on arvioitava, täyttävätkö jotkin digipalvelun verkkorajapinnassa olevat suunnitteluratkaisut DSA 25.1 artiklan edellytykset harhauttamisesta, manipulaatiosta taikka muutoin olennaisesta vääristämistä tai haittaamisesta kykyyn tehdä vapaita ja tietoon perustuvia päätöksiä. Epäselväksi jää, millaisia varsinaisesti ovat kielletyt käyttäjän vapaiden ja tietoon perustuvien päätösten loukkausten ja ne keinot, millä nämä loukkaukset konkreettisesti tapahtuvat tai miten ne ilmenevät. Myös Wilmanin mukaan 25 artiklan käytännöllisessä soveltamisessa ongelmia voi aiheuttaa säännöksen yleinen abstrakti muotoilu.⁶³ Lisätukea DSA 25 artiklan tulkintaan voidaan saada DSA:n resitaalista 67, joka on Santosin et al. mukaan erottamaton osa DSA 25 artiklan tulkintaa.⁶⁴ Myös Euroopan unionin tuomioistuin on lausunut, että resitaalit ovat yleisesti välttämättömiä, jotta tuomioistuimet voivat suorittaa valvontatehtävänsä.⁶⁵

DSA 67 resitaalin mukaan pimeä kaava voi ilmentyä esimerkiksi siten, että verkkoalustan suunnitteluvalinta ohjaa käyttäjää toimiin, jotka hyödyttävät verkkoalustan tarjoajaa,

⁶² DSA, resitaali 67.

⁶³ Wilman, 2022, s. 10.

⁶⁴ Santos et al., 2025, s. 2.

⁶⁵ EUT, Case 24/62, F.R.G. v. Comm'n of the Eur. Econ. Cmty., 1963 E.C.R., paragraph 18.

mutteivat käyttäjää. Tällainen suunnitteluvalinta voi näkyä esimerkiksi siten, että käyttäjä ohjataan kohti epäedullista valintavaihtoehtoa esittämällä valintavaihtoehtoja ei-neutraalisti visuaalisten, auditoristen tai muiden komponenttien avulla, kun käyttäjä on tekemässä päätöstä.⁶⁶ Keskeistä siis DSA 25.1 artiklan soveltamisen kannalta on, että käyttäjää ohjataan toimiin, jotka hyödyttävät verkkoalustaa käyttäjän kustannuksella. Tavat, joilla pimeät kaavat ilmenevät, ovat laaja joukko erilaisia suunnitteluratkaisuja, joita ei pidä tulkita suppeasti.⁶⁷

DSA 67 resitaalissa mainitaan lisäksi konkreettisia esimerkkejä pimeistä kaavoista.

Esimerkkinä pimeästä kaavasta on *valintaväsymystä* ilmentävä tilanne, jossa käyttäjiä pyydetään toistuvasti tekemään valinta, vaikka valinta on jo aiemmin tehty. Tarkoituksena on saada käyttäjä valitsemaan vaihtoehto, joka hyödyttää verkkoalustaa. Toiseksi esimerkkinä mainitaan tilanteet verkkoalustoilla, jotka antavat kuluttajalle mahdollisuuden tehdä etäsopimuksia elinkeinonharjoittajien kanssa. Pimeää kaavaa voi ilmentää menettely, jossa palvelun peruuttaminen on huomattavasti vaikeampaa kuin palvelun tilaaminen⁶⁸ tai jossa tiettyjen valintojen tekemisestä on tehty vaikeampaa kuin toisista, jolloin on kohtuuttoman vaikeaa keskeyttää ostot tai kirjautua ulos. Kolmantena esimerkkinä mainitaan tilanteet, joissa käyttäjiä harhautetaan suostuttelemalla heitä liiketoimia koskeviin päätöksiin tai käytetään oletusasetuksia, joita on hyvin vaikea muuttaa, jolloin kohtuuttomasti vinoutetaan palvelun vastaanottajan päätöksentekoa tavalla, joka vääristää ja haittaa heidän itsemääräämisoikeuttaan, päätöksentekoaan ja valinnanmahdollisuuttaan.

Kaksi resitaalissa 67 mainittua pimeää kaavaa eivät suoraan esiinny DSA 25 artiklan sanamuodossa. Nämä ovat kielto harhauttaa palvelun vastaanottajia ”tuuppaamalla” (*nudging*) heitä tekemään transaktioihin johtavia päätöksiä sekä kielto asettaa vaikeasti muutettavia oletusasetuksia.⁶⁹

DSA 25 artiklan 3 kohdan mukaan *komissio voi antaa suuntaviivoja 1 kohdan soveltamisesta tiettyihin käytäntöihin: (a) erityisesti paremman sijoituksen antaminen tietyille valinnoille, kun palvelun vastaanottajaa pyydetään tekemään päätös; (b) palvelun vastaanottajan pyytäminen toistuvasti tekemään valinta, kun tällainen valinta on jo tehty, erityisesti esittämällä ponnahdusikkuna, joka häiritsee käyttäjäkokemusta sekä (c) palvelun käytön*

⁶⁶ DSA, resitaali 67.

⁶⁷ DSA, resitaali 67: ”voivat ilmetä visuaalisten, auditoristen tai muiden komponenttien avulla”

⁶⁸ Ks. myös Brignull et al., Deceptive Patterns, Types, Hard to cancel, <https://www.deceptive.design/types/hard-to-cancel> (Luettu 18.5.2026).

⁶⁹ Santos et al., 2025, s. 17 sekä DSA resitaali 67.

lopettamismenettelyn tekeminen palveluun liittymistä vaikeammaksi. Kyseessä on valtuutussäännös, joka antaa komissiolle valtuuden antaa suuntaviivoja siitä, miten 1 kohtaa sovelletaan tiettyihin käytäntöihin. DSA 25.3 artikla sisältää kolme sitovaa konkreettista esimerkkiä käytännöistä, jotka ainakin ovat pimeitä kaavoja, ja jotka ovat kiellettyjä 1 kohdan nojalla.⁷⁰

DSA 25 artiklan ja DSA 67 resitaalin sanamuotojen ilmentämät pimeät kaavat ovat määritelty jo aiemmissa luokitteluissa ennen DSA:n voimaantuloa. Ainakin Santos et al. ovat luokitelleet DSA 25 artiklassa ja DSA 67 resitaalissa mainittuja pimeitä kaavoja Grayn et al. vuonna 2024 esittelemään pimeiden kaavojen olemassa olevaan ontologiaan.⁷¹ Grayn et al. esittämä ontologia on pitkälti vastaava, kuin tutkielman luvussa 1.3 esitetty Brignullin et al. luokittelu.

Santos et al. mukaan DSA 25.3 (a) artiklan mukainen paremman sijoituksen antaminen tietyille valinnoille ilmentää *visuaalista prominenssia* tai *väärää hierarkiaa*⁷². DSA 25.3 (b) artiklan mukainen käyttäjän pyytäminen toistuvasti tekemään valinta, vaikka valinta on jo tehty, erityisesti käyttäjäkokemusta häiritsevin ponnahdusikkunoin, ilmentää *naggingia*. DSA 25.3 (c) artiklan mukainen palvelun käytön lopettamismenettelyn tekeminen vaikeammaksi kuin palveluun liittyminen ilmentää *roach motelia* (*vaikea peruutus*). Lisäksi DSA 67 resitaalin mainitsema tilanne, jossa palvelun käyttäjiä harhautetaan suostuttelemalla heitä liiketoimia koskeviin päätöksiin, ilmentää *sneakingia* ja oletusasetukset, joita on hyvin vaikea muuttaa, ilmentävät *estämistä*.

Ei ole tarkoituksenmukaista jaotella DSA:n kieltämiä pimeitä kaavoja tiukkoihin luokitteluihin, koska DSA:n pimeiden kaavojen kieltö on luonteeltaan laaja. Aiemmin tehtyjä luokitteluja tarkastelemalla ja vertaamalla voidaan kuitenkin huomata se, että DSA:n sääntelyratkaisulla on pyritty vastaamaan juuri klassisiin pimeisiin kaavoihin. Myös se, että Brignullin et al. ja Gray et al. ontologiat ovat toisiaan vastaavat, kertoo pimeiden kaavojen luokittelujen vakiintumisesta.

3.1.3 DSA 25.1 artiklan suojeluobjekti

Harhauttavat suunnitteluratkaisut eli pimeät kaavat voivat saada käyttäjät käyttäytymään toisin kuin he haluavat tai tekemään ei-toivottuja päätöksiä, joilla on heille kielteisiä

⁷⁰ Santos et al., 2025, s. 16.

⁷¹ Santos et al., 2025, s. 15.

⁷² Tai *visuaalinen häirintä* (Brignull et al., luku 1.3.)

seurauksia. Pimeitä kaavoja voidaan luonnehtia käytännöiksi, jotka jollain tapaa hyödyntävät ihmisen päätöksentekokoheuristiikkaa ja käyttäytymisen heikkouksia.⁷³ Pimeät kaavat vaarantavat käyttäjän vapauden ja kyvyn tehdä tietoon perustuvia päätöksiä. Vapaus ja kyky tietoiseen päätöksentekoon merkitsevät taas käyttäjän autonomiaa, mutta autonomian käsitettä itsessään ei ole oikeudellisesti määritelty. Autonomialle voidaan kuitenkin löytää vähintään filosofinen merkitys. Santos et al. esittävät, että autonomian käsite kytkeytyy ja tukeutuu pitkälti filosofisiin rakenteisiin. DSA 25.1 artiklan tarkoittamaa harhaanjohtamista, manipulointia tai käyttäjän kykyä tehdä vapaita ja tietoon perustuvia päätöksiä ja niiden heikentämistä tai vääristämistä voida täysin tulkita pelkästä oikeudellisesta näkökulmasta.⁷⁴ Susser et al. mukaan autonomian käsite viittaa yksilön kykyyn tehdä merkityksellisiä itsenäisiä päätöksiä.⁷⁵ Friedrichin et al. mukaan autonomia tarkoittaa etymologiselta merkitykseltään ”itsehallintoa” ja itsemääräämisoikeutta.⁷⁶ Autonomia voidaan taas jakaa osakykyihin, jotka ovat kyky käyttää käsillä olevaa tietoa ja tietämystä perusteltuun päättelyyn; kyky varmistaa, että aiotut toiminnot toteutuvat tehokkaasti ja kyky toteuttaa aikomuksia konkreettisissa suhteissa ja konteksteissa.⁷⁷

DSA 25.1 artiklan avoimuus, laajuus ja lyhyt voimassaoloaika osaltaan vaikeuttavat säännöksen tarkan suojeluobjektin määrittämistä. Suojeluobjektin on ainakin DSA 25.1 artiklan sanamuodon mukaisesti turvallista olettaa olevan digipalveluiden käyttäjien vapaat päätökset. Vapailta päätöksillä taas voidaan edellä mainitun mukaisesti katsoa tarkoitettavan käyttäjien autonomiaa. Säännöksellä siis suojataan autonomiaa ja tarkemmin autonomian osakykyjä eli käyttäjien kykyä käyttää verkkorajapinnassa olevaa tietoa perusteltuun päättelyyn ja aiottujen toimintojen toteutumista tehokkaasti ja kykyä toteuttaa näitä aikomuksia. Verkkoalustojen käyttäjien autonomia laajassa merkityksessä on se oikeushyvä, jota DSA 25.1 artiklalla suojataan.

DSA 25 artiklan soveltamisen vähäisyyden vuoksi on vaikea esittää päätelmiä siitä, miten juuri DSA:lla onnistutaan sääntelemään pimeitä kaavoja tai edes määrittelemään sitä, mitä DSA:n tarkoittamat pimeät kaavat ovat säännöksessä mainittujen esimerkkitalanteiden ulkopuolella.

⁷³ Raue, 2025, s. 109.

⁷⁴ Santos et al., 2025, s. 3.

⁷⁵ Susser et al., 2019, s. 3.

⁷⁶ Friedrich et al., 2018, s. 19.

⁷⁷ Friedrich et al., 2018, s. 20.

Kaikki pimeät kaavat eivät välttämättä ole yhtä moitittavia: Gray et al. esimerkiksi pimeät kaavat voidaan karkeasti jakaa korkean tason pimeisiin kaavoihin, keskitason pimeisiin kaavoihin sekä matalan tason pimeisiin kaavoihin.⁷⁸ Voidaan argumentoida, että tätä Grayn et al. näkökantaa kuvastaa myös DSA 25.1 artiklan sääntelyratkaisu: verkkorajapintojen kielletyt suunnitteluratkaisut voivat joko harhauttaa tai manipuloida käyttäjiä, tai muutoin olennaisesti vääristää tai haitata käyttäjien kykyä tehdä tietoon perustuvia päätöksiä. Toiset suunnitteluratkaisut voivat vain hieman harhauttaa käyttäjiä, toiset pyrkivät olennaisesti vääristämään käyttäjien päätöksiä.

Käyttäjän autonomia saattaa digipalvelujen kontekstissa olla luonteva ymmärtää pelkkiin transaktioihin ja konkreettisiin päätöksiin liittyvänä käsitteenä. Pimeiden kaavojen kiellolla on kuitenkin merkitystä myös konkreettisten transaktioiden ulkopuolella. Digijätit ja muut verkkoalustat määrittelevät pääosin itse, mitä tietoa käyttäjille esitetään ja miten tällainen tieto esitetään. Kun huomioon lisäksi otetaan se tosiasia, että digijätit usein keräävät dataa käyttäjistä käyttöehtojensa nojalla, syntyy tilanne, jossa digijätit voivat käyttää käyttäjiltään kerättyä tietoa käyttäjien autonomiaa vastaan, koska käyttäjästä on kaivettu esiin hänen heikkoutensa, kuten päätöksentekovinomat. Kerätty tieto voidaan valjastaa algoritmisen suosittelujärjestelmän avulla syöttämään käyttäjälle tietynlaista tietoa, jolla taas vaarannetaan käyttäjän kyky perusteltuihin päätelmiin. Kun tällaista tietoa aletaan käyttämään siten, että se vaikuttaa tai pyrkii vaikuttamaan käyttäjien päätöksentekoon, uhkaa se jo laajemmin käyttäjien autonomiaa kuin yksittäisen transaktion tai päätöksen osalta.⁷⁹

3.1.4 Suosittelujärjestelmät

Kun tutkitaan pimeitä kaavoja, on lisäksi tutustuttava siihen, miten *suosittelujärjestelmiä* säännellään DSA:ssa. Tämä johtuu siitä, että pimeät kaavat voivat esiintyä myös verkkoalustojen suosittelujärjestelmissä, mikäli esimerkiksi käyttäjien suosittelujärjestelmiä koskevia valintoja manipuloidaan taikka valintavaihtoehtoja piilotetaan.⁸⁰ Tällä taas vaikutetaan tai pyritään vaikuttamaan käyttäjien autonomiaan. Pimeät kaavat esiintyvät verkkorajapinnassa, jolla tarkoitetaan DSA:ssa koko verkkosivustoa tai sen osaa.⁸¹

⁷⁸ Gray et al., 2024, 1. Introduction.

⁷⁹ Susser et al., 2019, s. 3.

⁸⁰ Santos et al., 2025, s. 22 ja DSA Observatory. Investigation: Platforms still use manipulative design despite DSA rules, 7.8.2025, Saatavilla: <https://dsa-observatory.eu/2025/08/07/investigation-platforms-still-use-manipulative-design-despite-dsa-rules/> (Luettu 20.4.2026).

⁸¹ Ks. DSA 3(m) artikla.

Palveluiden käyttämät suosittelujärjestelmät ovat osa verkkosivustoa ja usein myös konkreettisesti osa palvelun verkkorajapintaa, koska ne ilmenevät verkkorajapinnassa.

Kun käyttäjät ovat vuorovaikutuksessa esimerkiksi somealustan verkkorajapinnan kanssa, eivät he välttämättä huomaa, että heille esitetty tieto ei ole neutraalia. Tietojen priorisointi ja esittäminen verkkorajapinnalla optimoi käyttäjien pääsyä tietoihin. Algoritmiseen suosittelujärjestelmään perustuva tietojen esittäminen tapahtuu esimerkiksi siten, että tietoja ehdotetaan, järjestetään ja priorisoidaan algoritmisesti tai niitä tuodaan esille tekstin tai muiden visuaalisten esitystapojen avulla tai että käyttäjille tarjottuja tietoja kuratoidaan muulla tavoin.⁸² Pääsy tietoihin tapahtuu siis pääsääntöisesti algoritmisten suosittelujärjestelmien avulla, jotka ovat verkkoalustan itsensä määrittelemiä ja suunnittelema. Käytetyillä suosittelujärjestelmillä taas voi olla merkittävä vaikutus käyttäjän kykyyn noutaa tietoja verkosta. Suosittelujärjestelmät vahvistavat tietyn tiedon näkyvyyttä ja stimuloivat verkkokäyttäytymistä.⁸³ Seaver toteaa, että nykyään useat verkkoalustat koostuvat lähes yksinomaan suosittelujärjestelmistä, jotka taas vaikuttavat kaikkeen siihen, mitä käyttäjille näytetään. Suosituksesta on tullut monitasoinen järjestelmä, joka ohjaa koko palvelua.⁸⁴ Käyttäjille näytetyn tiedon voi argumentoida myös vaikuttavan siihen, mitä käyttäjä ajattelee ja minkälaisia päätöksiä käyttäjä tekee alustalla. Tällöin myös suosittelujärjestelmän parametrien avulla voidaan harhauttaa ja manipuloida käyttäjiä.

Asiaa voidaan lähestyä ajatuskokeella. Jos verkkoalustan käyttäjästä kerätyn tiedon perusteella hänellä voidaan todeta olevan uhkapeliongelma, ja algoritminen suosittelujärjestelmä alkaa tämän jälkeen käyttämään hyväkseen tätä vinoumaa ja tarjoamaan uhkapelisisältöä sekä mainoksia uhkapelisivustoille tarkoituksena stimuloida tätä riippuvuutta, niin onko kyseessä pimeä kaava? Tällaisen menettelyn voi todeta olevan ainakin DSA 25 artiklan tarkoittamalla tavalla käyttäjän vapaisiin päätöksiin vaikuttavaa ja todennäköisesti manipuloivaa.

Yleisenä esimerkkinä algoritmiin perustuvan suosittelujärjestelmän toiminnasta verkkoalustan verkkorajapinnalla voidaan pitää videotuotosten erikoistuneiden digipalveluiden autoplay-ominaisuutta. Tällaisia palveluita ovat esimerkiksi Netflix ja Youtube. Autoplay-ominaisuus, mikäli se on kytketty päälle, valitsee ja aloittaa automaattisesti seuraavan videon, kun

⁸² DSA, resitaali 70.

⁸³ DSA, resitaali 70.

⁸⁴ Seaver, 2019, s. 431–433.

käyttäjän alun perin valitsema video on katsottu. Autoplayn toistamat videot eivät perustu käyttäjän tahtoon vaan siihen, mitä algoritmi datansa perusteella olettaa käyttäjän haluavan katsoa.⁸⁵ Ominaisuus sivuuttaa käyttäjän päätöksenteon kokonaan. Autoplay-ominaisuuden valitsema video voi perustua käyttäjältä saatuun dataan tai muihin verkkoalustan käyttämiin parametreihin. Autoplayn valitsemalla videolla voi taas olla ohjaava vaikutus siihen, minkä videon algoritmi seuraavaksi valitsee.⁸⁶ Toinen konkreettinen esimerkki suosittelujärjestelmästä on esimerkiksi TikTokin lyhytvideosyötteen käyttämä algoritmi, joka automaattisesti valitsee seuraavan videon, kun käyttäjä pyyhkäisee sormellaan ylöspäin. Kolmas esimerkki on Facebookin syötteen etusivu. Metan suosittelujärjestelmä valitsee sisällön, mitä käyttäjille näytetään Facebookissa ja missä järjestyksessä. Luonnollisesti algoritmien käyttämisellä pyritään lisäämään käyttäjän käyttämää aikaa verkkoalustalla.

Verkkorajapinnoilla esiintyvien suosittelujärjestelmien avoimuutta säännellään DSA:ssa. DSA 27 Artiklan (*Suosittelujärjestelmien avoimuus*) 1 kohdan mukaan *suosittelujärjestelmiä käyttävien verkkoalustojen tarjoajien on esitettävä ehdoissaan selkeällä ja ymmärrettävällä kielellä niiden suosittelujärjestelmissä käytettävät tärkeimmät parametrit sekä palvelun vastaanottajien mahdolliset vaihtoehdot kyseisten tärkeimpien parametrien muuttamiseksi tai niihin vaikuttamiseksi*. Suosittelujärjestelmät eivät ole kiellettyjä, eivätkä alustat ole velvoitettuja tarjoamaan vaihtoehtoja käytetyille suosittelujärjestelmille DSA 27.1 artiklan nojalla.⁸⁷ Verkkoalustat ovat ainoastaan velvoitettuja selvittämään suosittelujärjestelmien tärkeimmät parametrit käyttäjille sekä selvittämään mahdollisuudet muuttaa niitä tai vaikuttaa niihin. Parametrin määritelmä ei ole itsestään selvä, eikä sitä ole DSA:ssa määritetty, mutta kelvollisena voidaan pitää määritelmää, jonka mukaan parametri on arvo, jota käytetään funktion toiminnan ohjaamiseen tai jota funktio käyttää yhden tai useamman tulosteen laskemiseen.⁸⁸ Tulosteet tässä määritelmässä ovat verkkorajapinnalla esiintyvät tiedot, jotka näkyvät käyttäjälle. Parametri on taas se arvo, joka ohjaa suosittelujärjestelmää.

DSA 27 artiklan 2 kohdan mukaan *edellä 1 kohdassa tarkoitetuissa tärkeimmissä parametreissa on selvitettävä, miksi palvelun vastaanottajalle ehdotetaan tiettyjä tietoja. Niiden on sisällettävä vähintään seuraavat: a) kriteerit, jotka ovat merkittävimpiä*

⁸⁵ Santos et al., 2025, s. 12.

⁸⁶ Santos et al., 2025, s. 12.

⁸⁷ Husovec, 2024, s. 292.

⁸⁸ NIST, Computer Security Resource Center, Glossary, Parameter, <https://csrc.nist.gov/glossary/term/parameter> (Luettu 1.4.2026).

määritettäessä palvelun vastaanottajalle ehdotettavia tietoja; b) syyt kyseisten parametrien suhteelliselle merkitykselle. Verkkoalustan selvittämisvelvollisuus käyttäjiä kohtaan tärkeimpien parametrien osalta on siis kaksijakoinen⁸⁹ - selvitettävä on merkittävimmät kriteerit ehdotettujen tietojen taustalla sekä syyt parametrien suhteelliselle merkitykselle.

DSA 27 artiklan 3 kohdan mukaan, jos suosittelujärjestelmiä varten on 1 kohdan mukaisesti käytettävissä useita vaihtoehtoja, jotka määrittävät palvelun vastaanottajille esitettyjen tietojen suhteellisen järjestyksen, verkkoalustojen tarjoajien on myös asetettava saataville toiminto, jonka avulla palvelun vastaanottaja voi tehdä valinnan ja milloin tahansa muuttaa valitsemaansa vaihtoehtoa. Kyseisen toiminnon on oltava saatavilla verkkoalustan verkkorajapinnan erityisessä osiossa, jossa tiedot priorisoidaan. Tämä säännös velvoittaa verkkoalustan asettamaan toiminnon, jolla käyttäjä voi vaihtaa suosittelujärjestelmää, mutta vain jos suosittelujärjestelmiä on useita. DSA 27 artikla ei siis aseta juurikaan konkreettisia suosittelujärjestelmiin liittyviä toimintavelvoitteita verkkoalustoille, mutta säännös edellyttää avoimuutta ja perusteluja suosittelujärjestelmien suhteen.

*DSA 38 artikla muodostaa poikkeuksen verkkoalustojen suhteellisen vähäisille toimenpidevaatimuksille suosittelujärjestelmien suhteen. DSA 38 artiklan mukaan erittäin suuret verkkoalustat ja hakukoneet, jotka käyttävät suosittelujärjestelmiä, ovat veloitettuja tarjoamaan kussakin suosittelujärjestelmässä vähintään yhden vaihtoehdon, joka ei perustu tietosuoja-asetuksen 4.4 artiklassa tarkoitettuun profilointiin. Tietosuoja-asetuksen 4.4 artiklan mukaan *profiloinnilla* tarkoitetaan *mitä tahansa henkilötietojen automaattista käsittelyä, jossa henkilötietoja käyttämällä arvioidaan luonnollisen henkilön tiettyjä henkilökohtaisia ominaisuuksia, erityisesti analysoidaan tai ennakoidaan piirteitä, jotka liittyvät kyseisen luonnollisen henkilön työsuoritukseen, taloudelliseen tilanteeseen, terveyteen, henkilökohtaisiin mieltymyksiin, kiinnostuksen kohteisiin, luotettavuuteen, käyttäytymiseen, sijaintiin tai liikkeisiin*. Myös erittäin suuret verkkoalustat saavat siis tarjota henkilötietoihin perustuvia suosittelujärjestelmiä, mutta vaihtoehdoksi on tarjottava myös henkilötietoihin perustumattomia vaihtoehtoja DSA 38 artiklan nojalla. Esimerkki vaihtoehdosta profilointiin perustuvalla suosittelujärjestelmälle on tiedon kronologinen esitystapa postaussyötöissä.*

⁸⁹ Husovec, 2024, s. 291.

Ensinäkemällä profilointiin perustumattoman vaihtoehdon tarjoamisen ei pitäisi olla suuri ongelma digijättien ylläpitämille erittäin suurille verkkoalustoille. Kyseessä on lähinnä vain tekninen ratkaisu verkkoalustalla. Vaimus voi silti herättää vastustusta tai ainakin kiusauksen yrittää kiertää velvoitetta jollain teknisellä ratkaisulla. Syy tähän löytyy taloudellisista seikoista. Verkkoalustan käyttäjien huomio on digialustalle ehkä arvokkain resurssi. Voittoa tavoittelevat yritykset tarvitsevat ihmisten huomiota tuotteilleen, jotta voivat myydä tuotteitaan.⁹⁰

Huomiota saadaan sitä enemmän, mitä enemmän käyttäjät viettävät aikaa alustalla ja katsovat mainoksia. Koneoppimisen kehitys on mahdollistanut sen, että suosittelujärjestelmiä koulutetaan massiivisilla määrillä verkkokäyttäytymisdataa, jota Zuboff kutsuu *käyttäytymisylijäämäksi*.⁹¹ Zuboffin mukaan tämä käyttäytymisylijäämä oli aikanaan turhaa ylimääräistä dataa, mutta yritykset kuten *Google* ymmärsivät, että datan pohjalta voidaan ennustaa yksilöiden tulevaisuuden käyttäytymistä.⁹² Google löysi keinon muuntaa käyttäjien kanssa tapahtuvan ei-taloudellisen vuorovaikutuksen eräänlaiseksi raaka-aineeksi, jota Googlen asiakkaana olevat mainostajat kykenivät käyttämään mainostaessaan tuotteitaan.⁹³ Näin Googlen palvelujen käyttäjistä itsestään tulikin vain välineitä, joilla palveltiin todellista asiakasta eli mainostajaa.

Mitä enemmän käyttäjät viettävät aikaa alustoilla, sitä enemmän käyttäytymisylijäämää kertyy. Käyttäytymisylijäämä taas käytetään algoritmisen suosittelujärjestelmän kehittämiseen, mikä tapahtuu käyttäjältä salassa.⁹⁴ Jos verkkoalustalta riisutaan sen keskeinen tapa koukuttaa käyttäjänsä käyttämällä algoritmista suosittelujärjestelmää, sen ansaintametodit järkkyvät. Profilointiin perustuva suosittelujärjestelmä on suunniteltu maksimoimaan käyttäjänsä viettämä aika alustalla esimerkiksi siten, että se tarjoaa käyttäjälle sisältöä, minkä kerätty data on osoittanut eniten koukuttavan kyseistä käyttäjää.⁹⁵

Suosittelujärjestelmät ovat Pasqualen mukaan kuin mustia laatikkoja: palvelu kerää käyttäjästä tietoa ja tuottaa suosituksia sen perusteella. Voimme ehkä nähdä, mitä mustaan laatikkoon menee sisään ja mitä sieltä tulee ulos, mutta emme ymmärrä mitä laatikon sisällä

⁹⁰ Newman, 2025, s. 3.

⁹¹ Michel – Gandon, 2024, 1. An Unsustainable Attention Market; sekä Zuboff, 2019, s. 13.

⁹² Zuboff, 2019, s. 13.

⁹³ Zuboff, 2019, s. 13.

⁹⁴ Zuboff, 2019, s. 14.

⁹⁵ Michel – Gandon, 2024, 2. Users in the Loop... of Recommendation Systems.

tapahtuu.⁹⁶ Verkkoalustat eivät kehitä suosittelujärjestelmiään pelkkä optimaalinen käyttäjäkokemus mielessä. Jo aikana ennen internetin kasvua, vuodesta 1999 asti tutkijat Hansonista ja Kysarista lähtien ovat todenneet, kuinka yritykset käyttävät hyväksi käyttäjien kognitiivisia rajoituksia ja vinoumia voiton tavoittelemiseksi tavalla, jota voi kutsua jopa markkinoiden manipuloinniksi.⁹⁷ Verkkoalustat voivat suosittelujärjestelmien avulla valjastaa kognitiiviset vinoumat, jotka tekevät yksittäisistä päätöksentekijöistä eli käyttäjistä alttiita manipuloinnille, koska verkkoalustat kykenevät vaikuttamaan käyttäjien päätösten kontekstiin.⁹⁸ Juuri tämän takia suosittelujärjestelmät voidaan hahmottaa erottamattomaksi osaksi DSA 25.1 artiklan pimeiden kaavojen kieltoa. Suosittelujärjestelmä on osa verkkoalustan verkkorajapintaa, ja suosittelujärjestelmien tarkoitus on saada käyttäjät viettämään aikaa verkkoalustalla, ja ne pyrkivät vaikuttamaan käyttäjien päätöksiin hyödyntämällä käyttäjien kognitiivisia vinoumia.

Verkkoalustojen suosittelujärjestelmiä koskevat velvoitteet ovat siis DSA 27.1 artiklan tarkoittama läpinäkyvyysvelvoite, 27.2 artiklan tarkoittama parametrien selvitysvelvoite, 27.3 artiklan tarkoittama velvoite tarjota mahdollisuus valita eri suosittelujärjestelmien välillä sekä erittäin suurille verkkoalustoille 38 artiklan tarkoittama velvoite tarjota profilointiin perustumaton vaihtoehto. Näillä velvoitteilla on suurempi merkitys, kuin aluksi voisi ajatella. Verkkoalustat joutuvat raottamaan mustaa laatikkoaan, jota aiemmin ovat suojelleet salassapidolla, lakien taakse piiloutumalla sekä hämärtämisellä.⁹⁹ Erittäin suuret verkkoalustat joutuvat tarjoamaan vaihtoehdon, missä mustaa laatikkoa ei saa käyttää ollenkaan. DSA 27 artiklan asettamat velvoitteet avoimuuteen suosittelujärjestelmien ja keskeisten parametrien suhteen voivat ehkäistä pimeiden kaavojen käyttöä suosittelujärjestelmissä, mutta eivät välttämättä poista niitä. Etenkin DSA 38 artiklan tarkoittama velvoite erittäin suurille verkkoalustoille tarjota profilointiin perustumaton vaihtoehto ehkäisee ja jopa estää pimeitä kaavoja suositusjärjestelmissä. Tämä velvoite on varsin keskeinen myös siksi, että juuri erittäin suuret verkkoalustat käyttävät kaikkein suurinta yhteiskunnallista valtaa digipalveluista.¹⁰⁰ DSA 27 ja 38 artiklojen asettamat erityiset velvoitteet voivat toisaalta

⁹⁶ Pasquale, 2015, s. 3.

⁹⁷ Mathur et al., 2019, s. 3; sekä Hanson – Kysar, 1999, s. 630.

⁹⁸ Hanson – Kysar, 1999, s. 635.

⁹⁹ Pasquale, 2015, s. 6.

¹⁰⁰ Esim. Alén, 2024, s. 1. ja Härkönen – Vänskä – Vahti – Lehtonen, 2022, Esipuhe.

johtaa siihen, että DSA 25.1 artiklan pimeiden kaavojen kieltoa harvemmin sovelletaan suosittelujärjestelmiin.

3.1.5 Järjestelmäriskit verkkorajapinnassa ja niiden vähentäminen

Erittäin suuria verkkoalustoja ovat verkkoalustat, joiden unionissa olevan palvelun aktiivisten vastaanottajien (käyttäjien) kuukausittainen keskimäärä on vähintään 45 miljoonaa ja jotka on nimetty erittäin suuriksi verkkoalustoiksi. Erittäin suuret verkkoalustat ovat yhteiskunnallisten vaikutustensa vuoksi velvoitettuja tunnistamaan tiettyjä järjestelmäriskejä.¹⁰¹ Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että erittäin suuret verkkoalustat olisivat velvoitettuja olemaan selvillä kaikista riskeistä, vaan pelkästään DSA 34 artiklassa luetelluista järjestelmäriskeistä¹⁰², joista vain pieni osa koskee verkkoalustojen verkkorajapintaratkaisuja. Erityisesti erittäin suuret verkkoalustat ja hakukoneet ovat velvoitettuja tarkastelemaan riskejä, jotka liittyvät laittomaan sisältöön, perusoikeuksiin, yleiseen turvallisuuteen ja vaaliprosesseihin, sukupuoleen perustuvaan väkivaltaan, kansanterveyteen, alaikäisten suojeluun, sekä henkiseen ja fyysiseen hyvinvointiin.¹⁰³

Verkkorajapinnan osalta DSA 34 artiklassa (*riskianalyysi*) todetaan, että erittäin suurten verkkoalustojen ja verkossa toimivien hakukoneiden on *huolellisesti tunnistettava, analysoitava ja arvioitava järjestelmäriskit, joita aiheutuu unionissa niiden palvelujen ja niihin liittyvien järjestelmien, mukaan lukien algoritmiset järjestelmät, suunnittelusta ja toiminnasta ja niiden käytöstä unionissa*. DSA 34 artikla velvoittaa erittäin suuret verkkoalustat huolellisesti ja perusteellisesti arvioimaan omaa toimintaansa algoritmisten järjestelmien suunnittelun ja toiminnan osalta, ja tunnistamaan niistä mahdollisesti aiheutuvia järjestelmäriskejä.

DSA:n resitaalissa 80 todetaan järjestelmäriskien koostuvan neljästä eri luokasta¹⁰⁴, joista neljäs ottaa nimenomaan kantaa erittäin suurten verkkoalustojen ja hakukoneiden suunnitteluun, toimintaan, ja käyttöön. Resitaalin 83 mukaan järjestelmäriskejä voi aiheutua verkkorajapinnan suunnittelusta tavalla, joka saattaa stimuloida palvelun käyttäjien

¹⁰¹ Euroopan komissio, Digipalvelusäädös: Erittäin suuret verkkoalustat ja hakukoneet, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/fi/policies/dsa-vlops> (Luettu 31.3.2026).

¹⁰² Husovec, 2024, s. 319.

¹⁰³ DSA 34 artikla ja Euroopan komissio, Digipalvelusäädös: Erittäin suuret verkkoalustat ja hakukoneet, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/fi/policies/dsa-vlops> (Luettu 31.3.2026).

¹⁰⁴ DSA, resitaali 80.

toiminnallisia riippuvuuksia.¹⁰⁵ Kielletty verkkorajapinnan suunnitteluratkaisu voi siis olla DSA 25 artiklan tarkoittama pimeä kaava, taikka DSA 34 artiklan tarkoittama järjestelmäriski. Husovec kritisoi 79–84 resitaalien yritystä sanallistaa järjestelmäriskien sisältöä esimerkein, koska käytetty kieli ei anna riittävän konkreettisia esimerkkejä järjestelmäriskeistä laajan ja yleisen luonteensa vuoksi.¹⁰⁶ Iliopoulou-Penot kuitenkin katsoo, että DSA 34-35 artiklat asettavat eräänlaisen lisätason erittäin suurille verkkoalustoille ja hakukoneille DSA 25 artiklan tarkoittamien kiellettyjen pimeiden kaavojen lisäksi.¹⁰⁷ Erittäin suuret verkkoalustat ovat siis velvoitettuja *perusteellisesti* arvioimaan verkkorajapintojensa suunnittelua palvelun käyttäjien toiminnallisia riippuvaisuuksia stimuloivien ratkaisujen osalta.

DSA 35 artiklan (*riskien vähentäminen*) mukaan *erittäin suurten verkkoalustojen ja hakukoneiden tarjoajien on otettava käyttöön kohtuullisia, oikeasuhteisia ja tehokkaita riskinvähentämistoimenpiteitä, jotka on mitoitettu vastaamaan 34 artiklan mukaisesti tunnistettuja erityisiä järjestelmäriskejä, kiinnittäen erityistä huomiota tällaisten toimenpiteiden perusoikeuksiin kohdistuviin vaikutuksiin. Tällaisia toimenpiteitä voivat olla tapauksen mukaan esimerkiksi niiden a) palvelujen, mukaan lukien niiden verkkorajapinnat, suunnittelun, toiminnan, ominaisuuksien toiminnan mukauttaminen; sekä d) niiden algoritmien järjestelmien, mukauttaminen.* DSA:n resitaalin 87 mukaan erittäin suurten verkkoalustojen ja hakukoneiden olisi harkittava DSA 35 artiklan tarkoittamien riskinvähentämistoimenpiteiden yhteydessä esimerkiksi palvelun minkä tahansa tarvittavan suunnittelun, ominaisuuden tai toiminnan, kuten verkkorajapinnan suunnittelun, mukauttamista.¹⁰⁸ DSA:n riskien vähentämistä koskevan 35 artiklan yleinen ja laaja muotoilu verkkorajapintojen osalta aiheuttaa sen, että mikään verkkorajapinnan suunnitteluratkaisu ei välttämättä ole turvassa muutoksilta.

Huomioon otettavaa riskinarviointien ja riskien vähentämisen osalta on, että DSA 34.3 artiklan mukaan *erittäin suurten verkkoalustojen ja hakukoneiden tarjoajien on säilytettävä riskinarviointeja koskevat tositteet vähintään kolmen vuoden ajan riskinarviointien suorittamisesta, ja niiden on pyynnöstä toimitettava ne komissiolle ja sijoittautumispaikan digitaalisten palvelujen koordinaattorille.* Riskinarviointitositteiden toimitusvelvollisuus

¹⁰⁵ DSA, resitaali 83.

¹⁰⁶ Husovec, 2024, s. 319–320.

¹⁰⁷ Iliopoulou-Pinot, 2025, s. 8.

¹⁰⁸ DSA, resitaali 87.

komission pyynnöstä ilmentää sitä, että erittäin suuret verkkoalustat ovat menettäneet yksinoikeuden valvoa sisäistä toimintaansa DSA:n tultua voimaan, koska he joutuvat alistamaan riskinarviointinsa komissiolle ja digitaalisten palvelujen koordinaattoreille. Yksinoikeudesta suljettujen ovien takana tapahtuvaan itsevalvontaan onkin tullut itsevalvonnan ja julkisen valvonnan sekoitus, mutta julkisen valvonnan olemassaolo tekee siitä *de facto* julkista valvontaa. Lisäksi on muistettava, että verkkorajapinnan suunnitteluratkaisu linkittyy ennen kaikkea verkkoalustan ansaintamalleihin¹⁰⁹, ja riskienvähentämistoimenpiteet luonnollisesti vaikuttavat siihen, millaisia suunnitteluratkaisuja alustat voivat tehdä.

3.2 UCPD ja sen merkitys DSA:n soveltamiselle

3.2.1 UCPD ja pimeiden kaavojen kiello

Merkittävän rajauksen DSA 25 artiklan tarkoittaman pimeiden kaavojen kiellon soveltamiselle aiheuttaa 25 artiklan kohta 2, jonka mukaan *1 kohdan harhaanjohtavan suunnittelun kielloa ei sovelleta käytäntöihin, jotka kuuluvat direktiivin 2005/29/EY (sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeva direktiivi, Unfair Contract Practices Directive, UCPD) tai asetuksen (EU) 2016/679 (Tietosuoja-asetus TSA) soveltamisalaan.* Direktiivi 2005/29 UCPD soveltuu suurimpaan osaan kuluttajien ja digialustojen välisestä kaupallisesta toiminnasta ja sisältää kiellot kaupallisesta toiminnasta käytettävissä pimeistä kaavoista.¹¹⁰ Tietosuoja-asetus 2016/679 taas soveltuu henkilötietojen keräämiseen ja prosessointiin liittyviin verkkorajapintojen suunnitteluratkaisuihin, jotka sisältävät pimeitä kaavoja.¹¹¹ Vaikka TSA:n pimeiden kaavojen kiello on relevantti, ei sen sisältöä tarkastella tässä tutkielmassa tarkemmin, koska tutkielman pääpaino on DSA:n ja UCPD:n välisessä jännitteessä.

UCPD 5.1 artiklan mukaan *sopimattomat kaupalliset menettelyt ovat kiellettyjä.* UCPD 5.2 artiklan mukaan *kaupallinen menettely on sopimaton, mikäli a) se on huolellisten ammatinharjoittamisen vaatimusten vastainen ja mikäli b) se vääristää olennaisesti tai on omiaan vääristämään olennaisesti menettelyn saavutettavissa tai kohteena olevan keskivertokuluttajan tai, kun kaupallinen menettely on suunnattu tietyille kuluttajaryhmälle, ryhmään kuuluvan keskivertohenkilön taloudellista käyttäytymistä tuotteeseen nähden.* UCPD

¹⁰⁹ Iliopoulou-Pinot, 2025, s. 8.

¹¹⁰ Sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeva direktiivi 6–7 artiklat sekä resitaali 14 sekä Husovec, 2024, s. 307.

¹¹¹ Husovec, 2024, s. 307.

kieltää siis huolellisten ammatinharjoittamisen vaatimusten vastaiset menettelyt, ja keskiwertokuluttajien taloudellista käyttäytymistä olennaisesti vääristävät menettelyt.

Ensin on määriteltävä, mitä säännöksessä mainitulla kaupallisella menettelyllä tarkoitetaan ja mikä varsinaisesti on UCPD:n soveltamisala. UCPD 2 (d) artiklan mukaan kaupallisella menettelyllä tarkoitetaan *elinkeinonharjoittajan tointa, mainitsematta jättämistä, käyttäytymistä tai edustamista, kaupallista viestintää, mukaan lukien mainontaa ja markkinointia, joka liittyy välittömästi tuotteen myynnin edistämiseen, myymiseen tai toimittamiseen kuluttajille*. Kaupallinen menettely voi siis esimerkiksi kattaa konkreettisten toimenpiteiden lisäksi jonkin tiedon mainitsematta jättämisen. Elinkeinonharjoittajan menettely on UCPD:n tarkoittamaa kaupallista menettelyä, jos se liittyy välittömästi tuotteen myynnin edistämiseen, myymiseen tai toimittamiseen kuluttajille.

UCPD:n soveltamisala määritellään UCPD 3 artiklassa. UCPD 3.1 artiklan mukaan UCPD:tä sovelletaan 5 artiklassa tarkoitettuihin *elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisiin sopimattomiin kaupallisiin menettelyihin ennen jotakin tuotetta koskevaa liiketoimintaa ja sen jälkeen*. UCPD:tä sovelletaan kaupallisiin menettelyihin, joilla pyritään välittömästi vaikuttamaan kuluttajien *kaupallisiin ratkaisuihin* suhteessa tuotteisiin ja direktiivillä suojellaan kuluttajien taloudellisia etuja nimenomaan elinkeinonharjoittajien sopimattomilta kaupallisilta menettelyiltä.¹¹² UCPD:tä ei sovelleta kaupallisiin menettelyihin, joilla on ensisijaisesti jokin muu tarkoitus, kuten vuosikertomusten ja sijoittajille tarkoitetun viestinnän julkaiseminen.¹¹³

Keskeistä on määrittää ne kuluttajien kaupalliset ratkaisut, joita suojataan. UCPD 2 (k) artiklan mukaan kaupallisella ratkaisulla tarkoitetaan *ratkaisua, jonka kuluttaja tekee siitä, aikooko hän ostaa sekä miten ja millä ehdoilla hän ostaa, maksaa kokonaisuudessaan tai osittain, pitää tuotteen tai luopua siitä tai käyttää sopimuksesta johtuvaa tuotteeseen kohdistuvaa oikeutta, tai siitä, päättääkö kuluttaja toimia tai pidäytyä toimimasta*. EUT otti kantaa kaupallisen ratkaisun käsitteeseen tapauksessa C 281/12. EUT:n mukaan UCPD:n tarkoittama kaupallinen ratkaisu tarkoittaa kaikkia kuluttajan ratkaisuja, jotka liittyvät suoraan tuotteen hankkimiseen tai hankkimatta jättämiseen.¹¹⁴ EUT korosti lisäksi kaupallisen

¹¹² UCPD, resitaali 7 ja resitaali 8.

¹¹³ UCPD, resitaali 7.

¹¹⁴ EUT, C 281/12, Trento Sviluppo srl ja Centrale Adriatica Soc. coop. arl vastaan Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, 19.12.2023, Kohta 39.

ratkaisun käsitteen laajuutta, sillä EUT:n mukaan myös pelkkä kauppaan astuminenkin on kaupallinen ratkaisu.¹¹⁵ Komissio tulkitsee kaupallisen ratkaisun käsitettä UCPD:tä koskevassa tiedonannossaan. Komission mukaan kaupallinen menettely voidaan katsoa sopimattomaksi paitsi silloin, kun se todennäköisesti saa keskivertokuluttajan ostamaan tuotteen tai olemaan ostamatta sitä, myös silloin, kun se todennäköisesti saa kuluttajan esimerkiksi jatkamaan palvelun käyttöä selaamalla tai vierittämällä. Komission mukaan keskeistä on se, onko kaupallisella menettelyllä todennäköisesti vaikutus keskivertokuluttajaan.¹¹⁶ Komissio totesi, että kuluttajan huomion kiinnittäminen on UCPD:n tarkoittamaa kaupallista menettelyä ja palvelun käytön jatkaminen (esim. sosiaalisen median syötteen selaaminen) on kuluttajan kaupallinen ratkaisu.¹¹⁷ Komission näkemys merkitsee laajaa soveltamisalaa UCPD:lle verkkoalustakontekstissa ja toisaalta hieman selventää UCPD:n roolia verkkoalustojen pimeiden kaavojen sääntelyssä.

Narcison mukaan UCPD:n laajuus sekä sen soveltamisalan että sen asettamien velvoitteiden osalta tarkoittaa, että UCPD on suhteellisen kontekstista riippumaton. Tämä taas mahdollistaa Narcison mukaan sen, että UCPD on säilyttänyt relevanssinsa ja on yksi parhaista työkaluista kuluttajasopimusten digitalisoitumisen ja digitaalisten toimijoiden nousun mukanaan tuomien lukuisten haasteiden sääntelyssä.¹¹⁸ UCPD:tä sovelletaan kaikkiin elinkeinonharjoittajien sopimattomiin kaupallisiin menettelyihin, joilla vaikutetaan kuluttajien tuotteisiin liittyviin kaupallisiin ratkaisuihin, jotka liittyvät suoraan tuotteen hankkimiseen tai hankkimatta jättämiseen.

3.2.2 Harhaanjohtavat kaupalliset menettelyt

UCPD:ssä säädetään lisäksi niistä erityisistä kriteereistä, joiden täytyessä kaupallista menettelyä on pidettävä sopimattomana. Jotta kaupallista menettelyä pidetään sopimattomana, on sen ensinnäkin oltava huolellisen ammatinharjoittamisen vaatimusten vastainen sekä sen on olennaisesti vääristettävä menettelyn saavutettavissa tai kohteena olevan keskivertokuluttajan taloudellista käyttäytymistä. Erityisesti sopimattomia ovat ne kaupalliset menettelyt, jotka ovat harhaanjohtavia UCPD 6 ja 7 artiklassa esitetyn mukaisesti tai

¹¹⁵ EUT, C 281/12, Trento Sviluppo srl ja Centrale Adriatica Soc. coop. arl vastaan Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, 19.12.2023, Kohta 36.

¹¹⁶ Komission tiedonanto – Ohjeet sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/29/EY tulkintaa ja soveltamista varten, kohta 2.4.

¹¹⁷ *ibid.*, kohta 4.2.7.

¹¹⁸ Narciso, 2022, s. 148.

aggressiivisiä 8 ja 9 artiklassa esitetyn mukaisesti.¹¹⁹ Harhaanjohtavat menettelyt jaetaan harhaanjohtaviin toimiin ja harhaanjohtaviin mainitsematta jättämisiin.¹²⁰

UCPD 6 artiklan mukaan *kaupallista menettelyä pidetään harhaanjohtavana, jos se sisältää virheellistä tietoa ja on siten totuuden vastainen tai jos se millään tavoin, yleinen esitystapa mukaan luettuna, harhauttaa tai on omiaan harhauttamaan keskivertokuluttajaa, vaikka tieto olisikin tosiasiallisesti virheetön jonkin seuraavassa esitetyn seikan osalta, ja jos se joka tapauksessa saa tai todennäköisesti saa hänet tekemään kaupallisen ratkaisun, jota hän ei muuten olisi tehnyt.* Artiklalla säännellään elinkeinonharjoittajan kuluttajalle antamia tietoja, jotka koskevat esimerkiksi tuotteen olemassaoloa tai sen luonnetta, tuotteen pääominaisuuksia, elinkeinonharjoittajan sitoumusten laajuutta, hintaa, huoltoa. UCPD 6 artiklassa suojataan kuluttajien kaupallisia ratkaisuja harhaanjohtavilta konkreettisilta toimilta. Elinkeinoharjoittajan menettely on harhaanjohtavaa, jos se sisältää virheellistä tietoa. Elinkeinoharjoittajan menettely voi lisäksi olla harhaanjohtavaa, vaikka tieto olisi tosiasiallisesti oikein, mutta se johtaa keskivertokuluttajaa harhaan.¹²¹ Keskeistä säännöksen soveltamisen on se, että harhautetaanko tai voidaanko harhauttaa keskivertokuluttaja tekemään kaupallisen ratkaisun, jota hän ei olisi muuten tehnyt.

UCPD 7 artikla taas kieltää *harhaanjohtavat mainitsematta jättämiset.* UCPD 7.1 artiklan mukaan *kaupallista menettelyä pidetään harhaanjohtavana, jos sen asiayhteydessä, kun otetaan huomioon kaikki seikat ja olosuhteet sekä viestintävälineen rajoitukset, jätetään mainitsematta olennaisia tietoja, joita keskivertokuluttaja tarvitsee asiayhteyden mukaan perustellun kaupallisen ratkaisun tekemiseen, ja jos se näin saa tai todennäköisesti saa keskivertokuluttajan tekemään kaupallisen ratkaisun, jota hän ei muuten olisi tehnyt.* UCPD 7.1 artikla koskee myös kuluttajan elinkeinonharjoittajalta saamia tietoja ja täydentää elinkeinonharjoittajan harhaanjohtavat menettelyt kattamaan tilanteet, jotka ilmenevät olennaisten tietojen kertomatta jättämisestä.¹²² Keskeistä on, että olennaisten tietojen mainitsematta jättämisellä on asiayhteys keskivertokuluttajan kykyyn tehdä perusteltu kaupallinen ratkaisu.

¹¹⁹ UCPD, 5.4 artikla.

¹²⁰ UCPD, Resitaali 14.

¹²¹ UCPD 6.1 artikla sekä Isola – Esposito, 2025, s. 12.

¹²² Isola – Esposito, 2025, s. 12.

UCPD 7.2 artiklan mukaan *harhaanjohtavana mainitsematta jättämisenä, ottaen huomioon I kohdassa kuvatut seikat, pidetään myös sitä, jos elinkeinonharjoittaja salaa tai antaa epäselvällä, käsittämättömällä tai moniselitteisellä tavalla tai väärään aikaan kyseisessä kohdassa tarkoitettua olennaista tietoa taikka jättää mainitsematta kaupallisen menettelyn kaupallisen tarkoituksen, ellei se ilmene asiayhteydestä, mikäli jommassakummassa tapauksessa se saa tai todennäköisesti saa keskivertokuluttajan tekemään kaupallisen ratkaisun, jota hän muuten ei olisi tehnyt.* UCPD 7.2 artikla täydentää 7.1 artiklan tarkoittamia tilanteita, joita on pidettävä harhaanjohtavana tietojen mainitsematta jättämisenä. Ensinnäkin nämä tilanteet koskevat elinkeinonharjoittajan antamien olennaisten tietojen antamista salaa taikka antamista epäselvällä, käsittämättömällä tai moniselitteisellä tavalla. Toiseksi tilanteet koskevat kaupallisen menettelyn kaupallisen tarkoituksen mainitsematta jättämistä, ellei kaupallinen tarkoitus ilmene asiayhteydestä. Olennaisten tietojen mainitsematta jättämisen osalta on huomioitava, ettei tällaisia tietoja ei tarvitse antaa mainoksissa, vaan ainoastaan silloin, jos elinkeinonharjoittaja tekee ostokehottuksen.¹²³ Ostokehottuksella taas tarkoitetaan UCPD 2(i) artiklan mukaan kaupallista viestiä, jossa ilmaistaan tuotteen ominaispiirteet ja hinta. Jotta UCPD 7.1 tai 7.2 artikla tulee sovellettavaksi, kuluttajan kaupallisen ratkaisun on oltava sellainen, jota hän ei olisi tehnyt ilman elinkeinonharjoittajan harhaanjohtavaa mainitsematta jättämistä.

Komissio totesi tiedonannossaan vuonna 2021, että UCPD:n 6 artiklan ja 7 artiklan tarkoittama harhaanjohtava menettely verkkoalustalla voi ilmentyä siten, että tärkeitä tietoja peitetään visuaalisesti tai tärkeitä tietoja järjestellään tiettyä vaihtoehtoa suosivalla tavalla tai kuluttajaa hämmentävä monitulkintaisten kysymysten ja monitulkintaisen kielen käyttäminen. Esimerkkeinä mainitaan painikkeet, joista toinen on hyvin näkyvä ja toinen on piilotettu sekä kaksinkertaisten kieltomuotojen käyttö. Komissio katsoo lisäksi UCPD 6 ja 7 artiklan nojalla kielletyiksi pimeiksi kaavoiksi harhaanjohtavat ilmaiset kokeilut ja tilausansat sekä menettelyt, joilla palvelun tilauksen lopettamisesta on tehty vaikeampaa kuin tilaamisesta. Tilauksen lopettamisen osalta komissio käyttää esimerkkinä klassista pimeää kaavaa *confirmshamingia* ja *visuaalista häirintää*.¹²⁴ Confirmshamingissa vedotaan kuluttajan

¹²³ UCPD, resitaali 14.

¹²⁴ Ks. Luku 1.3.

tunteisiin ”Olemme surullisia, että lähdet” -tyyppisillä viesteillä ja visuaalisessa häirinnässä kannustetaan jatkamaan palvelun tilausta esimerkiksi silmiinpistävillä kuvilla.¹²⁵

3.2.3 Aggressiiviset kaupalliset menettelyt

UCPD 8 artikla kieltää *aggressiiviset kaupalliset menettelyt*. UCPD 8 artiklan mukaan *kaupallista menettelyä pidetään aggressiivisena, jos se asiayhteydessä, kun otetaan huomioon kaikki seikat ja olosuhteet, häirinnän, pakottamisen, fyysinen voimankäyttö mukaan luettuna, tai sopimattoman vaikuttamisen keinoin merkittävästi heikentää tai on omiaan merkittävästi heikentämään keskivertokuluttajan valinnanvapautta tai käyttäytymistä suhteessa tuotteeseen ja näin saa tai todennäköisesti saa hänet tekemään kaupallisen ratkaisun, jota hän ei muuten olisi tehnyt.*

UCPD 9 artikla sisältää huomioon otettavat seikat, kun arvioidaan, onko menettely täyttänyt UCPD 8 artiklan tarkoittaman aggressiivisen menettelyn määritelmän. UCPD 9 artiklassa määritetään kriteerit sille, onko kaupallisessa menettelyssä käytetty häirintää, pakottamista ja sopimatonta vaikuttamista. UCPD 9 artiklan mukaan arvioinnissa otetaan huomioon menettelyn *a) ajoitus, tapahtumapaikka, luonne ja kesto; b) uhkaava tai halventava kielenkäyttö tai käyttäytyminen; c) elinkeinonharjoittajan vaikuttaminen tuotetta koskevaan kuluttajan ratkaisuun käyttämällä tiedossaan olevia vastoinkäymisiä tai seikkoja, jotka ovat niin vakavia, että ne heikentävät kuluttajan arvostelukykä; d) elinkeinonharjoittajan asettamat vaikeat ja kohtuuttomat sopimuksen ulkopuoliset esteet, kun kuluttaja haluaa käyttää sopimukseen sisältyviä oikeuksiaan, mukaan lukien oikeutta päättää sopimus tai vaihtaa tuotetta tai elinkeinonharjoittajaa; uhkaus ryhtyä toimiin, jotka eivät ole laillisesti mahdollisia.*

Aggressiiviset kaupalliset menettelyt ovat elinkeinonharjoittajan menettelyjä, jotka merkittävästi vähentävät valinnanvapautta.¹²⁶ Isolan ja Espositon mukaan *pakottaminen* on ilmeisin aggressiivisen kaupallisen menettelyn muoto ja *sopimaton vaikuttaminen* vaikeimmin lähestyttävä muoto, koska se voi sisältää hienovaraisempia painostuksen muotoja.¹²⁷

Sopimatonta vaikuttamista voi olla esimerkiksi kuluttajan informointi siitä, että hänen

¹²⁵ Komission tiedonanto – Ohjeet sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/29/EY tulkintaa ja soveltamista varten, kohta 4.2.7.

¹²⁶ UCPD, resitaali 16.

¹²⁷ Isola – Esposito, 2025, s. 12.

työpaikkansa voi olla vaarassa, mikäli hän ei tee tiettyä sopimusta tai osta palvelua. Komissio totesi vuoden 2021 tiedonannossaan *confirmshamingin* tunteisiin vetoamisen voivan olla UCPD 8 artiklan tarkoittamaa aggressiivista menettelyä, sillä kuluttajaan vedotaan nimenomaan sopimattoman vaikutuksen keinoin.¹²⁸ Muita aggressiivisen menettelyn alla olevia pimeitä kaavoja voi olla esimerkiksi *Nagging*, jossa käyttäjä toistuvasti keskeytetään hänen yrittäessä tehdä jotain toimintoa. Tarkoituksena on väsyttää käyttäjä kuluttamalla tämän henkisiä resursseja. Confirmshamingin ja naggingin voidaan tulkita ilmentävän UCPD 9 (d) artiklan tarkoittamaa sopimuksen ulkopuolista estettä. Pimeät kaavat voivat siis olla kiellettyjä usean eri UCPD:n artiklan nojalla samanaikaisesti. Esimerkiksi confirmshamingin voi tulkita olevan sekä UCPD 6 artiklan että 8 artiklan nojalla kiellettyä.

UCPD:n liite 1 sisältää listan kaupallisista menettelyistä, joita pidetään kaikissa olosuhteissa sopimattomina. Nämä menettelyt ovat aina sopimattomia riippumatta siitä, että täyttävätkö ne 5–9 artiklojen tapauskohtaisen arvioinnin.¹²⁹ Moni menettelyistä muistuttaa klassisia pimeitä kaavoja. Esimerkiksi *valeniukkuutta* ilmentää numero 7, jolla tarkoitetaan perätöntä ilmoitusta siitä, että tuote on saatavilla vain hyvin rajoitetun ajan tai että se on saatavilla tietyillä ehdoilla hyvin rajoitetun ajan. *Valheellista kiireellisyyttä* ilmentää numero 15, jolla tarkoitetaan perätöntä väitettä siitä, että elinkeinonharjoittaja aikoo lopettaa kaupankäynnin tai muuttaa pois tiloista. *Sneakingia* ilmentää numero 29, jolla tarkoitetaan maksun vaatimista elinkeinonharjoittajan toimittamista tuotteista, joita kuluttaja ei ole tilannut. Narcison mukaan digitalouskontekstissa merkityksellisiä liitteen 1 tarkoittamia sopimattomia menettelyjä ovat toimituksellisen sisällön käyttäminen mediassa tuotteen mainostamiseen tekemättä selväksi, että mainostamisesta on maksettu (numero 11)¹³⁰, tuotteen kuvaileminen ilmaiseksi, vaikka kuluttajan on maksettava siitä (numero 20), tai sellaisen vaikutelman luominen, että elinkeinonharjoittaja ei toimi kaupallisessa tarkoituksessa (numero 22).¹³¹

3.2.4 Esimerkkejä UCPD:n soveltamisesta pimeisiin kaavoihin

Euroopan unionin tuomioistuin arvioi tapauksessa *Wind and Vodafone v AGCM* kaupallisen menettelyn aggressiivisuutta. Vastaajien myymät SIM-kortit sisälsivät esiasennetun ja

¹²⁸ Komission tiedonanto – Ohjeet sopimattomista elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisistä kaupallisista menettelyistä sisämarkkinoilla annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2005/29/EY tulkintaa ja soveltamista varten, kohta 4.2.7.

¹²⁹ UCPD, resitaali 17.

¹³⁰ Voi tulkita myös *naamioiduksi mainokseksi* (ks. 1.3).

¹³¹ Narciso, 2022, s. 148.

esiaktivoidun internetin selaamispalvelun sekä puhelun vastaajapalvelun, jotka olivat maksullisia siten, ettei kuluttajille kerrottu palveluiden olemassaolosta tai niiden maksullisuudesta. Palvelu laskutettiin kuluttajalta, jollei kuluttaja ollut nimenomaisesti pyytänyt palvelujen aktivoinnin poistamista. EUT piti käytäntöä UCPD:n liitteen 1 tarkoittamana aggressiivisena kaupallisena menettelynä.¹³² Liitteen 1 kohdan 29 mukaan kaikissa olosuhteissa sopimattomana menettelynä pidetään maksun vaatimista tuotteesta, jota kuluttaja ei ole tilannut. EUT:n mukaan kuluttajan on voitava itse valita, tilaako hän palvelun. Tämä taas edellyttää erityisesti sitä, että elinkeinonharjoittajan kuluttajalle antamat tiedot ovat selkeät ja riittävät.¹³³ EUT ei nimennyt tapauksessa mitään yksittäistä pimeää kaavaa, jota Wind ja Vodafone käytti, mutta sen voi todeta vastaavan *sneakingia* ja *piilotettua tilausta*.¹³⁴

Toisessa esimerkissä vuodelta 2014, Italian kilpailuviranomainen AGCM määräsi EasyJetille 200.000 euron sakon italialaisen kuluttajansuojalain, jolla UCPD oli saatettu osaksi kansallista lainsäädäntöä, rikkomisesta. Tapauksessa oli kyse valinnaisten matkavakuutusten myynnistä, jotka oli esitetty lentovarausprosessin aikana EasyJetin italialaisella verkkosivustolla. Menettelyssä tunnistettiin kaksi erilaista sopimatonta kaupallista menettelyä. Ensinnäkin EasyJetin todettiin syyllistyneen harhaanjohtaviin laiminlyönteihin, koska sivusto oli kehottanut kuluttajia lisäämään tilaukseen vakuutuspaketteja paljastamatta selvästi vakuutusten tuoman turvan laajuutta, turvan poikkeuksia, sovellettavia omavastuita ja muita sopimusrajoituksia. Menettelyn todettiin heikentäneen kuluttajien kykyä arvioida palvelun arvoa ja sopivuutta ja sen voi todeta muistuttavan pimeitä kaavoja kuten *sneakingia* ja mahdollisesti *esivalintaa*.

Toinen EasyJetin käyttämä sopimatonta kaupallinen menettely koski aggressiivista menettelyä, jolla asetettiin kohtuuttoman suuria menettelyllisiä raskaita oikeuksiaan käyttäville kuluttajille. Kuluttajilta perittiin hallinnollinen lisämaksu todistusasiakirjasta, jossa todistettiin lipun käyttämättä jättämisestä. Tämä lisämaksu saattoi ylittää otetun peruutusvakuutuksen arvon. Lisäksi todistusasiakirjaa voitiin pyytää ainoastaan maksullisen puhelinlinjan kautta.

¹³² EUT, C 54/17, Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato vastaan Wind Tre SpA ja Vodafone Italia SpA. 13.9.2018, Kohta 56.

¹³³ EUT, C 54/17, Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato vastaan Wind Tre SpA ja Vodafone Italia SpA. 13.9.2018, kohta 45.

¹³⁴ Ks. Luku 1.3.

Näitä esteitä ja lisävaatimuksia ei ollut ilmoitettu kuluttajille lippujen ostohetkellä.¹³⁵ Tämän pimeän kaavan voi todeta luokittelultaan ilmentävän *vaikeaa peruutusta*.

Esimerkkitapaus Vodafone v AGMC sekä tapaus EasyJet osoittavat, että pimeitä kaavoja voidaan tunnistaa perinteisessä verkkokauppakontekstissa suhteellisen helposti. UCPD:n soveltamisen kannalta keskeiset elementit ovat tunnistettavissa vaivattomasti: elinkeinonharjoittajan menettely myyntisivustolla tai myyntitilanteessa on kaupallista menettelyä ja kuluttaja tekee sivustolla kaupallisia ratkaisuja. Jäljelle jää sen arviointi, että täyttääkö jokin elinkeinonharjoittajan kaupallisista menettelyistä harhaanjohtavan toimen tai laiminlyönnin kriteerin taikka sopimattoman vaikuttamisen, häirinnän tai pakottamisen kriteerin. Asetelma ei välttämättä olekaan yhtä yksinkertainen, kun siirrytään verkkoalustoille, jotka ovat erkaantuneet klassisesta verkkokaupamallista, ja joissa ei ole enää kyse pelkästä hyödykkeiden mynnistä suoraan kuluttajille. Yleinen tilanne voi olla se, että verkkoalusta itse ei myy mitään konkreettista tuotetta tai palvelua kuluttajille – verkkoalustan keskeinen ja jopa ainoa ansaintatapa saattaa olla pelkkä mainosten myynti alustalla. On vähintäänkin vaikeata arvioida UCPD:n onnistumista pimeiden kaavojen sääntelyssä verkkoalustoilla.

Useat tutkijat uskovat, että UCPD onnistuu sääntelemään pimeitä kaavoja menestyksekkäästi, koska sen yleinen muotoilu ja laaja soveltamisala kattaa merkittävän määrän elinkeinonharjoittajien ja kuluttajien välisiä kaupallisia menettelyitä. Isolan ja Espositon mukaan UCPD:n tarjoama käsitteellinen viitekehys tarjoaa erinomaisen näkökulman pimeiden kaavojen analysointiin.¹³⁶

3.3 UCPD:n ja DSA:n välinen jännite pimeiden kaavojen sääntelyssä

3.3.1 Esimerkkejä pimeistä kaavoista verkkoalustoilla

UCPD:ä ei ole konkreettisesti käytännössä juurikaan sovellettu verkkoalustojen pimeisiin kaavoihin, vaikka Facebookin ja Instagramin kaltaiset jättialustat ovat toimineet jo yli 15 vuotta. On vaikeaa, ellei jopa mahdotonta tehdä minkäänlaisia yleistyksiä tai johtopäätöksiä siitä, miten UCPD konkreettisesti sääntelee verkkoalustoilla olevia pimeitä kaavoja.

¹³⁵ Italian Competition Authority (AGCM), PS8985 – EasyJet. optional insurance policies (Decision No 24823, 6 October 2014), kohdat 2-9. https://en.agcm.it/dotcmsDOC/pressrelease/PS7488_Easyjet_measure.pdf (Luettu 22.4.2026).

¹³⁶ Isola – Esposito, 2025, s. 13.

Esimerkkinä UCPD:n tarkoittamista pimeistä kaavoista verkkoalustoilla tarjoaa Euroopan komission tulkinta verkossa toimivien internetissä toimivien videopelien sisällä oikealla rahalla myytävistä tavaroista, jotka tunnetaan myös nimellä *loot box*. Komission mukaan, jos videopelin sisällä myydään loot boxeja, on niiden olemassaolosta ilmoitettava kuluttajille jo peliä mainostaessa. Loot boxit ovat maksullista satunnaista sisältöä, josta usein voi saada videopelin sisällä jonkinlaista etua. Loot boxit perustuvat satunnaisuuteen, eli kuluttaja ei ostohetkellä tiedä, minkä palkinnon on arvasta saamassa. Komission mukaan loot boxien mukana tulisi olla selitys satunnaisten esineiden saamistodennäköisyyksistä. Lisäksi kuluttajan on voitava avata loot box ilman muita lisäkustannuksia, kuten avaimia, joiden maksullisuuden kuluttaja huomaa vasta myöhemmin. Alustojen ei tulisi loot boxeja myydessään hyödyntää käyttäytymisvinoumia tai ottaa käyttöön manipuloivia elementtejä, jotka liittyvät esimerkiksi tarjousten kuten mikromaksujen ajoitukseen pelin aikana. Lisäksi alustojen ei tulisi esittää laaja-alaisesti pyyntöjä käyttäjältä keskeyttäen samalla palvelun käytön tai käyttää visuaalisia ja auditorisia tehosteita pelaajan painostamiseksi kohtuuttomasti.¹³⁷ Komissio vaikuttaa korostavan loot boxien osalta UCPD 7 artiklan tarkoittamia harhaanjohtavia mainitsematta jättämisistä - Loot boxeja koskevien tietojen tulee olla kattavia ainakin satunnaisuuteen perustuvien saamistodennäköisyyksien kannalta ja piilotettujen lisäkustannusten osalta. Mikäli kaikkia tietoja ei kerrota, saattaa kuluttaja tehdä ostopäätöksen loot boxista herkemmin. Myös laaja-alaisen pyyntöjen esittäminen käyttäjille, eli *nagging*, siten, että palvelun käyttö keskeytyy, on kiellettyä.

Toinen esimerkkitalanne koskee pimeää kaavaa, joka ei johtanut seuraamuksiin UCPD:n nojalla, mutta käy esimerkkinä verkkoalustan pimeästä kaavasta. Kyseessä on Instagramin vuonna 2018 käyttämä menettely, jossa käyttäjää pyydettiin toistuvasti kytkemään Instagramin ilmoitukset päälle. Käyttäjälle esitettiin kaksi vaihtoehtoa, joista toinen oli ”not now” (*ei nyt*) ja toinen ”OK”. Mikäli käyttäjä valitsi ”not now” -vaihtoehdon, toisti Instagram pyynnön myöhemmin uudestaan. Käyttäjällä ei ollut mahdollisuutta kieltäytyä pysyvästi ilmoituksista.¹³⁸ Myös tämä pimeä kaava ilmentää DSA 67 resitaalissa mainittua

¹³⁷ Euroopan komissio, Commission letter to ISFE EGDF on loot boxes from September 2022, Subject: Loot boxes in video games, 2022. Saatavilla: https://commission.europa.eu/topics/consumers/consumer-rights-and-complaints/enforcement-consumer-protection/coordinated-actions/social-media-online-games-and-search-engines_en (Luettu 27.4.2026).

¹³⁸ Gray et al., 2018, s. 5.

valintaväsymystä, jossa käyttäjää pyydetään toistuvasti tekemään jokin valinta, tarkoituksena väsyttää käyttäjä valitsemaan ”OK”-vaihtoehto.

Kolmas esimerkki koski Googlen sijaintipalveluita. Sovellus pyysi käyttäjältä anonymiä sijaintidataa ajalta, jolloin sovellus ei ollut päällä. Käyttäjälle tarjottiin vaihtoehtoja ”hyväksy” ja ”älä hyväksy” sekä kolmas, huomattavasti pienempi vaihtoehto, ”älä näytä uudelleen”.¹³⁹ Tämä lähentelee DSA 67 resitaalin esimerkkiä, jossa pimeäksi kaavaksi yleisesti mainitaan menettelyt, joilla käyttäjä ohjataan kohti epäedullista valintavaihtoehtoa esittämällä valintavaihtoehtoja ei-neutraalisti visuaalisten, auditoristen tai muiden komponenttien avulla, kun käyttäjä on tekemässä päätöstä. ”Älä näytä uudelleen” on se valinta, joka vähiten hyödyttää verkkoalustaa, joten käyttäjää pyritään ohjaamaan muihin vaihtoehtoihin visuaalisin komponenttien avulla. Tämän voi todeta vastaavan pimeää kaavaa *visuaalinen häirintä*.¹⁴⁰

3.3.2 DSA:n ja UCPD:n jaettu soveltamisala

Ensisilmäyksellä UCPD:n ja TSA:n pimeiden kaavojen kiellot ja DSA 25.2 artiklan delegointisäännös¹⁴¹ kaventavat DSA 25 artiklan soveltamisalaa käytännössä merkittävästi, koska usein juuri UCPD:ä sovelletaan usein ensisijaisesti sen laajan soveltamisalan vuoksi. Tämä johtuu siitä, että ennen kuin DSA:n pimeiden kaavojen kieltä voidaan soveltaa, on aina tarkistettava, että soveltuuko UCPD tai TSA tilanteeseen. Mikäli vastaus molempiin kysymyksiin on kieltävä, vasta sitten voidaan soveltaa DSA 25.1 artiklan tarkoittamaa pimeiden kaavojen kieltä.¹⁴² Tässä alaluvussa esitellään pimeiden kaavojen tutkijoiden näkemyksiä DSA:n ja UCPD:n välisestä jännitteestä. Tutkijoiden näkemykset on koottu taulukkoon alaluvussa 3.3.4.

Husovec toteaa, että DSA:n rooli on täydentävä niiltä osin, kun UCPD tai TSA jättävät sen soveltamiselle tilaa.¹⁴³ UCPD:n soveltamisala on Husovecin mukaan laaja ja kattava¹⁴⁴, eikä se sovellu pelkkään verkkoalustan ja kuluttajan väliseen sopimukseen, vaan se soveltuu laajasti kaikkiin verkkoalustojen kaupallisiin käytäntöihin, jotka liittyvät kuluttajien

¹³⁹ Gray et al., 2018, s. 5.

¹⁴⁰ Ks. Luku 1.3.

¹⁴¹ DSA 25.2 art.: *harhaanjohtavan suunnittelun kieltä ei sovelleta käytäntöihin, jotka kuuluvat direktiivin 2005/29/EY (UCPD) tai asetuksen (EU) 2016/679 (TSA) soveltamisalaan.*

¹⁴² DSA, 25.2 artikla; sekä Husovec, 2024, s. 308.

¹⁴³ Husovec, 2024, s. 308.

¹⁴⁴ Husovec, 2024, s. 307.

kaupallisiin ratkaisuihin.¹⁴⁵ Sitä sovelletaan kaikkiin verkkoalustan kaupallisiin käytäntöihin ennen liiketoimea, sen aikana, ja sen jälkeen.¹⁴⁶ On muistettava, että käyttäjän huomion kiinnittäminen verkkoalustalla on UCPD:n tarkoittamaa kaupallista menettelyä ja palvelun käytön jatkaminen on kuluttajan kaupallinen ratkaisu.

DSA:n pimeiden kaavojen kiellon voimaantulo ja sen jaettu soveltamisala UCPD:n kanssa on herättänyt kritiikkiä. Esposito et al. moittivat DSA 25 artiklaa siitä, ettei se tarjoa aitoa sisällöllistä koordinoitua UCPD:n kanssa, ja DSA on pirstaloanut EU:n sääntelykehystä pimeitä kaavoja vastaan.¹⁴⁷ DSA 25 artikla pyrkii kattamaan runsaan määrän eri menettelyjä, koska se käyttää laajoja termejä verkkoalustojen verkkorajapintaratkaisujen osalta kuten ”suunnitella, järjestää ja operoida”. Espositon et al. mukaan DSA:n sääntelyratkaisulla on pyritty vastaamaan laajasti kaikenlaisiin suunnitteluvalintoihin, joilla vaikutetaan käyttäjien autonomiaan, mutta tämä tarjoaa vain rajallista lisäarvoa, koska UCPD:n 2 artiklan k-kohdan tarkoittama kaupallinen ratkaisu ja sitä koskeva käytäntö Euroopan unionin tuomioistuimessa kattavat jo heidän mukaansa laajemman määrän menettelyjä.¹⁴⁸ Vaikuttaisikin Espositon et al. kritiikin valossa siltä, että DSA 25 artiklan soveltamiselle ei jää merkittävää liikkumisvaraa: UCPD tulee usein sovellettavaksi, koska verkkoalustan ja sen käyttäjän suhde on usein pohjimmiltaan elinkeinonharjoittajan ja kuluttajan välinen suhde.

Esposito et al. näkevät DSA:n 25 artiklan keskeisiksi puutteiksi neljä asiaa. Ensinnäkin DSA 25 artiklan kielto pimeille kaavoille on huomattavan paljon epämääräisempi kuin UCPD:n vastaavat säännökset: DSA perustuu yleiseen, vakiintuneesta tulkinnasta irralliseen sanamuotoon, joten se tarjoaa heikomman oikeusvarmuuden kuin UCPD. Toiseksi DSA:ta sovelletaan vain verkkoalustojen tarjoajiin, eikä välttämättä muihin verkkokauppiaisiin, joiden liiketoimintamallit voivat perustua yhtä lailla manipuloivaan suunnitteluun. Kolmanneksi DSA 25.2 artiklan delegointisäännöksen sanamuoto ”*1 kohdan kielto ei koske UCPD:n soveltamisalaan kuuluvia käytäntöjä*” aiheuttaa epävarmuutta soveltamisalojen välisestä suhteesta. Neljänneksi sekä UCPD:n että DSA:n selvennysmekanismit kärsivät toisiaan täydentävistä heikkouksista: DSA luottaa *soft law*’iin komission ohjeiden muodossa, mikä aiheuttaa liiallista epävarmuutta, kun taas UCPD:n tulkinnalliset päivitykset ovat liian

¹⁴⁵ Narciso, 2022, s. 153.

¹⁴⁶ Narciso, 2022, s. 147 ja UCPD 3.1 artikla.

¹⁴⁷ Esposito et al., 2026, s. 5.

¹⁴⁸ Esposito et al., 2026, s. 4–5.

hitaita.¹⁴⁹ Esposito et al. eivät ole ainoita, jotka ovat nostaneet esiin ongelman DSA 25.2 artiklan delegointisäännöksen aiheuttamasta epävarmuudesta UCPD:n ja DSA:n välillä. Santos et al. toteavat, että DSA:n pimeiden kaavojen kielto saattaa tarjota vain rajallista lisäsuojaa DSA 25.2 artiklan vuoksi, koska lähes kaikki pimeät kaavat kuuluvat jo UCPD:n tai TSA:n soveltamisaloihin.¹⁵⁰

Husovec taas näkee joitain soveltamismahdollisuuksia DSA 25 artiklalle. Hänen mukaansa DSA:n tulisi soveltua *lex specialis* -sääntelynä tilanteisiin, joissa DSA:n erityiset suunnitteluratkaisut vaikuttavat täydentävän horisontaalien UCPD:n ja TSA:n sääntelemiä alueita. Tämä johtuu esimerkiksi siitä, että DSA asettaa erityisiä suunnitteluvaatimuksia digipalveluille huolellisuusvelvoitteidensa kautta¹⁵¹, joita verkkoalustat joutuvat joka tapauksessa noudattamaan. Tämä näkökulma näyttäisi tarkoittavan jonkin asteista itsenäistä asemaa DSA 25 artiklalle. Husovecin näkökulman mukaan DSA:n erityiset säännöt saavat etusijan suhteessa UCPD:n ja TSA:n *lex generalis* -sääntöihin.¹⁵² Tätä näkemystä tukee myös DSA:n resitaali 10, jonka mukaan DSA:ta sovelletaan kysymyksiin, *joita ei käsitellä lainkaan tai ei käsitellä kaikilta osin näissä muissa säädöksissä*.¹⁵³ Husovec kuitenkin toteaa, että DSA 25 artiklan keskeinen voima on sen ensisijainen soveltuminen yritysten väliseen toimintaan, oikeushenkilöihin ja tilanteisiin, joihin ei liity kaupallista tarkoitusta.¹⁵⁴ Ennen DSA:n voimaantuloa Narciso esitti, että DSA:n ja UCPD:n osittainen päällekkäisyys voisi vähentää UCPD:n merkitystä verkkoalustojen sääntelyssä.¹⁵⁵

Santos et al. hahmottavat kaksi eri näkökulmaa DSA 25 artiklan ja UCPD:n välisen jännitteen tulkitsemiseen. Ensimmäisen näkökulman mukaan DSA 25 artikla ja UCPD ovat toisensa poissulkevia, koska EU-lainsäädännön tavoitteena varmistaa oikeudellinen johdonmukaisuus. Tällöin UCPD:n soveltuessa johonkin tiettyyn käytäntöön, DSA:ta ei sovelleta. DSA 25.2 artiklan delegointisäännöksen sanamuoto vahvistaa tätä näkökulmaa.¹⁵⁶ Myös komission UCPD:tä koskeva tiedonanto tarjoaa tukea tälle näkemykselle, koska sen mukaan pelkkä palvelun käytön jatkaminen esimerkiksi syötettä selaamalla on UCPD:n tarkoittama kaupallinen ratkaisu ja kuluttajan huomion kiinnittäminen verkkoalustalla on UCPD:n

¹⁴⁹ Esposito et al., 2026, s. 5.

¹⁵⁰ Santos et al., 2025, s. 4.

¹⁵¹ Ks. palveluntarjoajien huolellisuusvelvoitteet, DSA artiklat 11–48.

¹⁵² Husovec, 2024, s. 309.

¹⁵³ DSA, resitaali 10.

¹⁵⁴ Husovec, 2024, s. 308.

¹⁵⁵ Narciso, 2022, s. 153, ja Kaprou, 2023, s. 76.

¹⁵⁶ Santos et al., 2025, s. 21–23.

tarkoittamaa kaupallista menettelyä. Tällöin DSA 25 artiklan alaan jäisivät vain ei-kaupalliset kuluttajien ja verkkoalustojen väliset käytännöt sekä yritysten väliset käytännöt. Tällöin DSA 25 artikla toimii vain toissijaisena ”aukkojen” täyttäjänä ja täydentävänä säännöksenä suhteessa UCPD:hen. Tällöin DSA 25 artiklan keskeinen funktio olisi toimia vain sääntelyaukkojen täyttäjänä.¹⁵⁷

Toisen Santos et al. hahmottaman näkökulman mukaan, DSA 25 artiklaa voisi pitää täydentävänä *lex specialis* -sääntelynä suhteessa UCPD:n ja TSA:n horisontaaliin sääntelyyn. Tämä on Husovecin näkökulmaa lähentelevä näkökulma. Tällöin DSA 25 artikla ei olisi ristiriidassa UCPD:n ja TSA:n kanssa, vaan sitä sovellettaisiin rinnakkain UCPD:n ja TSA:n kanssa.¹⁵⁸ Tätä näkökulmaa tukee UCPD 3.4 artiklan sanamuoto, jonka mukaan UCPD:n ollessa ristiriidassa muiden EU-lakien kanssa, jotka sääntelevät sopimattomia kaupallisia menettelyjä, tulisi muun EU:n lainsäädännön olla etusijalla. Tämä säännös voisi Santosin et al. mukaan antaa merkityksen DSA:n nimenomaisen ja alakohtaisen verkkoalustojen pimeiden kaavojen kiellolle. Tämä näkökulma tarkoittaisi Santosin et al. mukaan sitä, että riippumatta UCPD:n soveltuvuudesta, DSA:ta sovellettaisiin aina, kun DSA 25.1 artiklan vaatimukset täyttyisivät. Husovec väittää, että DSA 25 artiklalla on tarkoitus puuttua pimeisiin kaavoihin, jotka heikentävät muualla DSA:ssa taattuina oikeuksia, kuten esimerkiksi estämällä DSA 20 artiklan tarkoittamaa valitusten käsittelyä, hämärtämällä DSA 26 artiklan tarkoittamaa mainonnan läpinäkyvyyttä tai manipuloimalla käyttäjien valintoja DSA 27 ja 38 artiklojen tarkoittamien suositusjärjestelmien suhteen. Jos DSA 25.2 artikla poistettaisiin, se antaisi sääntelyviranomaisille mahdollisuuden omaksua toisen näkökulman, jossa tulkitaan ja sovelletaan DSA 25.1 artiklaa laajemmin verkkoalustoja vastaan tehtävissä täytäntöönpanopäätöksissä.¹⁵⁹

3.3.3 Keskiwertokuluttaja

Keskiwertokuluttaja on otettu UCPD:n keskeiseksi mittapuuksi. Keskiwertokuluttajana pidetään UCPD 18 resitaalin mukaan yhteisöjen tuomioistuimen tulkinnan mukaista valistunutta, kohtuullisen tarkkaavaista ja huolellista keskiwertokuluttajaa, ottaen huomioon sosiaaliset, kulttuuriset ja kielelliset tekijät.¹⁶⁰ UCPD:tä sovellettaessa joudutaan arvioimaan

¹⁵⁷ Santos et al., 2025, s. 22.

¹⁵⁸ Santos et al., 2025, s. 22.

¹⁵⁹ Santos et al., 2025, s. 22–23.

¹⁶⁰ UCPD, resitaali 18.

sitä, miten kaupalliset menettelyt vaikuttavat erityisesti tähän mittapuuhun. DSA ei ota kantaa tällaiseen yleiseen keskivertokäyttäjän mittapuuhun, kuten UCPD. Tätä voidaan Espositon et al. mukaan pitää alikehittymisen merkinä keskivertokäyttäjien käyttäytymisen mittapuun arvioinnin osalta.¹⁶¹ Akhurstin et al. mukaan DSA:n käyttäjästandardin alentaminen nykyisen UCPD:n keskivertokuluttajan vertailuarvon alapuolelle helpottaisi todistustaakkaa sen osoittamisessa, että alustan suunnitteluvalinta muodostaa laittoman pimeän kuvion.¹⁶² Lisätukea tälle näkemykselle antaa Euroopan kuluttajajärjestöjen katto-organisaatio BEUC, joka on huomauttanut, että elinkeinonharjoittajalla on pääsy kuluttajan yksityiskohtaiseen henkilökohtaiseen profiiliin, joka voi sisältää tietoja myös käyttäjän päätöksentekovinomista (*bias*). Elinkeinonharjoittaja myös hallitsee ja muokkaa koko sitä ympäristöä, jossa kuluttaja toimii esimerkiksi suosittelujärjestelmien vuoksi. Tämä merkitsee digitaalista asymmetriaa, koska kuluttaja on aina haavoittuvainen suhteessa elinkeinonharjoittajaan.¹⁶³ BEUC:n kannanotto koskee pelkkää UCPD:tä ja täten laajaa joukkoa toimintoja myös verkkoalustakontekstin ulkopuolella, mutta mainittu digitaalinen asymmetria on erityisen merkityksellinen verkkoalustakontekstissa. Kun kuluttajat viettävät aikaa verkkoalustoilla muutenkin kuin välittömässä transaktioihin liittyvässä kulutustoiminnassa, saavat verkkoalustat merkittävän määrän tietoa käyttäjistään ja heidän toimintatavoistaan, ja he voivat käyttää tätä tietoa kuluttajien autonomiaa vastaan. Tämä tukisi sitä näkemystä, että keskivertokäyttäjän standardi, mikäli sellainen DSA:een tuotaisiin, tulisi olla alempi, kuin UCPD:n tarkoittama keskivertokuluttaja.

3.3.4 Taulukko tutkijoiden näkemyksistä DSA:n ja UCPD:n välisestä jännitteestä

Alla taulukko eri tutkijoiden näkökulmista DSA:n ja UCPD:n välisen jännitteen ratkaisemiseksi. Taulukon ylin rivi sisältää eri kriteerejä, joihin tutkijat ottivat kantaa. Taulukon vasen reuna taas sisältää eri tutkijoiden nimet. Kullakin rivillä on tutkijan näkemykset tiiviissä muodossa.

	Näkökulma DSA 25 art./UCPD välisestä suhteesta	Keskeinen argumentti	Suhtautuminen DSA 25 art. lisäarvoon

¹⁶¹ Esposito et al., 2026, s. 10.

¹⁶² Akhurst et al., 2023, s. 14.

¹⁶³ BEUC, 2022, s. 9.

Husovec	DSA 25 artiklan rooli on täydentävä, lex specialis suhteessa horisontaaliin UCPD:hen.	DSA:n suunnitteluvaatimukset saavat etusijan UCPD yleissääntöihin nähden. DSA resitaali 10 tukee näkökantaa. DSA:lla puututaan erityisesti pimeisiin kaavoihin, joilla heikennetään muita DSA-oikeuksia.	Myönteinen suhtautuminen. Keskeinen lisäarvo silti yritysten välisessä toiminnassa, oikeushenkilöissä ja ei-kaupallisessa toiminnassa.
Esposito et al.	DSA 25 art. ei tarjoa sisällöllistä koordinoitua UCPD:n kanssa, pirstaloi EU:n sääntelykehystä.	DSA epämääräisempi kuin UCPD, heikompi oikeusvarmuus. DSA soveltuu vain verkkoalustoihin. DSA 25.2 art. aiheuttaa epävarmuutta. Soft law'iin luottaminen aiheuttaa epävarmuutta.	Kriittinen suhtautuminen: UCPD ja EUT:n tätä koskeva käytäntö kattaa jo laajemman joukon menettelyjä.
Santos et al.	Kaksi vaihtoehtoa: a) toisensa poissulkevat normit, b) DSA on lex specialis ja täydentävä.	a) DSA:lle jäävät ei-kaupalliset ja B2B-tilanteet, toimii toissijaisena sääntelyaukkojen täyttäjänä. b) DSA:ta sovelletaan, kun DSA 25.1 art. täyttyy, myös UCPD	Skeptinen (mutta neutraali) näkemys: DSA tarjoaa todennäköisesti vain rajallista lisäsuojaa, koska lähes kaikki pimeät kaavat kuuluvat jo UCPD:n soveltamisalaan.

		3.4 art. tukee näkemystä.	
Narciso (ennen DSA:n voimaantuloa.)	DSA 25 artikla ja UCPD osittain päällekkäisiä.	Päällekkäisyys voi vähentää UCPD:n merkitystä verkkoalustojen sääntelyssä.	Ennakoiva näkemys: DSA voi marginalisoida UCPD:tä.

4 DSA 25 artikla pimeiden kaavojen sääntelyn välineenä

4.1 Euroopan komissio ja X:n *blue checkmark* -käytäntöä koskeva DSA-menettely

4.1.1 Komission DSA-tutkintojen luottamuksellisuus

Euroopan komissio ei yleensä julkaise oikeudellisia asiakirjoja liittyen aloitettuihin ja eteneviin DSA-tutkintoihin. Läpinäkymättömyys ja yleinen oletamus salassapidosta ovat Fabbrin mukaan osa komission digitaalisten palvelujen lainvalvonnan viestintästrategiaa.¹⁶⁴ Virallista syytä komission niukalle linjalle DSA-menettelyjen oikeudellisten asiakirjojen julkaisulle ei ole annettu, mikä hankaloittaa tutkijoiden työtä DSA:n parissa sekä palveluiden käyttäjien kykyä arvioida komission DSA-tutkintoja ja -menettelyjä läpinäkyvästi.¹⁶⁵ Myös Euroopan oikeusasiamies lähetti vuonna 2024 komission puheenjohtajalle kirjeen, jossa hän kyseenalaisti periaatteen yleisestä oletuksesta salassapidosta DSA:n täytäntöönpanoon liittyvissä asiakirjoissa. Euroopan oikeusasiamiehen mukaan DSA:n 84 artiklassa säädetty salassapitovelvollisuus ei tarkoita, että kaikkia komission DSA:n nojalla komission saamia dokumentteja olisi automaattisesti pidettävä luottamuksellisina. Euroopan oikeusasiamies on pyytänyt selvennyksiä siihen, mitä tietoja komissio pitää luottamuksellisina DSA:n soveltamisalalla.¹⁶⁶ Tilanne on etenkin tutkijoiden ja oikeustietelijöiden kannalta hankala, koska juuri oikeudelliset ratkaisutekstit auttavat parhaiten hahmottamaan komission alustoihin kohdistamien toimenpiteiden oikeudellisia perusteita.

Komissio ei myöskään X:ää koskevassa *blue checkmark*-tapauksessa julkaissut tekemäänsä päätöstä koskevaa oikeudellista dokumenttia, mutta antoi päätöksestä ja sen sisällöstä yleisluontoisen lehdistötiedotteen. Yhdysvaltalainen republikaanivetoinen *US House Judiciary Committee* kuitenkin julkisti koko komission X:ää koskevan lopullisen päätöksen

¹⁶⁴ Fabbri, 2025, s. 2.

¹⁶⁵ Fabbri, 2025, s. 2, Lisäksi Liesenfeld, 2025, korostaa dialogin tarvetta DSA-menettelyissä tutkijoiden, komission sekä digipalveluiden välillä.

¹⁶⁶ European Ombudsman. (2024). The European Ombudsman's preliminary views on the European Commission's refusal to give public access to the risk assessment report of a large social media company on its compliance with the provisions of the Digital Services Act., <https://www.ombudsman.europa.eu/en/doc/correspondence/en/199731>, (Luettu 25.3.2026).

ratkaisuteksteineen.¹⁶⁷ Tämä tarjoaa harvinaisen mahdollisuuden arvioida niitä oikeudellisia perusteita, jotka johtivat komission päätökseen.

4.1.2 Komission alustavat havainnot X:n DSA-rikkomuksista

Euroopan komissio lähetti vuonna 2024 X:lle (ent. *Twitter*) alustavat havaintonsa X:n DSA:ta koskevista rikkomuksista. Alustavien havaintojen mukaan rikkomukset koskivat X:n *vahvistetut käyttäjät* -ominaisuutta, joka ilmeni visuaalisena merkintänä (sininen ”valintamerkki”, *blue checkmark*) X:n verkkoalustan verkkorajapinnassa. Komission mukaan X:n verkkokäyttöliittymän visuaalinen ja tekstimuotoinen ulkoasu X Premium- ja Premium+ -palveluihin liittyneissä tileissä sekä käyttöliittymän organisointi- ja toimintatapa johdattaa X:n käyttäjät harhaan uskomaan, että palveluntarjoaja olisi tarkastanut ”vahvistettu”-tilassa olevat tilit, mikä komission mukaan vääristää tai olennaisesti heikentää käyttäjien kykyä tehdä vapaita ja tietoon perustuvia päätöksiä kyseisten tilien aitoudesta ja luotettavuudesta.¹⁶⁸

Perinteisesti vuodesta 2009 alkaen Twitterin (nyk. X) valintamerkin saivat tunnetut käyttäjät, kuten julkisuuden henkilöt tai poliitikot. Ominaisuuden tarkoituksena oli puuttua väärää henkilöllisyyttä käyttäviin käyttäjiin. Väärää henkilöllisyyttä käyttävät käyttäjät ja julkisuuden henkilöiksi tekeytyvät käyttäjät olivat aiheuttaneet hämmennystä palvelun käyttäjissä. Prosessi valintamerkin saamiseksi eteni siten, että ensin käyttäjät hakivat sinistä valintamerkkiä, jonka jälkeen käyttäjän oli läpäistävä tarkastusprosessi, jossa hänen oli vahvistettava henkilöllisyytensä, tilinsä aitous ja merkittävyytensä.¹⁶⁹

Twitter vaihtoi omistajaa vuonna 2022, sen nimeksi muutettiin X, ja uusi versio sinisestä vahvistusmerkistä lisättiin, jonka jälkeen merkin pystyi ostamaan kuka tahansa pelkällä rahalla.¹⁷⁰ Lisäksi vuonna 2023 käyttäjät, joilla oli alkuperäinen vuodesta 2009 asti saatavilla ollut sininen valintamerkki, menettivät merkin, mikäli he eivät tilanneet ja maksaneet uutta palvelua.¹⁷¹ Uuteen vahvistuskäytäntöön siirtyminen lisäsi komission mukaan sekaannusta kaikkien käyttäjien keskuudessa sinistä valintamerkkiä käyttävien käyttäjien luotettavuudesta. Komission mukaan käytäntö oli harhauttava, ja se altisti käyttäjät huijauksille kuten

¹⁶⁷ TechPolicy, What the EU’s X Decision Reveals About How the DSA Is Enforced, <https://www.techpolicy.press/what-the-eus-x-decision-reveals-about-how-the-dsa-is-enforced/> (Luettu 25.3.2026).

¹⁶⁸ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 27.

¹⁶⁹ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 25.

¹⁷⁰ “Twitter Blue is back. And gold checkmarks are here!” 1.12.2022, https://blog.x.com/en_us/topics/product/2022/twitter-blue-update (Luettu 19.3.2026).

¹⁷¹ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 26.

petoksille, joissa käytetään sinistä valintamerkkiä luodakseen kuvan, että käyttäjä keskustelisi aidon vahvistetun käyttäjän kanssa. Komissio oli havainnut, että pahantahtoiset toimijat käyttivät vahvistetun tilin statusta muiden käyttäjien huijaamiseksi.¹⁷² Aiemmin käytäntönä oli se, että X (aik. *Twitter*) tarkisti, olivatko ”vahvistettu”-statuksen omaavat käyttäjät niitä henkilöitä tai yhteisöjä, joita väittivät olleensa. X:n tekemät muutokset käyttäjien henkilöllisyyden varmennusprosessiin tekivät prosessista *de facto* tehottoman kyseisten käyttäjien henkilöllisyyden ja aitouden varmistamiseksi. Muutoksia valintamerkin muuttamisen jälkeen verkkorajapinnassa ei kuitenkaan tehty, vaan X käytti lähes täysin vastaavaa verkkorajapintaa, kuin Twitter vuonna 2009.¹⁷³

4.2 X:n vastaus komission alustaviin havaintoihin ja komission päätöksen oikeudelliset perustelut

4.2.1 Aluksi

X vastasi komission alustaviin havaintoihin, ja nosti esiin kymmenen seikkaa, joiden nojalla se katsoi, ettei ole syylistynyt DSA 25 artiklan tarkoittaman pimeän kaavan käyttämiseen. Komissio arvioi X:n väittämät kohta kohdalta, ja totesi, ettei ne anna syytä kyseenalaistaa komission alustavissa havainnoissa tunnistettua DSA 25.1 artiklan rikkomusta. Mielekkään esitystavan varmistamiseksi tämä alaluku on rakennettu siten, että jokaisen väittämän yhteydessä on komission vastaus kyseiseen väittämään.

4.2.2 DSA 25.3 artikla

Ensimmäiseksi laajassa vastauksessa komission alustaviin havaintoihin X vetosi siihen, että komission olisi tullut ensisijaisesti avata dialogi X:n kanssa ja antaa pimeitä kaavoja koskevia ohjeita DSA 25.3 artiklan tarkoittamalla tavalla.

Tämän väittämän osalta komissio katsoi, että komissio voi antaa ohjeita DSA 25.3 artiklan nojalla, mutta komissio ei ole velvoitettu antamaan tällaisia ohjeita taikka suuntaviivoja DSA 25.3 artiklan nojalla. Komissio totesi Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 288 artiklan nojalla DSA:n olevan yleisesti sovellettava ja kaikilta osin velvoittava ja sellaisenaan sovellettava kaikissa jäsenvaltioissa. DSA 25.1 artiklan kieltomuoto tarkoittaa sen olevan

¹⁷² Commission sends preliminary findings to X for breach of the Digital Services Act, 12.7.2024, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_3761 (Luettu 19.3.2026).

¹⁷³ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 27-28.

suoraan voimassa oleva. Komissio myös totesi, että tällaiset DSA 25.3 artiklan tarkoittamat ohjeet eivät muutenkaan ole sitovia asiakirjoja, ja mikäli komissiolla olisi velvollisuus antaa tällaisia ohjeita ja suuntaviivoja ennen mitään valvonta- taikka täytäntöönpanotoimenpiteitä, olisi se estynyt merkittäväksi ajaksi valvomasta DSA:n säännösten noudattamista.¹⁷⁴

4.2.3 Päätöksen käsite ja DSA 25 artiklan soveltamisala

Toiseksi X viittasi UCPD:tä koskeviin sopimattomiin kaupallisia menettelyjä koskeviin ohjeisiin. X:n mukaan komissio venytti ”päätöksen” käsitettä sen luonnollisen merkityksen ja tarkoitettujen rajojen ulkopuolelle laajentamalla sen koskemaan tekstimuotoisia ja visuaalisia ilmentymiä, joissa käyttäjien ei vaadita tekevän päätöksiä tai ryhtyvän mihinkään toimintaan.¹⁷⁵ X vetosi siihen, ettei komission tulkinnalle DSA 25.1 artiklan tarkoittaman päätöksen käsitteelle ole olemassa ennakkotapauksia taikka tukea, ja että komission laaja tulkinta päätöksen käsitteestä vaarantaisi jokaisen verkkoalustan verkkorajapinnan. Lisäksi X väitti, että keskivertokäyttäjä on tietoinen nykyisestä ”vahvistettu”-tilan merkityksestä alustalla, koska asiaa oli käsitelty mediassa laajalti ja X:n verkkosivuilla oli saatavilla tietoa nykyisen vahvistettu-statuksen erosta entiseen vahvistettu-statukseen. X vetosi siihen, että muutoksiin kohdistunut laaja huomio sekä edellä mainitut seikat tarkoittavat sitä, että keskivertokäyttäjä on tietoinen sinisen valintamerkin merkityksestä eikä asiassa ole tapahtunut harhaanjohtamista.¹⁷⁶

Toisessa kohdassa komissio katsoi, että DSA 25.1 artikla kattaa laajemman joukon käytäntöjä kuin UCPD:n tarkoittama kaupallinen menettely. Lisäksi komissio otti kantaa UCPD:n tarkoittaman käsitteen ”päätös” luonnolliseen merkitykseen ja sen tarkoitettuihin rajoihin. Komission mukaan DSA 25.1 artiklan säännöksiä, toisin kuin UCPD:tä, sovelletaan kaikkiin verkkoalustojen käyttäjiin riippumatta siitä, ovatko he kuluttajia, ja DSA:n säännökset suojaavat käyttäjien kykyä tehdä vapaita ja tietoon perustuvia päätöksiä kaikilla verkkoalustojen osa-alueilla. Suojaus kattaa myös käyttäjien päätökset niiden tilien aitoudesta, joiden sisältöä he kuluttavat sosiaalisen median palvelussa, joka mainostaa itseään tiedon ja uutisten lähteenä, kuten X:n tarjoajan tarjoama palvelu.¹⁷⁷ Komissio näyttäisi argumentoivan, että DSA 25.1 artiklan pimeiden kaavojen kiellon soveltamisala on merkittävästi laajempi

¹⁷⁴ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 44.

¹⁷⁵ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 41-42.

¹⁷⁶ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 42.

¹⁷⁷ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 44-45.

kuin UCPD:n soveltamisala. Tämän voi katsoa olevan seurausta siitä, että UCPD suojaa *keskivertokuluttajien kaupallisia ratkaisuja*. UCPD:ssä kaupallisen ratkaisun määritelmä on laaja, koska sillä tarkoitetaan kaikkia kuluttajan ratkaisuja, jotka liittyvät suoraan tuotteen hankkimiseen tai hankkimatta jättämiseen.¹⁷⁸ Komissio toteaa nimenomaisesti, että DSA:n tarjoama suoja käyttäjien päätöksille on vielä UCPD:n kaupallisen ratkaisujen suoja laajempi: DSA 25 artiklan soveltamisala on UCPD:n soveltamisalaa laajempi. Myöskään UCPD:n tarkoittama kaupallinen menettely ei sovellu pimeisiin kaavoihin yhtä laajasti kuin DSA 25.1 artiklan kattamat käytännöt, jotka koskettavat kaikkia verkkoalustan osa-alueita.

Lisäksi komissio totesi vastauksessaan, että DSA 25.1 artiklaa ei pitäisi tulkita yleisenä sääntelytaakkana palveluiden ydintoiminnan ja käyttäjien palvelunkäyttötapojen kannalta vähäpätöiselle suunnitteluratkaisulle. Komission mukaan tässä tapauksessa kuitenkin vahvistettu-status sekä sen harhaanjohtava luonne oli keskeistä, koska X väittää olevansa uutisten ja tiedon lähde, jossa lähteen varmentaminen on olennainen osa käyttäjäkokemusta ja X:n arvolupausta. Sananvapauden osalta komissio korosti verkkoanonymiteetin ratkaisevaa roolia eriävien mielipiteiden vapaan ilmaisun mahdollistamisessa. Harhaanjohtava väite tilin ”vahvistetusta” tilasta voi kuitenkin johtaa käyttäjiä harhaan kyseisten tilien aitoudesta ja tileillä tai niihin liittyen kohdatusta sisällöstä. Harhaanjohtaminen taas puolestaan vääristää ja heikentää käyttäjien kykyä tehdä vapaita ja tietoon perustuvia päätöksiä kyseisten tilien aitoudesta.¹⁷⁹ Komissio siis painotti X:n roolia uutisten ja tiedon levittäjänä, jolloin vahvistettu-statusiin liittyvät epäselvyydet eivät ole olleet vähäpätöisiä suunnitteluratkaisuja, joita ei ole tarkoituksena kieltää. Komission päätöksestä voidaan päätellä, että DSA 25 artiklaa soveltaessa tulee ottaa mittapuuksi arvioinnin kohteena olevan palvelun luonne. Tietyissä tilanteissa suunnitteluratkaisut, joita voitaisiin pitää manipuloivina, eivät välttämättä olekaan manipuloivia, jos jokin toinen palvelu on luonteeltaan erilainen.

Komissio otti lisäksi kantaa X:n väitteeseen siitä, että käyttäjät olisivat tiedostaneet ”vahvistettu”-statuksen merkityksen alustalla. Se katsoi, että väite yleisestä tietoisuudesta oli mihinkään perustumaton. Komissio totesi, että median kirjoitukset aiheesta ja X:n omat tiedotukset muuttuneista vahvistuskäytännöistä eivät ole riittävällä tavalla tuoneet tietoa muutoksesta merkittävän osan käyttäjiä tietoon. Median kirjoitukset aiheesta olivat pääosin englanniksi, kun taas Euroopan unionin alueella on 24 virallista eri kieltä. Lisäksi

¹⁷⁸ EUT, C 281/12, Trento Sviluppo srl ja Centrale Adriatica Soc. coop. arl vastaan Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato, 19.12.2023, Kohta 39.

¹⁷⁹ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 45.

mediahuomio asiassa oli keskittynyt lähinnä vuosiin 2023–2024, kun taas X:n harhaanjohtava käytäntö oli voimassa vielä komission antaessa päätöksensä vuonna 2025. Komissio katsoi, että mediahuomio itsessään ei joka tapauksessa riitä muuttamaan X:n harjoittaman harhaanjohtavan käytännön luonnetta. Komissio ei voinut hyväksyä X:n väitettä koskien mediahuomiota, koska tällöin myös jatkossa muissa tapauksissa saatu mediahuomio tarkoittaisi sitä, että DSA 25.1 artiklan tarkoittama pimeä kaava jäisikin kiellon ulkopuolelle pelkän mediahuomion perusteella. Komissio näki X:n lausuntojen ja mediahuomion olevan suora seuraus ominaisuuden räikeän harhaanjohtavasta luonteesta. Verkkoalustan korjaavat lausunnot eivät voi kumota verkkorajapinnan ensinäkemällä luotua harhaanjohtavaa luonnetta. X:n *help*-sivuilla näkyvillä ollut selitys ”vahvistettu”-statuksen uudesta merkityksestä ei myöskään riittänyt kumoamaan ensisilmäyksellä syntynyttä harhaanjohtavaa käsitystä, joka syntyi välittömästi X:n verkkorajapinnassa.¹⁸⁰

Komission perusteluista toisessa kohdassa on tunnistettavissa neljä eri elementtiä. Ensinnäkin DSA 25 artiklalla suojataan käyttäjien päätöksiä laajemmin kuin UCPD:llä suojataan kuluttajien kaupallisia ratkaisuja. DSA 25 artiklan tarkoittama päätöksen käsite verkkoalustojen verkkorajapinnoilla on laajempi ja päätös irrotetaan sen kaupallisesta kontekstista: kyse on siitä, mitä käyttäjä uskoo, keneen hän luottaa, ja mitä sisältöä hän pitää aitona. Tätä voidaan pitää normatiivisena laajenuksena suhteessa UCPD:n sääntelyratkaisuun. Toiseksi DSA 25 artiklalla ei ole tarkoitus puuttua vähäpätöisiin suunnitteluratkaisuihin. Kolmanneksi pimeän kaavan oikeudellinen arvio kohdistuu siihen, mitä käyttäjä ymmärtää välittömästi verkkorajapinnasta. Arvio ei kohdistu siihen, mitä selityksiä esimerkiksi *help*-sivulla on saatavilla jälkikäteen. Tällöin DSA 25.1 artikla merkitsee merkittävää suunnitteluvastuuta verkkoalustalle. Neljänneksi voidaan todeta, että palvelun luonne vaikuttaa asian oikeudelliseen arviointiin. X:n asema uutisten ja tiedon lähteenä kiristää DSA 25 artiklan arviointikriteerejä. Sama suunnittelu voisi olla hyväksyttävä jossain muussa kontekstissa.

4.2.4 Todisteiden riittämättömyys ja keskivertokäyttäjä

Kolmanneksi X väitti, että komission esittämät todisteet eivät riitä tukemaan toteamusta DSA:n 25.1 artiklan noudattamatta jättämisestä ja että komissio ei ole arvioinut, onko olemassa todellinen riski siitä, että EU:ssa X:n keskivertokäyttäjää voidaan pettää,

¹⁸⁰ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 45.

manipuloida tai että hänen kykyään tehdä tietoon perustuvia päätöksiä voidaan muutoin olennaisesti heikentää. X:n mielestä komissio ei ollut tehnyt riittäviä testejä tai tutkimusta asiassa ja täten ei ole noudattanut ”muiden alojen” oikeuskäytäntöä harhaanjohtavuuden osalta verraten sitä keskivertokuluttajan vertailuarvoa vasten.¹⁸¹

Kolmannen väitteen osalta komissio totesi, että X:n vaatimus statistisista kuluttajatesteistä ja kolmansille osapuolille lähetettävistä tietopyynnöistä EU:n keskivertokäyttäjän harhaanjohtamisen riskeistä DSA 25.1 artiklan rikkomisen toteamiseksi kaikissa tapauksissa aiheuttaisi kohtuuttoman todistustaakan suoraviivaisissa tapauksissa, kuten tässä tapauksessa.¹⁸² Komissio piti siis X:n toimintaa ilmeisenä DSA 25.1 artiklan rikkomuksena.

Komissio korosti jokaisen tapauksen olevan yksittäistapaus, ja viittasi UCPD:n resitaaliin 18, jonka mukaan keskivertokuluttaja ei ole tilastollinen mittapuu. Kansallisten tuomioistuinten ja viranomaisten on yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytäntö huomioon ottaen käytettävä omaa harkintakykyään keskivertokuluttajan tyypillisen reaktion arvioimiseksi kussakin tapauksessa.¹⁸³ Lisäksi komissio viittasi sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskeviin ohjeisiin, joissa todetaan, että ”kansallisten viranomaisten ja tuomioistuinten olisi voitava määrittää, onko jokin menettely omiaan johtamaan keskivertokuluttajaa harhaan, käyttämällä omaa harkintaansa ja ottaen huomioon kuluttajien yleisesti oletetut odotukset, ilman että niiden tarvitsee teettää asiantuntijaraporttia tai kuluttajakyselyä.”¹⁸⁴ Komissio tulkitsi UCPD:n resitaalia 18 sekä sopimattomia kaupallisia menettelyjä koskevia ohjeita analogisesti ja katsoi, että DSA 25.1 artiklan mukaisen harhaanjohtavan käytännön osoittamiseen tarvittava rajausta ja näyttöön perustuva arviointiperuste riippuu kunkin tapauksen yksityiskohdista ja että rajausta ja arviointiperusteet ovat oikeasuhteisia rikkomiseen nähden. Komissio korosti siis tulkinnassaan, että DSA 25.1 artiklan rikkomukset tulee arvioida keskivertokuluttajan näkökulmasta, ja että keskivertokuluttajan reaktio harhauttavaan verkkorajapintasunnitteluun poikkeaa tapauksen mukaan.

Komission perusteluista on tunnistettavissa kaksi eri elementtiä. Ensinnäkin komissio torjui ajatuksen siitä, että suunnitteluratkaisun harhaanjohtavuus pitäisi todistaa empiirisesti, komission mukaan ilmeisissä tapauksissa riittää laadullinen arvio. Täten komissio

¹⁸¹ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 42.

¹⁸² European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 46.

¹⁸³ UCPD, resitaali 18.

¹⁸⁴ Commission Notice on Guidance on the interpretation and application of Directive 2005/29/EC of the European Parliament and of the Council concerning unfair business-to-consumer commercial practices.

implisiittisesti luo DSA 25.1 artiklaan uuden rikkomusten kategorian ”ilmeiset rikkomukset”. Toiseksi komissio toteaa keskivertokuluttajan tai -käyttäjän näkökulman osalta myös UCPD 18 resitaalin ilmentämän seikan: arvio perustuu aina yksittäistapaukselliseen arviointiin. Tällöin keskivertokäyttäjän reaktio ei ole vakio, vaan se vaihtelee tilanteen mukaan. Komissio lainaa UCPD:n periaatteita ja soveltaa niitä analogisesti DSA:n kanssa.

4.2.5 Tutkimuksen todistusarvo

Neljänneksi X vetosi ”*Account Verification on Social Media*”-tutkimuksen arvoon, mihin oli viitattu komission alustavissa havainnoissa. X:n mukaan tutkimuksella ei ole todistusarvoa, koska tutkimusta ei ole vertaisarvioitu tai julkaistu akateemisessa lehdessä, ja sen oli tehnyt kolme opiskelijaa ohjaajansa kanssa. Lisäksi X väitti, että tutkimus osoittaa, että merkittävä osa käyttäjistä oli tietoisia uuden vahvistettu-statuksen muuttuneista vaatimuksista.¹⁸⁵

Neljännän väitteen osalta komissio totesi, että tutkimuksen todistusarvon kannalta merkityksellisintä on tietyn tutkimuksen metodologinen pätevyys ja sen tosiasiallinen merkitys, kun arvioidaan DSA:n säännösten noudattamista. Komissio lisäksi painotti sitä, että viitattu tutkimus oli vain yksi monista todisteista asiassa.¹⁸⁶

4.2.6 Twitterin vanha vahvistuskäytäntö

Viidenneksi X väitti, että Twitterin vanha vahvistuskäytäntö on aina ollut kiistanalainen, ja viittasi marraskuussa 2017 tapahtuneeseen tapaukseen, jossa Twitterin tarjoaja keskeytti vahvistusohjelman sen aiheuttaman hämmennyksen vuoksi. X viittasi myös tapaukseen, jossa Twitter oli pyrkinyt laajentamaan *blue* checkmark-vahvistusohjelmaansa, mutta yritys keskeytettiin suuren kysynnän ja väärennettyjen tilien vahvistustapausten vuoksi.¹⁸⁷

Viidennen väitteen osalta komissio totesi, että X:n väitteet aiemman varmennusohjelman puutteista ovat perusteettomia. Komission mukaan kyse ei koskaan ollut siitä, oliko Twitterin vanha varmennusohjelma vikavarma, vaan siitä, että Twitterin tarjoaja pyrki aidosti ja vilpittömästi varmentamaan luotettavat tilit, joille varmennettu-status myönnettiin. X:n uusi käytäntö oli jyrkässä ristiriidassa vanhan varmennusohjelman kanssa. X:n uuden vahvistettu-statuksen myöntämisen edellytykset olivat liian vähäisiä ja tehottomia.

¹⁸⁵ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 42.

¹⁸⁶ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 47.

¹⁸⁷ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 42-43.

Lisäksi komissio nosti keskeiseksi huomioksi X:n itsensä esiin nostaman seikan, eli sen kuinka Twitter peruutti varmennusohjelman laajemman käyttöönoton vuonna 2021, aikana ennen kuin omistajuus vaihtui ja Twitter vaihtoi nimensä X:ksi. Twitter oli törmännyt skaalausongelmiin luotettavan varmentamisen osalta. Komission mukaan X:n tuli olla tietoinen yleiseen julkiseen varmennusohjelmaan liittyvistä riskeistä ja haasteista. Tämän tietoisuuden vuoksi komissio piti huolestuttavana, että X päätti silti siirtyä laajamittaiseen yleiseen vahvistettu-statusen käyttöönottoon ilman, että mitään merkityksellisiä prosesseja tai erillisiä resursseja luotettavaan tarkastamiseen kehitettiin.

Komission perusteluista voidaan tunnistaa kaksi elementtiä. Ensimmäkin vanhan verkkorajapinnan suunnittelukäytännön ongelmat eivät oikeuta siirtymistä selvästi heikompaan ja harhaanjohtavampaan malliin. Vertailukohtana tulee olla pyrkimys luotettavaan varmentamiseen eikä pyrkimys täydellisyyteen. Toiseksi tietoisuus verkkorajapintasunnittelun riskeistä lisää verkkoalustan vastuuta. Tästä seuraa korostunut huolellisuusvelvoite: tietoisuus tekee laiminlyönnistä vakavamman.

4.2.7 X:n toteuttamat lieventämistoimenpiteet

Kuudenneksi X vetosi minkä tahansa varmennusjärjestelmän olevan altis puutteille ja tiettyjen käyttäjien väärinkäytöksille, ja että X on ottanut käyttöön lieventämistoimenpiteitä näiden riskien vähentämiseksi, ja että nämä toimet ristiriidassa sen väitteen kanssa, että X pyrki harhauttamaan käyttäjiään. Lisäksi X vetoaa käyttäjiensä väärinkäytösten osalta DSA 8 artiklan tarkoittamaan yleisen valvontavelvollisuuden kieltoon, eikä X:llä ole yleistä tiedonhankintavelvoitetta käyttäjistään.¹⁸⁸

Kuudennessa kohdassa komissio otti kantaa X:n väitteisiin kaikkien todentamisprosessien väistämättömistä puutteista, käyttöönotetuista lieventämistoimenpiteistä ja yleisen valvontavelvollisuuden kiellosta ja piti väitteitä tehottomina. Komission mukaan DSA 25.1 artiklaa koskevan rikkomuksen toteaminen ei tarkoita DSA 8 artiklan tarkoittamaa yleistä valvontavelvollisuutta. Komissio arvioi sitä, onko vahvistettu-statusista koskeva ominaisuus suunniteltu, järjestetty tai toimiiko se tavalla, joka johtaa X:n käyttäjiä harhaan ja siten olennaisesti vääristää tai heikentää näiden käyttäjien kykyä tehdä vapaita ja tietoon perustuvia päätöksiä kyseisten tilien aitoudesta ja luotettavuudesta. Komission mukaan ominaisuus

¹⁸⁸ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 43.

johtaa käyttäjiä harhaan, mikä tarkoittaa sitä, ettei komissio voi ottaa huomioon riskinvähentämistoimenpiteitä, jotka X on ottanut käyttöön ominaisuuden harhaanjohtavan suunnittelun korjaamiseksi.¹⁸⁹

Komission perusteluista on todettavissa kolme elementtiä. Ensinnäkin komissio erottaa DSA 25.1 tarkoittaman suunnitteluvastuun DSA 8 artiklan tarkoittamasta valvontavelvollisuuden kiellosta. Harhaanjohtavan suunnittelun kieltä ei edellytä käyttäjien jatkuvaa valvontaa, joten tällöin ei voida myöskään vedota yleiseen valvontakieltoon. Toiseksi varmennusjärjestelmän epätäydellisyys ei ole relevantti puolustus, jos suunnittelun lopputulos on harhaanjohtava. Arvioinnin ydin on se, tuottaako järjestelmän suunnittelu harhaanjohtavan vaikutelman käyttäjälle. Kolmanneksi harhaanjohtavaa suunnittelua ei pelasta jälkikäteen lisätyt riskinvähennystoimet. Tällöin painopiste on *ex ante* -suunnittelussa, eikä *ex post* -paikkauksissa.

4.2.8 Ei vaatimusta käyttäjien aitouden varmistamisesta

Seitsemänneksi X vetosi siihen, ettei DSA vaadi erittäin suurten verkkoalustojen tarjoajia varmistamaan käyttäjien aitoutta ja että X:n vahvistuskäytäntö on vapaaehtoinen sitoumus "luotettavaan" verkkoympäristöön.¹⁹⁰

Seitsemännen väittämän osalta komissio totesi, että havainnot X:n DSA 25.1 artiklaa koskevasta rikkomuksesta eivät johdu siitä, että X:llä on käytössään varmennuskäytäntö, vaan havainnot rikkomuksesta perustuvat siihen, että X:n käytäntö on suunniteltu siten, että se harhauttaa X:n käyttäjiä ja siten olennaisesti vääristää tai heikentää käyttäjien kykyä tehdä vapaita ja tietoon perustuvia päätöksiä kyseisten tilien aitoudesta ja luotettavuudesta.

X:n väite siitä, että sen käytäntönä on ollut vähentää väärennettyjä ja epäluotettavia tilejä, ei pidä komission mukaan paikkaansa. Vaikka väite tällaisesta käytännöstä pitäisi paikkansa, se vain vähentäisi tilastollista todennäköisyyttä sille, että epäaidot tilit saisivat vahvistettutuksen. Sinänsä kyseinen käytäntö olisi komission mukaan toivottava, mutta sillä ei ole merkitystä DSA 25.1 koskevan rikkomuksen arvioinnissa ja toteamisessa. Rikkomusta koskevassa arvioinnissa kyseenalaistetaan X:n ehdottoman ja ennakkolliseen valvontaan perustuva väite siitä, että jokin käyttäjä verkkoalustalla olisi vahvistettu. Väite käyttäjän

¹⁸⁹ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 48.

¹⁹⁰ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 43.

vahvistetusta tilasta on harhaanjohtava, koska väärennetyt tilit voivat myös edelleen saada vahvistettu-statusen.¹⁹¹

Komission perusteluista voidaan todeta kaksi elementtiä. Ongelma ei ole varmennusjärjestelmä ominaisuutena, vaan sen harhaanjohtava toteutustapa. Vaikka järjestelmä tilastollisesti vähentää epäaitoja tilejä tai olisi hyödyllinen, ei sillä ole kuitenkaan merkitystä, jos se antaa samalla käyttäjille virheellisen käsityksen. DSA-arviointi keskittyy käyttäjän päätöksenteon vaikuttumiin, ei verkkoalustan järjestelmätason tavoitteisiin. Toinen elementti on se, että verkkoalustan absoluuttinen väite vaatii vastaavaa varmuutta: jos valetilit voivat saada statusen, mutta ”vahvistettu”-status implikoi vahvaa aitoutta, on väite harhaanjohtava.

4.2.9 Erityinen määrämuoto käyttäjien varmentamistapaan

Kahdeksanneksi X väitti, että komissio pyrkii alustavissa havainnoissaan määräämään erityisen lähestymistavan varmentamiseen ja että tälle ei ole oikeudellista perustaa DSA:ssa. Tämä merkitsisi X:n mukaan liiketoiminnan vapauden sekä X:n ja sen käyttäjien sananvapauden yleisten periaatteiden loukkausta.¹⁹²

Kahdeksannen väitteen osalta komissio totesi, että X:n väite komission pyrkimyksestä määrätä verkkoalustoille tiettyä muotovaatimusta edellyttävä varmennusmenetelmä, ei pidä paikkaansa. Komissio näki ongelman tilanteessa, jossa yhdistettiin huomattavasti lievempi käyttäjien tarkastusjärjestelmä samaan historialliseen verkkoliittymäsuunnitteluun, jota aiemmin pystyttiin pitämään osoituksena käyttäjän henkilöllisyyden ja aitouden varmennuksesta. Tämä ei tarkoita yleistä velvollisuutta tarkistaa käyttäjiä eikä se tarkoita velvollisuutta käyttää mitään erityistä varmennusjärjestelmää. Komissio totesi, että X:n elinkeinovapaus ei ole absoluuttinen, vaan sitä tulee tarkastella suhteessa yhteiskuntaan ja EU:n oikeusjärjestyksen suojaamiin etuihin, oikeuksiin ja vapauksiin. Elinkeinovapaus on komission mukaan alisteinen laissa säädettyihin välttämättömiin ja oikeasuhteisiin kieltoihin nähden, kuten DSA 25.1 artiklan kiellon tapauksessa.¹⁹³

Komission perusteluista on todettavissa kolme eri elementtiä. Ensinnäkin DSA ei velvoita siirtymistä mihinkään tiettyyn varmennusmalliin. Merkitystä on sillä, miten varmennusmallin

¹⁹¹ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 49.

¹⁹² European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 43.

¹⁹³ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 49.

suunnitteluratkaisu vaikuttaa käyttäjiin. Toiseksi vanhaan vahvaan tunnistautumiseen perustuneen symboliikan yhdistäminen heikompaan tarkastusprosessiin on ongelmallista. Käyttöliittymän merkitykset eivät ole neutraaleja, vaan ne voivat kantaa mukanaan aiempia odotuksia. Kolmanneksi DSA 25.1 artiklan kielto syrjäyttää elinkeinovapauden siltä osin, kun syrjäyttäminen on oikeasuhtaista.

4.2.10 Riskinarviointiraporttien kannustimet

Yhdeksänneksi X väitti, että komission tukeutuminen X:n riskinarviointiraporttien lausuntoihin DSA:n noudattamatta jättämisestä koskevien havaintojen tueksi kannustaa erittäin suuria verkkoalustoja ja hakukoneita jättämään yksityiskohtia pois riskinarviointiraporteistaan.¹⁹⁴ Tätä kohtaa ei ole tarpeen avata enempää, koska se ei varsinaisesti liity DSA 25 artiklan tulkintaan.

4.2.11 DSA-tutkinnan puolueellisuus

Kymmenenneksi X väitti, että komissio ei ottanut tarpeeksi huomioon syyttömyyden puolesta puhuvia seikkoja ja kyseenalaistaa tutkinnan objektiivisuuden, perusteellisuuden ja puolueettomuuden.¹⁹⁵ Myöskään tätä kohtaa ei käsitellä enempää, koska se ei varsinaisesti liity DSA 25 artiklan tulkintaan.

4.2.12 Komission päätös ja sen analysointi

Vuonna 2025 komissio teki päätöksen, jossa se antoi X:lle DSA:n nojalla 120 miljoonan euron sakot. Komissio antoi X:lle 60 päivää aikaa korjata DSA:n 25 artiklan kanssa ristiriidassa olevan *blue checkmark* -käytännön.¹⁹⁶ Tarkemmin komissio katsoi, että X:n tulee pidättäytyä väittämästä, että käyttäjät ovat vahvistettuja, vaikka luotettavaa vahvistusprosessia ei tosiasiallisesti ole tehty; X:n tulee antaa näkyvämmiin ja suuremmin selkeää tietoa sinisellä valintamerkin merkityksestä X:n verkkorajapinnassa; X:n tulee pidättäytyä harhaanjohtavasta sinisellä valintamerkillä varustettujen tilien algoritmisen näkyvyyden vahvistamisesta; ja että näistä sinisellä valintamerkeillä varustetuista tileistä ilmoitetaan ja niitä mainostetaan julkisesti X:n palvelun käyttäjille läpinäkyvyyden varmistamiseksi.¹⁹⁷

¹⁹⁴ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 43.

¹⁹⁵ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 43.

¹⁹⁶ Commission fines X €120 million under the Digital Services Act, 5.12.2025, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_25_2934 (Luettu 19.3.2026).

¹⁹⁷ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 165.

Komission lähestymistapa päätöksessään ilmentää sitä, että DSA suojelee ennen kaikkea käyttäjiä ja pyrkii lisäämään käyttäjien yleistä luottamusta verkkoympäristössä. Tutkinta valottaa myös komission tulkintaa DSA:n tarkoittamien pimeiden kaavojen ilmentymistavoista. X:n käytäntö antaa vahvistetun käyttäjän status monetääristä suoritusta vastaan ei varsinaisesti aiheuta ongelmia X:n ja käyttäjän välisessä suhteessa, vaan ongelma ilmenee välillisesti käyttäjien keskinäisessä kanssakäymisessä. Ongelman on aiheuttanut verkkorajapinnan suunnittelu, joka on verkkoalustan itsensä toteuttama suunnitteluratkaisu. Komissio kehystää ongelman ennen kaikkea systeemisenä käyttäjien harhaanjohtamiseen liittyvänä ongelmana verkkorajapinnassa, eikä kuluttajansuojan klassisena kaupallisena menettelyinä.

Näyttäisi komission tulkinnan valossa siltä, että DSA 25.1 artikla toimii ikään kuin *lex specialis* -tyyppisenä erityisenä verkkoalustasääntelyn täydentävänä välineenä. Tämän ei kuitenkaan voi katsoa tarkoittavan, että DSA 25 artikla saisi aina etusijan suhteessa UCPD:hen, vaan DSA 25 artiklan voi katsoa olevan täydentävä normi, jota sovelletaan rinnan UCPD:n kanssa. Komissio noudattaa päätöksessään näkökantaa, jonka mukaan X:n moitittavan menettelyn pääpaino ei ollut UCPD:n tarkoittamissa sopimattomissa kaupallisissa menettelyissä, joilla olisi pyritty vaikuttamaan kuluttajien ratkaisuihin, vaan DSA 25.1 artiklan soveltamisalaan kuuluvassa verkkorajapinnan harhaanjohtavassa suunnitteluratkaisussa, jossa luotiin ympäristö, joka altisti käyttäjät huijauksille. Jos UCPD otettaisiin ratkaisun lähtökohdaksi, olisi kysymyksenasetteluna klassinen ”johtaako X:n kaupallinen menettely kuluttajan taloudellisen päätöksen vääristymiseen?”. Komissio painottaa ratkaisussaan käyttäjien yleistä luottamusta, palvelun informaatioympäristöä, algoritmista näkyvyyttä ja yhteiskunnallista vaikutusta.¹⁹⁸ Komissio ei näe ongelmaa kuluttajien kaupallisissa ratkaisuisissa, vaan koko digitaalisen julkisen tilan manipuloinnissa, jolloin DSA 25 artiklaa voi luontevammin pitää tulkinnan lähtökohtana.

Komission tulkinta korostaa DSA 25 artiklan itsenäistä merkitystä, mutta toisaalta myös korostaa epäselvää tilaa, joka vallitsee DSA:n ja UCPD:n välillä.¹⁹⁹ Husovecin näkemys DSA:n jonkinlaisesta täydentävästä roolista näyttää pitävän paikkansa komission ratkaisukäytännössä²⁰⁰, mutta DSA 25 artiklalla voi todeta olevan tätäkin enemmän painoarvoa. Lähtökohta on, että UCPD soveltuu kuluttajien tekemiin taloudellisiin

¹⁹⁸ European Commission, Commission Decision C(2025) 8630 final, s. 34-36 ja 39-41.

¹⁹⁹ Santos et al., 2025, s. 5.

²⁰⁰ Ks. DSA resitaali 10 ja Husovec, 2024, s. 309.

ratkaisuihin ja elinkeinonharjoittajien kaupallisiin menettelyihin, joten DSA on luonteva ratkaisuperusta muihin autonomiaa loukkaaviin suunnitteluratkaisuihin. Suunnitteluratkaisu on pimeä kaava DSA 25 artiklan piirissä, mikäli haitataan tosiasiallisesti käyttäjien kykyä itsenäisiin ja tietoon perustuviin itsenäisiin ja tietoon perustuviin valintoihin ja päätöksiin.²⁰¹ Verkkoalustojen kontekstissa DSA:n soveltamisala näyttää *de facto* olevan laajempi kuin UCPD:n soveltamisala - DSA pyrkii sääntelemään myös välillisiä ei-transaktionaalisia ilmiöitä, jotka vaikuttavat käyttäjien autonomiaan.

Ongelma DSA:n ja UCPD:n välisestä epäselvästä tilasta kuitenkin korostuu, koska komissio ei päätöksessään ota eksplisiittisesti kantaa soveltamisalojen väliseen jännitteeseen. Komissio tyytyi vain toteamaan, että DSA 25.1 artikla kattaa laajemman joukon käytäntöjä kuin UCPD:n tarkoittama kaupallinen menettely, eli DSA 25.1 artiklan soveltamisala on laajempi kuin UCPD:n. Tarkemman soveltamisalan kannanoton poissaoloa voidaan pitää päätöksen keskeisenä puutteena. Tapa, jolla komissio tulkitsee DSA 25.1 artiklaa, korostaa X:n *blue checkmark* -menettelyä käyttöliittymän rakenteellisena ominaisuutena, joka systemaattisesti muokkaa käyttäjien käsityksiä luotettavuudesta, mikä vastaa pimeän kaavojen luokitteluissa luontaisimmin *valheellista sosiaalista todistetta*²⁰². Komission arvioinnin painopiste siirtyy yksittäisestä UCPD:n tarkoittamasta harhaanjohtavasta kaupallisesta menettelystä kohti koko digitaalisen informaatioympäristön arkkitehtuuria. Komissio vaikuttaa käyttävän DSA 25.1 artiklaa ensimmäistä kertaa yleisenä verkkorajapinnan governance-säännöksenä. Komissio asemoi DSA:n yleistä kuluttajansuojaa laajemmaksi ja eräänlaiseksi verkkoalustaspesifiksi perustuslailliseksi kehykseksi. Kun UCPD:llä säännellään yksittäisiä kaupallisia käytäntöjä, säännellään DSA:lla digitaalista ympäristöä laajemmin.

Komissio korostaa päätöksessään sitä, että verkkorajapinnan ensivaikutelma on ratkaiseva, eivätkä verkkoalustan jälkikäteiset selitykset riitä muuttamaan ensivaikutelmaa. DSA 25.1 artikla saa merkitystä laajasti käyttöliittymää sääntelevänä normina. Komissio ei arvioi *Blue checkmark* -käytäntöä pelkkänä teknisenä elementtinä, vaan lisäksi korostaa symbolin historiallista merkitystä, käyttäjien odotuksia ja sosiaalista luottamusta verkkoalustalla. Tästä voidaan päätellä, että tietyt käyttöliittymäelementit voivat kantaa historiallisia merkityksiä, joita alusta ei voi muuttaa ilman oikeudellisia seurauksia DSA 25.1 artiklan nojalla.

²⁰¹ DSA, resitaali 67.

²⁰² Ks. Luku 1.3.

Komission tulkinta DSA 25.1 artiklasta näyttäisi rakentavan uudenlaista suunnitteluvastuuta, jossa verkkoalustat ovat vastuussa käyttöliittymänsä vaikutuksista käyttäjien päätöksentekoon. Tämä suunnitteluvastuu ei riipu siitä, oliko verkkoalustan tarkoituksena harhauttaa käyttäjiä, se ei edellytä täydellistä todistusaineistoa eikä vastuu väisty sillä perusteella, että järjestelmä toimii ”useimmiten”. Komissio noudattaa logiikkaa, jonka mukaan verkkorajapintasuunnittelun systemaattinen harhaanjohtava vaikutelma on DSA 25.1 artiklan vastainen. Komissio korostaa DSA 25.1 artiklan rikkomusten tapauskohtaista arviointia, laadullista harkintaa ja toisaalta omaa institutionaalista asiantuntemustaan. Komission voi argumentoida käyttävän DSA 25 artiklaa rakentaakseen uutta digitaalisen verkkorajapintasuunnittelun oikeudellista doktriinia, jossa verkkoalustan vastuu kohdistuu siihen, millaisia käsityksiä ja päätöksiä sen verkkorajapinta käyttäjissä synnyttää. DSA 25 artiklan suojeleobjekti vaikuttaisi komission käytännössä olevan käyttäjien yksittäisten vapaiden päätösten sijaan verkkoalustaympäristön integriteetti laajemmin.

Komission X-päätöksestä on vielä viimeiseksi mainittava, ettei päätös ole vielä lainvoimainen. X on ilmoittanut valittavansa päätöksestä Euroopan unionin yleiseen tuomioistuimeen kaikilta osin.²⁰³ Lopullinen päätös voi siis vielä muuttua, mutta joka tapauksessa komission tulkinnalla on itsenäistä merkitystä.

4.3 Bits of Freedom vs Meta

4.3.1 Lähtökohdat ja Bits of Freedomin vaatimukset

Toisessa tapauksessa, Bits of Freedom, alankomaalainen digitaalisiin oikeuksiin keskittyvä ryhmittymä, haastoi Metan oikeuteen Amsterdamin alioikeustuomioistuimessa ja vaati, että Meta tarjoaa Instagramin ja Facebookin käyttäjille mahdollisuuden valita helposti saatavilla olevan postaussyötteen, joka ei perustu profilointiin tai automaattiseen algoritmiin.²⁰⁴

Voittoa tavoittelematon disinformaatioon keskittyvä järjestö EU DisinfoLab tuki Bits of Freedomia kanteessa ja totesi, että Metan suosittelujärjestelmien toiminta on sekä DSA

²⁰³ X, @globalaffairs, <https://x.com/GlobalAffairs/status/2024803983093629298>, 20.2.2026 (Luettu 4.5.2026).

²⁰⁴ Tech Policy, <https://www.techpolicy.press/what-a-dutch-court-ruling-against-meta-signals-for-private-dsa-enforcement/>, 8.10.2025 (Luettu 19.3.2026)

artiklan 27.3²⁰⁵ että DSA 38 artiklan²⁰⁶ vastaista, koska toiminta perustuu TSA 4.4 artiklan²⁰⁷ tarkoittamaan profilointiin.²⁰⁸ Bits of Freedomin ja EU DisinfoLabin mukaan Meta tuli DSA 27.3 artiklan ja 38 artiklan nojalla tarjota käyttäjille verkkorajapinnassaan vähintään yksi vaihtoehto, joka ei perustu minkäänlaiseen profilointiin. Bits of Freedom väitti, että Meta rajoittaa käyttäjien valinnanvapautta ja autonomiaa alustojensa rakenteen kautta, ja rikkoo toiminnallaan myös DSA 25 artiklaa.²⁰⁹ EU DisinfoLab korosti Bits of Freedomia tukevassa lausunnossaan, että vaikka komissio pääsääntöisesti tutkii haitalliset erittäin suurten teknologiayhtiöiden DSA-rikkomukset, voi tässä prosessissa kestää vuosia, mikä taas viivyyttää oikeuden tapahtumista. Tämän takia yleinen jäsenvaltion tuomioistuin oli oikea paikka hakea täytäntöönpantavaa tuomiota asiassa.

Ensisijaisesti Bits of Freedom vaati, että Metaa kielletään kumoamasta käyttäjien tekemiä valintoja tai asetusten muutoksia. Tämä vaatimus koski erityisesti aloitussivun yleistä postaussyötettä, postausten alla olevia kommenttiosioita, ja lyhytvideoita sisältävää *Reels*-osiota. Facebookin ja Instagramin sivujen tai ohjelmiston sulkeminen ja uudelleenavaaminen sekä palvelun eri osioissa liikkuminen aiheutti sen, että käyttäjän tekemä valinta kronologisesta syöttestä peruuntui, ja postaussyöte palautui algoritmiseen suosittelujärjestelmään perustuvaksi. Bits of Freedom vaati, että kaksi viikkoa tuomion annosta Meta veloitetaan ”muistamaan” käyttäjän valinta kronologisesta tai muuten profiloimattomasta syöttestä ja muut käyttäjän tekemät valinnat. Lisäksi Meta tulee velvoittaa asettamaan profiloituvapaan suosittelujärjestelmän suoraan ja helposti saataville.²¹⁰ Meta kiisti Bits of Freedomin vaatimukset.

²⁰⁵ DSA 27.3 artikla: *Jos suosittelujärjestelmiä varten on käytettävissä useita vaihtoehtoja, on myös asetettava toiminto, jonka avulla palvelun vastaanottaja voi tehdä valinnan ja muuttaa valitsemaansa vaihtoehtoa.*

²⁰⁶ DSA 38 artikla: *Erittäin suurten verkkoalustojen on tarjottava vähintään yksi vaihtoehto suosittelujärjestelmissä, joka ei perustu TSA 4.4 artiklan mukaiseen profilointiin.*

²⁰⁷ TSA 4.4 artikla: *profiloinnilla tarkoitetaan mitä tahansa henkilötietojen käsittelyä, jossa henkilötietoja käyttämällä arvioidaan luonnollisen henkilön tiettyjä ominaisuuksia, erityisesti analysoidaan tai ennakoidaan piirteitä, jotka liittyvät kyseisen luonnollisen henkilön... henkilökohtaisiin mieltymyksiin, kiinnostuksen kohteisiin, käyttäytymiseen, sijaintiin tai liikkeisiin.*

²⁰⁸ EU DisinfoLab, Re: Meta’s non-compliance with Articles 27(3) and 38 of Regulation (EU) 2022/2065, 27.8.2025. Saatavilla: <https://www.bitsoffreedom.nl/wp-content/uploads/2025/09/2025-statement-of-support-disinfo-bof-meta-dsa.pdf> (Luettu 8.4.2026).

²⁰⁹ Rechtbank Amsterdam, asianumero C 13/774725 / KG ZA 25-687 MK/JD, 2.10.2025, kohta 4.15., saatavilla: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBAMS:2025:7253> (Luettu 8.4.2026).

²¹⁰ Rechtbank Amsterdam, asianumero C 13/774725 / KG ZA 25-687 MK/JD, 2.10.2025, kohta 3.1., saatavilla: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:RBAMS:2025:7253> (Luettu 8.4.2026).

4.3.2 Tuomioistuimen perustelut ja niiden analysointi

Tuomioistuin kiinnitti huomiota siihen, että käyttäjän valitessa profiloimattoman syötevaihtoehdon Facebookin tai Instagramin osioissa, on päätös yleensä tietoinen, koska se vaatii käyttäjältä aktiivista toimintaa. Tuomioistuin piti epäuskottavana, että käyttäjän navigoidessa palvelun eri osioiden välillä tätä voisi pitää tietoisena valintana valita profiloitu suositusjärjestelmä uudelleen. Tuomioistuin korosti, että navigointi alustan eri osioissa on alustan normaalia käyttöä. Käyttäjän aiemman valinnan nollaaminen sivuston sisällä liikkuesssa aiheuttaa *valintaväsymystä*, joka häiritsee normaalia käyttöä ja loukkaa käyttäjien autonomiaa. Tämän vuoksi tuomioistuin näki tämän menettelyn muodostavan DSA 25.1 artiklan tarkoittaman pimeän kaavan. Tuomioistuin lisäksi viittasi DSA:n resitaaliin 67²¹¹, jossa alustojen tällaista toiminnallisuutta on nimenomaan yksilöity esimerkkinä pimeästä kaavasta. Lisäksi sivuston sulkemisen ja uudelleenkäynnistämisen aiheuttaman suosittelujärjestelmää koskevan asetuksen palauttamisen osalta tuomioistuin totesi, että se on ristiriidassa DSA 27.3 artiklan sanamuodon kanssa, ja että se myös johtaa käyttäjän autonomian loukkaamiseen, mikä on DSA 25.1, 27.3 ja 38 artiklojen tarkoitusten vastaista.²¹² Tuomioistuin siis teki erottelun loukkausten välillä: asetuksen nollaaminen sivuston sisällä liikkuesssa on DSA 25.1 artiklan vastaista, ja asetuksen nollaamisen sivuston sulkemisen ja uudelleenkäynnistämisen osalta on DSA 25.1, 27.3 ja 38 artiklojen vastaista.

Tuomioistuimen mukaan DSA 25.1 artikla on yleinen kielto manipuloida käyttöliittymää. Se on yleinen velvollisuus estää harhaanjohtaminen ja manipulointi sekä velvollisuus olla heikentämättä käyttäjien kykyä vapaisiin ja tietoon perustuviin päätöksiin. DSA 25.1 artiklalla varmistetaan, että esimerkiksi DSA 27 ja 38 artiklojen tarkoittamien suosittelujärjestelmien valintaa ei saa tehdä illusoriseksi. Tämä näkemys painottaa DSA 25 artiklan roolia DSA:n sisällä eräänlaisena katonormina, joka suojaa muiden DSA-oikeuksien täyttymistä. Tuomioistuin muotoilee eräänlaisen DSA 25 artiklan soveltamistestin: merkitystä on sillä, häiritseekö tai estääkö käytäntö tahallisesti tai tosiasiallisesti olennaisesti käyttäjien kykyä tehdä vapaita päätöksiä.²¹³ Tahallisuutta ei siis vaadita, pelkkä tosiasiallinen vaikutus riittää.

²¹¹ DSA, resitaali 67: ”*Sen olisi myös sisällettävä tilanteet, joissa palvelun vastaanottajaa pyydetään toistuvasti tekemään valinta, vaikka tällainen valinta on jo tehty*”.

²¹² Rechtbank Amsterdam, asianumero C 13/774725 / KG ZA 25-687 MK/JD, 2.10.2025, kohdat 4.33 ja 4.34.

²¹³ Rechtbank Amsterdam, asianumero C 13/774725 / KG ZA 25-687 MK/JD, 2.10.2025, kohta 4.31.

Tapauksessa jäi tutkimatta se seikka kokonaan, että kun käyttäjä valitsee ei-profiloivan suosittelujärjestelmän, muuttuu käyttöliittymä olennaisesti. Muuttuneessa, profilointiin perustumattomassa käyttöliittymässä ei ollut esimerkiksi saatavilla yksityisviestejä ollenkaan. Tuomioistuimien ei tutkinut kysymystä, koska siihen ei ollut vedottu.²¹⁴ Tuomioistuimien kuitenkin eksplisiittisesti mainitsee tästä seikasta ratkaisussaan, josta on pääteltävissä, että myös tällainen suunnitteluratkaisu olisi mahdollisesti voinut olla DSA 25.1 artiklan tarkoittama pimeä kaava, mikäli siihen olisi vedottu. Tämä Metan suunnitteluratkaisu piilottaa keskeisiä alustan ominaisuuksia todennäköisesti johtuu siitä, että käyttäjiä pyritään ohjaamaan algoritmiseen suosittelujärjestelmään hienovaraisesti, jotta käyttäjien huomio saadaan maksimoitua.

Amsterdamin alituomioistuin *Rechtbank Amsterdam* määräsi Metaa muuttamaan algoritmejaan siten, että algoritmilla profiloitun postaussyöte-näkymän lisäksi Metan on ”muistettava” käyttäjän tekemä valinta postaussyötteestä siten, että valinta säilyy, vaikka käyttäjä liikkuu sivuston muihin osioihin taikka sulkee ja uudelleen käynnistää sivuston. Lisäksi Metan tulee asettaa suoraan ja helposti saataville profiloimattomia suosittelujärjestelmiä koskevan valinnan siten, että se koskee kaikkia Instagramin ja Facebookin ohjelmistovaihtoehtoja. Tuomioistuin antoi Metalle 2 viikkoa aikaa muuttaa syötteensä 5 miljoonan euron uhkasakon uhalla. Mikäli Meta ei tottele määräyksiä kahden viikon kuluttua tuomionantopäivästä, joutuu se maksamaan Bits of Freedomille 100,000 euron sakon jokaiselta päivältä, jona se laiminlyö tai ei noudata määräyksiä.²¹⁵ Meta ilmoitti valittavansa päätöksestä.

Amsterdamin valitustuomioistuin *Gerechtshof Amsterdam* otti asian käsiteltäväkseen ja antoi päätöksensä, jonka mukaan Metalle määrätään 10 miljoonan euron sakot, mikäli se ei tottele määräystä tarjota hollantilaisille käyttäjille postaussyöte-näkymä, jossa ei ole profiloivia elementtejä. Tuomion perustelut ovat vastaavat kuin alioikeuden käyttämät perustelut. Meta oli totellut alioikeuden tuomiota osittain. Se tarjosi käyttäjille näkyvästi mahdollisuuden valita kronologinen syöte, mutta edelleen, kun käyttäjät olivat valinneet kronologisen vaihtoehdon ja sulki Instagram- tai Facebook-sovelluksensa seuraavan kerran, Meta palautti käyttäjän postaussyöte-näkymän oletusnäkökulman profilointiin perustuvaan algoritmiseen

²¹⁴ Rechtbank Amsterdam, asianumero C 13/774725 / KG ZA 25-687 MK/JD, 2.10.2025, kohdat 4.36–4.38.

²¹⁵ Rechtbank Amsterdam, asianumero C 13/774725 / KG ZA 25-687 MK/JD, 2.10.2025, kohdat 5.1–5.4.

suosittelujärjestelmään.²¹⁶ Amsterdamin valitustuomioistuin katsoi tämän toiminnan olevan ristiriidassa alioikeuden tuomion ja DSA:n kanssa. Meta ilmoitti valittavansa päätöksestä kokonaisuudessaan, mutta valitusta ei ole vielä otettu käsittelyyn.

Huomion arvoisena ratkaisuihin voidaan pitää kahta oikeudellista seikkaa. Ensimmäinen seikka on se, ettei tuomioistuin soveltanut pimeän kaavan osalta DSA 25.2 artiklan delegointisäännöstä, vaan se otti oikeudellisen arvioinnin lähtökohdaksi DSA 25.1 artiklan. Tällöin tuomioistuin jätti soveltamatta UCPD:n asiassa kokonaan. Tuomioistuin ei edes ottanut kantaa UCPD:n soveltuvuuteen asiassa, vaikka myös UCPD:n voisi ensinäkemällä katsoa soveltuvan tilanteeseen. UCPD kieltää olennaisesti keskivertokuluttajan kaupalliset ratkaisut vääristäviä kaupalliset menettelyt. Komissio on ohjeissaan todennut, että kuluttajan huomion kiinnittäminen on UCPD:n tarkoittamaa kaupallista menettelyä ja palvelun käytön jatkaminen (esim. sosiaalisen median syötteen selaaminen) on kuluttajan kaupallinen ratkaisu.²¹⁷ UCPD:n soveltuvuuden ratkaisematta jättäminen toisaalta korostaa DSA 25 artiklan itsenäistä asemaa DSA:n muiden velvoitteiden rikkomisen toteamisessa eräänlaisena katonormina. Tuomiota voidaan silti pitää osin jopa puutteellisena, koska se ei ota mitään kantaa UCPD:n ja DSA:n väliseen soveltuvuusjännitteeseen.

Toinen oikeudellisesti kiinnostava seikka on se, että tuomioistuin soveltaa kolmea DSA-säännöstä samanaikaisesti. Se toteaa Metan profilointiin perustuvien suosittelujärjestelmiä koskevien valintojen ja asetusten olevan DSA 27 ja 38 artiklojen vastaista tavalla, joka täyttää DSA 25.1 artiklan tarkoittaman pimeän kaavan määritelmän. Tuomioistuin tunnistaa pimeän kaavan käytön suosittelujärjestelmässä: valinnan uudelleen tekemisen edellyttäminen käyttäjiltä johtaa nimenomaan DSA 67 resitaalin tarkoittamaan valintaväsymykseen. Tämä mukailee Husovecin näkemystä, jonka mukaan DSA 25.1 artiklalla suojataan muiden DSA-velvoitteiden toteutumista.²¹⁸

Yleisesti tapaus ilmentää sitä, että Metan kaltaisen digijätin intresseissä ei ole käyttäjien oikeudet ja autonomia, vaan pyrkimys saada käyttäjät katselemaan sen algoritmien suosittellemaa sisältöä. Tapaus ilmentää myös sitä, että komission DSA-menettelyissä kestää huomattavan kauan, jolloin jäsenvaltioiden tuomioistuimet voivat olla parempi paikka hakea

²¹⁶ Gerechtshof Amsterdam, Amsterdam Court of Appeal, 10.3.2026, asianumero 200.360.457/01, Saatavilla: <https://uitspraken.rechtspraak.nl/details?id=ECLI:NL:GHAMS:2026:594> (NL) (Luettu 8.4.2026).

²¹⁷ *ibid.*, kohta 4.2.7.

²¹⁸ Santos et al., 2025, s. 22–23.

täytäntöönpantava tuomio. Lisäksi komissiolla ei välttämättä ole resursseja tutkia riittävällä joutuisuudella kaikkia DSA-rikkomuksia, jotka tulevat sen tietoon. Toisaalta voidaan kyseenalaistaa jäsenvaltion tuomioistuimen kyvyn tulkita DSA:n tuomaa uutta sääntelyä yhtä laadukkaasti ja kattavasti, kuin komissio. Jää nähtäväksi, jääkö Amsterdamin valitustuomioistuimen tuomio pysyvästi, ja ottaako esimerkiksi EUT siihen kantaa SEUT 267(b) artiklan nojalla.

5 Johtopäätökset

DSA 25.1 artikla kieltää verkkoalustojen tarjoajia suunnittelemasta, järjestämästä tai operoimasta verkkorajapintojaan tavalla, jolla harhautetaan tai manipuloidaan niiden palvelun vastaanottajia tai muuten olennaisesti vääristetään tai haitataan palvelun vastaanottajien kykyä tehdä vapaita ja tietoon perustuvia päätöksiä. DSA 25.2 artiklan mukaan tätä kieltä ei sovelleta käytäntöihin, jotka kuuluvat UCPD:n soveltamisalaan.

DSA 25.1 artiklan laaja kielto säännös ja sen yleinen muotoilu merkitsevät laajaa pimeiden kaavojen käytön kieltämistä verkkoalustoille. DSA 25.1 artiklalla veloitetaan verkkoalustat suunnittelemaan, järjestämään tai operoimaan verkkorajapintoja tavalla, joka ei harhauta, manipuloi tai muutoin olennaisesti vääristää tai haittaa käyttäjien kykyä tehdä vapaita ja tietoon perustuvia päätöksiä. DSA 25.2 artikla kuitenkin sulkee DSA 25.1 artiklan pois menettelyistä, jotka kuuluvat UCPD:n soveltamisalaan. UCPD taas soveltuu laajasti kaikkiin elinkeinonharjoittajien menettelyihin, joilla harhautetaan tai olennaisesti vääristetään, keskiwertokuluttajien käyttäytymistä tuotteisiin nähden ja kaupallisia ratkaisuja.

Oikeuskirjallisuudessa esitettyjä näkökulmia DSA 25 artiklan ja UCPD:n välisestä jännitteestä voidaan verrata komission X-ratkaisussa esitettyihin näkökantoihin, ja tehdä päätelmiä siitä, miten jännite tulisi ratkaista.

Husovec näyttää ennustaneen DSA 25.1 artiklan täytäntöönpanolinjan parhaiten. Komissio näyttää kohdelleen DSA 25 artiklaa käytännössä täydentävänä *lex specialis* -normina, jota sovelletaan rinnakkain UCPD:n kanssa. Komissio ei jättänyt DSA 25 artiklaa soveltamatta sillä perusteella, että UCPD voisi soveltua eikä täten rajannut asiaa puhtaaksi kuluttajansuojakysymykseksi. Komissio sen sijaan autonomisoi DSA 25.1 artiklan ja irrotti sen kaupallisesta kontekstista. Komissio kuitenkin sovelsi UCPD:tä analogisesti ja totesi, että DSA 25.1 artiklan rikkomukset tulee arvioida keskiwertokuluttajan näkökulmasta, ja että keskiwertokuluttajan reaktio harhauttavaan verkkorajapintasuunnitteluun poikkeaa yksittäistapauksellisesti.

Komissio rakensi DSA 25 artiklalle oman käyttäjäautonomian suojan: DSA 25.1 artikla suojaa käyttäjän kykyä arvioida ”aitoutta”. Lisäksi DSA 25.1 artikla suojaa informaation luotettavuutta, verkkorajapinnan arkkitehtuurin vaikutuksia ja ympäristön integriteettiä. Nämä teemat ovat varsin erkaantuneita UCPD:n klassisesta kuluttajansuojasta, ja ne luovat jonkinlaista DSA:n omaa sisäistä logiikkaa. Tämä komission linja noudattaa Santosin et al.

näkemyistä, joka lähentelee Husovecin ennustetta: DSA:n tehtävä ei ole vain täyttää muun oikeusjärjestyksen jättämiä aukkoja, vaan DSA suojaa omaa normatiivista rakennettaan ja muiden DSA-oikeuksien ja -velvoitteiden tehokkuutta.²¹⁹ Lisäksi Husovec ennusti, että DSA kattaa laajemman joukon päätöksiä kuin UCPD:n tarkoittama kaupallinen ratkaisu.

Komissio laajensi ”päätöksen” käsitteen kattamaan myös luottamuksen, tiedon aitouden ja informaation arvioinnin. Tämä on jännitteessä Espositon et al. olettamuksen²²⁰ kanssa siitä, että UCPD:n kaupallisen ratkaisun määritelmä kattaa laajemman määrän menettelyjä, kuin DSA 25.1 artikla. Komissio totesi, että DSA:n tarjoama suoja käyttäjien päätöksille on UCPD:n kaupallisen ratkaisujen suoja laajempi. Komission mukaan myös DSA 25.1 artiklan kattamat käytännöt, jotka koskettavat verkkoalustan kaikkia osa-alueita, ovat laajempi joukko käytäntöjä kuin UCPD:n tarkoittama kaupallinen menettely.

DSA 25.1 artiklalla voidaan puuttua menettelyihin, jotka eivät ole ”klassista” kuluttajansuojaa. Esposito et al. kuitenkin osuivat kritiikissään oikeaan: Husovec saattoi ennustaa komission käytännön suunnan paremmin, mutta Espositon et al. huolenaiheet saivat vahvistusta komission X-päätöksessä, koska DSA 25.2 artiklan delegointisäännöksen avoimuus ja DSA 25 artiklan riippuvuus soft law’sta aiheuttavat oikeusvarmuusongelman. Komission tulkinnassa päätöksen käsite on laajentunut, keskivertokäyttäjän määritelmä jää elastiseksi, loukkauksen näyttökynnys jää epäselväksi ja ”ilmeinen rikkomus” ilmestyy käytännössä uudeksi DSA 25 artiklan rikkomusten kategoriaksi. Espositon et al. huolet näyttävät Komission X-päätöksen jälkeen vahvemmilta kuin ennen päätöstä. Komissio tulkitsee DSA 25 artiklaa erittäin avoimena normina huolimatta delegointisäännöksestä. Komissio ei päätöksessään kunnolla ottanut kantaa siihen, miksi DSA 25.2 artikla ei estänyt DSA 25.1 artiklan soveltamista tässä tapauksessa. Komissio ei myöskään avannut sitä, missä tarkka raja UCPD:n ja DSA:n välissä kulkee, eikä sitä, milloin kumpikin säännös syrjäyttää toisen. Komissio ohitti koko ongelman korostamalla DSA:n erityistä tarkoitusta.

Espositon et al. kritiikki siitä, ettei DSA 25 artikla tarjoa aitoa sisällöllistä koordinoitua UCPD:n kanssa, ja että DSA on pirstaloinut EU:n sääntelykehystä pimeitä kaavoja vastaan, näyttää pitävän paikkansa. Esposito et al. ovat oikeassa siinä, että tämän hetkinen sääntely

²¹⁹ Santos et al., 2025, s. 22–23 ja Husovec, 2024, s. 309.

²²⁰ Esposito et al., 2026, s. 4–5.

pimeiden kaavojen osalta on epäselvä. Kun normi muuttuu avoimeksi, kasvaa komission harkintavalta, ennakoitavuus heikkenee, ja oikeusvarmuusongelmat korostuvat.

Santos et al. tunnistivat kaksi eri mahdollista tulevaisuutta, ja komission X-päätös näyttää selvästi, kumman niistä komissio valitsi. Komission päätöksen valossa DSA 25 artiklaa tulee pitää täydentävänä *lex specialis* -sääntelynä, jolloin DSA 25 artikla ei ole ristiriidassa UCPD:n kanssa. Tätä tukee lisäksi UCPD 3.4 artikla, jonka mukaan UCPD:n ollessa ristiriidassa muiden EU-lakien kanssa, jotka sääntelevät sopimattomia kaupallisia menettelyjä, tulisi muun EU:n lainsäädännön olla etusijalla. Santos et al. tunnistivat institutionaalisen jännitteen ja konfliktin normien välillä. Santos et al. pohtivat, että mikäli DSA 25.2 artikla poistettaisiin, se antaisi sääntelyviranomaisille mahdollisuuden omaksua toisen näkökulman, jossa tulkitaan ja sovelletaan DSA 25.1 artiklaa laajemmin verkkoalustoja vastaan tehtävissä täytäntöönpanopäätöksissä. Tämä skenaario näyttää toteutuneen siltä osin, ettei komissio ottanut juurikaan kantaa DSA 25.2 artiklan olemassaoloon. Tämä antoi komissiolle mahdollisuuden tulkita DSA 25.1 artiklaa laajasti X:ää vastaan tehtävässä täytäntöönpanopäätöksessä. Toisaalta DSA 25.2 artiklan soveltamatta jättäminen saattaa heikentää päätöksen oikeudellista kestävyttä.

Komissio ei tulkitse DSA 25 artiklaa kuluttajansuojasäännöksenä, vaan näyttäisi käyttävän DSA 25 artiklaa eräänlaisena digitaalisen julkisen tilan integriteetin ja luottamuksen luojana, käyttäjäautonomian korostajana sekä alustojen vallan sääntelijänä. Komission tulkinnassa DSA 25 artikla näyttäytyy eräänlaisena verkkoalustojen perustuslaillisena kehyksenä. On kuitenkin toistaiseksi muistettava, että X on ilmoittanut valittavansa päätöksestä Euroopan unionin yleiseen tuomioistuimeen, joten komission päätöksen pysyvyys on varsin epävarmaa tällä hetkellä.

Meta-tuomiossa keskeiseksi suojatuksi oikeushyväksi nostetaan käyttäjien autonomia. Käyttäjien tekemien suosittelujärjestelmää koskevien päätöksiä nollaaminen sivuston sisällä liikkua taikka uudelleen käynnistettäessä sivustoa tai sovellusta aiheuttaa valintaväsymystä. Valintaväsymys on taas DSA 67 resitaalissa mainittu klassinen esimerkki DSA 25.1 artiklan tarkoittamasta pimeästä kaavasta. Meta-tuomion perusteluista on pääteltävissä, että käyttäjällä on oltava oikeus kontrolloida omaa tietoympäristöään, ja ilman tätä oikeutta Meta pyrkii vaikuttamaan ja muokkaamaan käyttäjän kuvaa maailmasta.

Meta-tuomio näyttäisi vahvistavan Husovecin näkemyksiä vielä selvemmin kuin X-tapaus. Tuomioistuin ei ratkaissut asiaa UCPD:n soveltamisen kautta, vaan asian keskeiseksi teemaksi nostettiin DSA:n sisäisten oikeuksien tehokkuuden suoja. DSA 27 ja 38 artiklat antavat käyttäjälle oikeuden ei-profiloituun syötteeseen, mutta Meta teki tämän oikeuden käyttämisestä hankalaa. Hankaluus aiheutui verkkorajapintasuunnittelun ratkaisulla, jolloin verkkorajapintaratkaisu toimi DSA-oikeuksien tehokasta käyttöä vastaan. Kyse oli DSA 25.1 artiklan tarkoittamasta pimeästä kaavasta. Sääntely, jota Husovec ennakoiki DSA 25 artiklan ilmentävän, koski digitaalisen ympäristön arkkitehtuuria. Kun X-tapauksessa käyttäjän autonomia liitettiin verkkorajapinnan tiedon luotettavuuden arviointiin, liitettiin autonomia tässä tapauksessa informaatiovirran hallintaan. Tuomioistuimen mukaan käyttäjän valinnan pysyvä ohittaminen on autonomian loukkaus.

Meta-tuomio korostaa Espositon et al. huolia oikeusvarmuudesta jopa dramaattisemmin kuin X-tapaus, koska tuomioistuin sivuuttaa koko DSA 25.2 artiklan delegointisäännöksen aiheuttaman jännitteen, eikä edes analysoi UCPD:n mahdollista soveltuvuutta asiassa. Lisäksi tuomio korostaa Espositon et al. huolenaiheita, koska DSA 25.1 artikla avoin muotoilu mahdollistaa sen, että tuomioistuimille ja komissiolle jää merkittävä harkintavaltia. Tässä tapauksessa tuomioistuin ei tehnyt *lex specialis* -analyysiä, vaan se sovelsi DSA 25 artiklaa suoraan. Tämä on ristiriidassa sen lähtökohdan kanssa, jossa DSA 25 artikla olisi aukontäyttäjä siltä osin, kuin UCPD ei sovellu.

Komission X-tuomiossa argumentaatio ankkuroitiin pitkälti harhaanjohtavuuteen, mutta Meta-tuomiossa keskiöön nostettiin käyttäjän käyttäytymisen ohjaaminen eräänlaisen käyttöliittymäkitkan avulla. Käyttäjien DSA-oikeuksien käyttämisestä ei saa tehdä psykologisesti rasittavaa.

Amsterdamin Meta-tuomio korostaa keskeistä ongelmaa DSA:n soveltamisessa: kun jäsenvaltioiden alituomioistuimet antavat tuomioita jostain DSA:n piirissä olevasta ongelmasta ja velvoittavat verkkoalustan korjaamaan menettelynsä tietyssä jäsenvaltiossa, syntyy todellisuudessa DSA-sääntelyn aiheuttamaa pirstaloitumista EU:n sisällä. Tämä on ristiriidassa tai vähintäänkin jännitteessä DSA:n päätavoitteen kanssa, jonka mukaan DSA:lla pyritään luomaan digitaalinen tila, joka kunnioittaa kansalaisten ja kuluttajien perusoikeuksia laatimalla selkeät säännöt koko EU:n alueella.²²¹ On myös aiheellista kyseenalaistaa

²²¹ Euroopan komissio, The Digital Services Act, <https://digital-strategy.ec.europa.eu/en/policies/digital-services-act>, (Luettu 27.4.2026.).

jäsenvaltioiden tuomioistuinten mahdollisuudet tulkita jotain EU-asetuksen säännöstä samanlaisella tarkkuudella, kuin esimerkiksi komissiolla on.

Pirstaloituminen johtuu myös siitä, että Amsterdamin tuomioistuimen tapauksessa kronologisen postaussyöte-näkymän tarjoamista edellytetään vain alankomaalaisille käyttäjille. Tämä monimutkaistaa verkkoalustojen toimintaa Euroopan unionissa, koska eri tilanteissa jäsenvaltioiden tuomioistuimet saattavat tulkita jotain DSA:n säännöstä tiukemmin kuin toiset jäsenvaltiot. Myös käyttäjän asema monimutkaistuu, koska käyttäjä ei voi välttämättä täysin luottaa siihen, ettei tule pimeän kaavan manipuloimaksi jossain toisessa jäsenvaltiossa. Pirstaloituminen toisaalta tarjoaa verkkoalustalle insentiivin noudattaa ja tulkita DSA:n säännöksiä laajasti. Vastapuolena tälle insentiiville noudattaa DSA-normeja laajasti, on verkkoalustojen ansaintamallit ja motiivi lisätä käyttäjien viettämää aikaa alustalla, koska huomiolla itsellään on taloudellista arvoa digitaalisessa ympäristössä.²²² Käyttäjien viettämää aikaa voidaan lisätä muun muassa addiktoivilla suunnitteluratkaisuilla, joita erittäin suuret verkkoalustat kuten TikTok, Meta ja X pyrkivät kehittämään jatkuvasti esimerkiksi neurotieteilijöiden avulla.²²³ Tarkoituksena on luoda ympäristö, joka on mahdollisimman koukuttava.²²⁴

Vaikuttaisi siltä, että DSA:n ja erityisesti DSA 25 artiklan voimaantulo on hieman järkyttänyt UCPD:n asemaa pimeiden kaavojen arvioinnin ensisijaisena lähtökohtana. Selvää on, että UCPD säilyttää asemansa esimerkiksi perinteisten verkkokauppojen pimeiden kaavojen sääntelyssä, mutta verkkoalustakontekstissa DSA:n rooli näyttäytyy korostuneena. Tämä siitä huolimatta, että DSA pyrkii delegeimaan toimivaltansa UCPD:lle DSA 25.2 artiklan nojalla silloin, kun DSA:n ja UCPD:n soveltamisalat ovat jännitteisessä asemassa keskenään.

X-päätöksen ja Meta-tuomion nojalla näyttää siltä, että DSA 25 artikla on saamassa tilaa UCPD:n soveltamisalalla, vaikka harhauttavat menettelyt vaikuttaisivatkin kuuluvan ensisilmäyksellä UCPD:n soveltamisalalle. Komissio pitää DSA 25.1 artiklan tarkoittaman päätöksen määritelmää laajempänä, kuin UCPD:n tarkoittaman kaupallisen ratkaisun. Lisäksi komission mukaan DSA 25.1 artiklan kattamat käytännöt koskettavat verkkoalustan kaikkia osa-alueita ja näin ollen laajemman joukon käytäntöjä kuin UCPD:n tarkoittama kaupallinen

²²² Pirttisalo, 2021, s. 6.

²²³ Newman, 2020, s. 36.

²²⁴ Newman, 2020, s. 36. Ks. myös TechCrunch, Shieber, *Dopamine Labs Slings Tools to Boost and Reduce App Addiction*, <https://techcrunch.com/2017/02/13/dopamine-labs-slings-tools-to-boost-and-reduce-app-addiction/> (Luettu 23.3.2026).

menettely. Tätä voidaan pitää erikoisena tulkintana komissiolta, koska komissio itse on todennut, että kuluttajan huomion kiinnittäminen on UCPD:n tarkoittamaa kaupallista menettelyä ja palvelun käytön jatkaminen (esim. sosiaalisen median syötteen selaaminen) on kuluttajan kaupallinen ratkaisu.

Eräänä DSA 25 artiklan vahvuutena voidaan pitää sen ensisijaista soveltumista yritysten väliseen toimintaan, oikeushenkilöihin ja tilanteisiin, joihin ei liity kaupallista tarkoitusta. Jos jokin DSA 25 artiklan tarkoittama pimeä kaava on harhaanjohtava yritysten välisessä toiminnassa, oikeushenkilöiden näkökulmasta tai ei-kaupallisissa konteksteissa, on se luultavasti harhaanjohtava myös kuluttajan näkökulmasta. Tällöin pimeän kaavan harhaanjohtavuus voidaan ratkaista lähtökohdista, joihin kuluttaja ei suoranaisesti itse liity, mutta kuluttaja saakin välillistä suojaa DSA 25 artiklan nojalla. Tällöin myöskään UCPD:n soveltuvuutta ei välttämättä tarvitse erikseen ratkaista. Tästä prosessuaalisesta lähtökohdasta ajateltuna komission ja Amsterdamin alituomioistuimen ratkaisut näyttävät perustelluilta: on järkevämpää ratkaista pimeä kaava DSA 25 artiklan nojalla, koska se suojaa koko verkkoalustan arkkitehtuuria ja kaikkia potentiaalisia käyttäjiä, eikä pelkkää B2C-asetelmaa. Tällöin myöskään DSA 25.2 delegointisäännöksen aiheuttama jännite ei näyttäydykään niin ankarana tai asetelmaa hankaloittavana.

Yhteenvedona, DSA 25.1 artiklaa voidaan pitää tällä hetkellä itsenäistä tilaa saaneena normina, jonka soveltamisala on verkkoalustakontekstissa jopa laajempi kuin UCPD:n, mutta jota etenkin delegointisäännöksen sanamuodon vuoksi on lähtökohtaisesti sovellettava rinnan UCPD:n kanssa. Toisaalta ratkaisukäytännössä DSA 25.1 artikla vaikuttaa olevan *lex specialis* -normi, jossa DSA:n sisäisten oikeuksien tehokkuus asetetaan etusijalle suhteessa perinteiseen kuluttajansuojaan, jota voidaan pitää yksittäistapauksellisempana. Tällöin DSA 25.1 artiklan suojeluobjekti on käyttäjäautonomia, informaation luotettavuus sekä digitaalisen julkisen tilan integriteetti. Sen avulla pyritään ohjaamaan koko verkkoalustan suunnitteluarkkitehtuuria, eikä yksittäisiä verkkoalustan tarjoajan menettelyjä.

On vielä aikaista sanoa, miten jännite DSA 25 artiklan ja UCPD:n välillä ratkaistaan tulevaisuudessa. Tällä hetkellä tilanne vaikuttaa epävarmalta, ja on vaikea esittää ennusteita mahdollisista tulevaisuuden tulkintasuunnista. Joka tapauksessa voidaan jo nyt sanoa, että DSA 25 artiklan pimeiden kaavojen kielto on asettunut osittain päällekkäin UCPD:n soveltamisalan kanssa pimeiden kaavojen sääntelyssä. Jännite soveltamisalojen välillä tulee luultavasti tulevaisuudessa selkenemään, jos tulevaisuuden päätöksissä otetaan kattavammin

kantaa DSA 25.2 artiklan soveltuvuuteen. Komissio voi lisäksi antaa suuntaviivoja siitä, miten DSA 25.1 artiklaa tulisi soveltaa tiettyihin käytäntöihin, joka osaltaan voi selkiyttää oikeustilaa. Joka tapauksessa DSA 25 artiklan ja UCPD:n välinen jännite tullaan todennäköisesti ratkaisemaan lähivuosina tapausten lisääntyessä.